

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
ÖZEL EĞİTİM BİLİM DALI

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ PROGRAMININ ÖĞRETMENLERİN
KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINDAKİ MESLEKİ
YETERLİLİKLERİNE ETKİSİ

Muhammed Abdalbaki KARACA
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Hakan SARI

KONYA- 2018

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı: Muhammed Abdalbaki KARACA

Numarası 158306011021

Ana Bilim / Bilim Dalı: Özel Eğitim/Özel Eğitim

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Tezin Adı: Kaynaştırma Eğitimi Programının Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Mesleki Yeterliliklerine Etkisi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

ÖNSÖZ

Araştırmanın hazırlanmasında, uygulanmasında, rapor haline getirilmesinde desteğini her zaman üzerimde hissettiğim, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, araştırma sürecinde zorlandığım ve en ümitsiz kaldığım durumlarda yardım ve desteklerini esirgemeyen danışmanım sayın Prof. Dr. Hakan SARI' ya teşekkürlerimi sunuyorum. Eğitim programını ve ölçme aracını hazırlama sürecinde görüşlerinden yararlandığım Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KURNAZ, Dr. Öğr. Üyesi Yahya ÇIKILI, Dr. Öğr. Üyesi Zehra ATBAŞI, Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ, Dr. Öğr. Üyesi Şenay İLİK Dr. Öğr. Üyesi Mustafa AYDIN hocalarıma teşekkür ediyorum. Araştırmaya katılan ve çalışmanın gerçekleştirilmesini sağlayan Konya ili Karatay İlçesinde öğretmenlik yapan değerli öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Yine çalışma sürecinde manevi desteklerini üzerimden esirgemeyen değerli aileme sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı : Muhammed Abdalbaki KARACA

Numarası: 158306011021

Ana Bilim / Bilim Dalı: Özel Eğitim/Özel Eğitim

Programı: Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hakan SARI

Tezin Adı: Kaynaştırma Eğitimi Programının Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Mesleki Yeterliliklerine Etkisi

ÖZET

Kaynaştırma uygulamalarının başarıyla sonuçlanmasının temel öncülü öğretmenlerin eğitilerek hazır hale gelmesi olarak düşünülebilir (Sarı ve Pürsün, 2016). Ancak yapılan bir araştırmada kaynaştırma uygulamalarında görev alan öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterliğe sahip olmadığı ortaya çıkmıştır (Kaya, 2015) Dolayısıyla bu araştırmanın amacı kaynaştırma eğitimi programının öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarındaki mesleki yeterliliklerine etkisini ortaya çıkarmaktadır. Araştırma nicel araştırma yöntemleri ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılacağı karma yöntemle desenlenmiştir. Araştırmanın birinci aşamasında öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili bilgi yeterlik düzeylerinin anlaşılmasında nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Kaynaştırma sınıfında çalışan 35 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış, veriler Betimsel Analiz Tekniğiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında ise programın uygulanması ve değerlendirilmesinde, nicel araştırma desenlerinden Ön test Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Desen kullanılmıştır. Kontrol ve deney grubunda toplam 126 öğretmen yer almıştır. Deney grubundaki 63 öğretmen için yarı yapılandırılmış görüşmelerden alınan bulgular dikkate alınarak Sarı ve Karaca (2018) tarafından geliştirilen 'Öğretmen İçin Kaynaştırma Yeterlik Eğitim Programı' uygulanmıştır. Yine Karaca ve Sarı (2018) tarafından geliştirilen 'Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili

Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeğiyle' ilgili geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış ölçeğin genel Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .97.7 olarak ortaya çıkmıştır. Deney ve Kontrol grubundaki öğretmenlere geliştirilen ölçek ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS programına girilmiştir. Kontrol grubundaki öğretmenlerden istatistik olarak anlamlı bir farklılık görülmezken, deney grubundaki öğretmenlerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır [t(62)=8.548 p<0.01]. Dolayısıyla Öğretmen İçin Kaynaştırma Yeterlik Eğitim Programı öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterliklerini artırmada etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma eğitim programı, öğretmen, öğretmen yeterliği, nicel araştırma yöntemi, nitel araştırma yöntemi

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı : Muhammed Abdalbaki KARACA

Numarası:158306011021

Ana Bilim / Bilim Dalı: Özel Eğitim/Özel Eğitim

Programı: Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hakan SARI

Tezin Adı: Kaynaştırma Eğitimi Programının Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Mesleki Yeterliliklerine Etkisi

Abstract

Teachers should be prepared for inclusive education with enough and adequate information about special needs students. However, this preparation can be organised by informing teachers about the inclusive education in detail (Sarı and Pürsün, 2017). However, teachers seemed to have professional qualifications about inclusion (Kaya, 2015). Therefore, the purpose of this research is to determine the effect of inclusive education program on the professional competence of inclusive teachers' practices. The research was designed with a mixed method using quantitative research and qualitative research methods. In the first phase of the research, semi-structured interview technique was used as a qualitative research method to be able to understand the level of knowledge and competencies of teachers practice in inclusive education. Semi- structured interviews were conducted with 35 teachers working in the inclusive class and the data were analyzed with using Descriptive Analysis Technique.

In the second phase of the study, the experimental was designed pre-test and final test control group technique as one of the experimental methods was used in the application and evaluation of the program. A total of 126 teachers were included in the control and experimental group. For the 63 teachers in the experimental group, 'Teachers' Competency Training Program on Inclusion' developed by Sarı and Karaca (2018). Validity and reliability

studies were carried out on the ‘Professional Competency Scale for Teachers on Inclusion ‘ was applied as pre-test and post-test to the teachers who were selected experimental and control groups. The data were obtained from the scale via from control and experimental groups. The data collected were analysed with the help of the SPSS program. There was statistically significant difference between the pre-test and post-test scores of the teachers in the experimental group [$t(62) = 8.548$ $p < 0.01$]. Therefore, it was understood that the ‘ Teachers’ Competency Training Program on Inclusion’ is effective in increasing the professional competencies of the teachers about inclusion.

Key Words: Inclusive training program, teachers professional competencies, qualitative method, quantitative method, teacher training

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi	1
BÖLÜM I. GİRİŞ	3
I.1. Kaynaştırma Eğitimi	4
I.2. Bütünleştirme Eğitimi.....	15
I.3. Kaynaştırma Modelleri	18
I.3.1. Tam Zamanlı Kaynaştırma.....	19
I.3.2. Yarı Zamanlı Kaynaştırma	20
I.3.3. Destek Eğitim Odası Kaynaştırma Uygulamaları	20
I.4. Tanılama- İzleme- Sınıflandırma.....	21
I.4.1. Eğitsel Tanılama ve Değerlendirme Aşamaları	23
I.4.2. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Sınıflandırılması	25
I.5. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (Performansın Belirlenmesi-Programın Uygulanması-Öğretimin Bireyselleştirilmesi)	26
I.6. Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri.....	30
I.7. Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Materyal ve Teknoloji Kullanımı	35
I.8. Kaynaştırmayla ilgili Yasal Düzenlemeler	37
I.8.1. 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu.....	38
I.8.2. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu.....	39
I.8.3. 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu.....	39
I.8.4. 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname	40
I.8.5. 5378 Sayılı Engelliler Hakkındaki Kanun	41
I.8.6. 2012 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği	42
I.9. Kaynaştırmaya Yönelik Öğretmen Eğitiminin Önemi	45
I.10. Kaynaştırma Uygulamalarında Aile Eğitimi ve Önemi.....	50
I.11. Kaynaştırmayla ilgili Öğretmen Mesleki Yeterlilikleri	53
I.12. Kaynaştırma Hakkında Öğretmen Eğitimiyle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	57
I.13. Kaynaştırma Hakkında Öğretmen Eğitimiyle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	60

I.14. Araştırmanın Önemi	61
I.15. Araştırmanın Amacı.....	61
BÖLÜM II. YÖNTEM	63
II.1. Araştırmanın Modeli	63
II.2. Çalışma Grubu.....	64
II.3. Veri Toplama Araçları.....	66
II.3.1. Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeğinde Kullanılan Yöntem.....	67
II.3.2. Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği Verilerinin Analizi.....	67
II.3.3. Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği Geçerlik Ve Güvenirlik Analizi.....	68
II.4. Verilerin Analizi	71
II.5. Öğretmenler İçin Kaynaştırma Yeterlik Eğitim Programının Hazırlama Süreci	71
II.5.1. Öğretmenler İçin Kaynaştırma Yeterlik Eğitim Programının İçeriği	72
II.5.2.İhtiyaçların Belirlenmesi.....	73
II.5.3. Amaçların ve İçeriğin Belirlenmesi	74
II.5.4. Öğrenme ve Öğretme Etkinliklerinin Hazırlanması	74
BÖLÜM III. BULGULAR	75
III.1. Kaynaştırma Eğitim Uygulamalarındaki Bilgi Gereksinimlerini Belirlemek Amacıyla Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular	75
III.1.1 Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı(BEP) Geliştirme, Uygulama ve Değerlendirilmesi Hakkında Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular	77
III.1.2. Kaynaştırma eğitiminde yer alan personelin görev ve sorumluluklarına yönelik eğitim alma ihtiyacıyla ilgili Elde Edilen Bulgular.....	78
III.1.3. Kaynaştırma Eğitiminde Özel Gereksinimli Öğrenciler için Materyal Tasarlamaya ve Geliştirmeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular	80
III.1.4. Kaynaştırma Eğitiminde Özel Gereksinimli Öğrencilere Uygun Öğretim Yöntem ve Teknikleri Belirlemeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular.....	82
III.1.5. Kaynaştırma eğitimi hakkında yasal düzenlemelere yönelik eğitim alma ihtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular.....	83

III.1.6. Kaynaştırma Eğitiminde Aile Eğitimi Verebilmeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular	84
III.1.7. Kaynaştırma Eğitiminde Meslektaşlarla İşbirliğine Yönelik Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular	86
III.2. Öğretmenler İçin Kaynaştırma Yeterlik Eğitim Programının Katılan ve Katılmayan Öğretmen Gruplarının Ön Test ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin T testi Sonuçları	87
IV. TARTIŞMA	93
IV.1. Kaynaştırma Eğitim Uygulamalarındaki Bilgi Gereksinimlerini Belirlemek Amacıyla Öğretmen Görüşlerine İlişkin Tartışma	93
IV.2. Öğretmenler İçin Kaynaştırma Yönelik Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeğiyle İlgili Tartışma.....	95
IV.3. Kaynaştırma Eğitim Programının Öğretmenlerin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki yeterliğine Etkisiyle İlgili Tartışma.....	96
V. SONUÇ VE ÖNERİLER	98
V.1. SONUÇLAR	98
V.2. ÖNERİLER	99
VI.2.1. Uygulamalara İlgili Öneriler	99
VI.2.2. İleriki Araştırmalara Yönelik Öneriler	100
KAYNAKÇA.....	101
EKLER.....	117
EK 1: Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği İzin Dilekçesi	118
EK 2: Kaynaştırma Eğitim Programı İhtiyaç Analizi Görüşme Formu İzin Dilekçesi.....	119
EK 3:Kaynaştırma Eğitim Programı İhtiyaç Analizi Görüşme Formu Soruları 1	120
EK 4:Kaynaştırma Eğitim Programı İhtiyaç Analizi Görüşme Formu Soruları 2	121
EK 5: Kaynaştırma Eğitim Programı Uygulama İzni	122
EK 6: Öğretmenler İçin Kaynaştırmaya Yönelik Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği	123
EK 7: Eğitim Programı Uzman Görüşü	126
EK 8: Öğretmenler İçin Kaynaştırma Eğitim Programı Hedef ve Kazanımlar	137
EK 9: Açıklayıcı Faktör Analizinden Elde Edilen Bulgular	145

Tablolar Listesi

Tablo 1: Araştırma Deseni (Ön test- Son test Kontrol Gruplu Deneysel Desen)	63
.....	63
Tablo 2: Eğitim Programına Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Ve Yaşa İlişkin Demografik Bilgileri	64
.....	64
Tablo 3: Eğitim Programına Katılan Öğretmenlerin Mezuniyet Durumuna İlişkin Demografik Bilgileri	65
.....	65
Tablo 4: Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Ve Bartlett Küresellik Testleri Sonuçları	68
.....	68
Tablo 5: Açımlayıcı Faktör Analizi Sonucu Açığa Çıkan Bileşenler Tablosu	69
.....	69
Tablo 6: Cronbach Alpha Güvenirlilik Katsayıları	70
.....	70
Tablo 7: Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği Bağımsız t Testi Sonuçları	71
.....	71
Tablo 8: Kaynaştırma Eğitimi Veren Okullarda Çalışan Öğretmenlerin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Gereksinim Alanları	73
.....	73
Tablo 9: Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri	76
.....	76
Tablo 10: BEP Geliştirme, Uygulama ve Değerlendirilmesiyle İlgili Eğitim Alma İhtiyacı	77
.....	77
Tablo 11: Kaynaştırma Eğitiminde Yer Alan Personelin Görev Ve Sorumluluklarına Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı	78
.....	78
Tablo 12: Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Materyal Tasarlama Ve Geliştirmeye Yönelik Eğitim İhtiyacı	80
.....	80
Tablo 13: Özel Gereksinimli Öğrencilere Uygun Öğretim Yöntem Ve Teknikleri Belirlemeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı	82
.....	82
Tablo 14: Yasal Düzenlemelere Yönelik Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular	83
.....	83
Tablo 15: Aile Eğitimi Verebilmeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı	84
.....	84
Tablo 16: Meslektaşlarla İşbirliğine Yönelik Eğitim İhtiyacı	86
.....	86

Tablo 17: Kaynaştırma Öğrencisine Yönelik Yöntem Ve Tekniklerinin Kullanılabilirliğiyle İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları	87
Tablo 18: Kaynaştırma Öğrencisine Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Hazırlanmasıyla İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları	88
Tablo 19: Kaynaştırma Öğrencisine Yönelik Materyal Ve Teknolojinin Kullanımıyla İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları.....	89
Tablo 20: Kaynaştırma Öğretmeninin Aile İle Etkileşim Ve Meslektaşlarıyla İşbirliğine Yönelik Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları	89
Tablo 21: Kaynaştırmaya Yönelik Yasaların Bilinmesiyle İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları	90
Tablo 22: Kaynaştırma Öğrencisinin Tanılaması Ve Değerlendirilme Sürecinin Bilinmesiyle İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları	91
Tablo 23: Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Görev Ve Sorumlulukların Bilinmesiyle İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları.....	91

BÖLÜM I. GİRİŞ

Kaynaştırma uygulamaları özel gereksinimli öğrencilerin özellikle sosyal becerilerini geliştirmede önemli görülmektedir. Bazı çocukların özel sağlık problemleri olabilir. Bu öğrencilerin gereksinimleri dikkate alınarak onların akranlarıyla iletişimine fırsatlar sağlanmalıdır (Sarı, 2003). Özel gereksinimli çocukların toplum içerisinde bağımsız ve üretebilen bireyler olarak hayatlarını devam ettirebilmeleri toplumsal uyum ve özbakım becerilerini yerine getirebilmeleriyle mümkündür. Özel gereksinimli çocuklar sosyal yaşamda toplumsal rollerini yerine getirebilmeleri toplumsal uyumları için çok önemlidir. Bu becerileri kazanabilmeleri özel gereksinimli bireylerin yeterlilikleri ve yetersizlikleri dikkate alınarak gereksinimlerinin belirlenmesi ve buna uygun eğitim ortamlarına yerleştirilmesiyle mümkündür (Yıkılmış ve Gözün, 2004). Dolayısıyla her okulda öğretmenler özel gereksinimli öğrenciler için gerekeni yapmalı okuldaki tüm öğretmenler ve personeller bu öğrencilerin gereksinimlerini kaynaştırma uygulamalarında nasıl karşılanacağına farkında olmalıdır (Sarı, 2002).

Özel gereksinimli çocukların ve yetişkinlerin de normal gelişim gösteren çocuklar gibi eğitim hakları vardır. 21. Yüzyılda modern eğitim anlayışının gelişmesi, herkesin kendi özelliklerine göre eğitim alabilmesine olanak sağlamıştır. Özel eğitime muhtaç bireylerin eğitimlerine de ağırlık verilmeye başlanmıştır (Kulaksızoğlu, 2011).

Türkiye’de okulöncesi döneminde kaynaştırma eğitimine katılan 3.585 öğrenci, ilkokul düzeyinde kaynaştırma uygulamalarına katılan 94.897 öğrenci, ortaokul düzeyinde kaynaştırma uygulamalarına katılan 109.684 öğrenci bulunmaktadır. Ortaöğretim seviyesinde kaynaştırma uygulamalarına katılan öğrenci sayısı ise 34.320 olarak bilinmektedir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2017). Özel gereksinimli öğrencilerin yerleştirme seçeneklerine ilişkin dağılımları incelendiğinde öğrencilerin %62’si genel eğitim sınıflarında %12’si özel eğitim sınıflarında, %26’sı ise özel eğitim okullarında öğrenim görmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin yarısından fazlasının genel eğitim sınıflarında kaynaştırma eğitimine dahil edildiği görülmektedir (Çuhadar, 2006).

I.1. Kaynaştırma Eğitimi

Özel gereksinimli öğrencinin eğitim-öğretim kurumunda eğitsel uygulamalar değiştirilmeden eğitim almaları şeklinde ifade edilmektedir. Kaynaştırma uygulamaları 1970’li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri’nde çıkarılan kaynaştırma yasası ile önce bu ülkede ve daha sonra farklı ülkelerde başlatılmış; yasa ile özel gereksinimli çocukların akranları ile birlikte eğitim görmesinin gerekliliği vurgulanmıştır (Sucuoğlu, 2004). Türkiye’de kaynaştırma eğitim uygulamalarının 1980 li yıllarda başlamıştır. Daha sonraki yıllarda kaynaştırma uygulamaları geliştirilmeye çalışılmıştır (Uysal, 1995).

1990’lı yıllar özel gereksinimli öğrencilere yönelik kaynaştırma alanındaki ilerlemelerin hızla devam ettiği senelerdir. Bu yıllarda hem milli eğitime çalışan personel sayısında hem de konuyla ilgili yayınlanan makale sayısında artışlar görülmektedir. 1990 yılında XIII. Milli Eğiti Şurasında özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarına daha çok katılması ve buna yönelik gerekli önlemlerin alınması gerektiğiyle ilgili kararlar alınmıştır. Daha sonra 2000’li yıllara baktığımızda özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitimine dahil edilmesiyle ilgili önemli unsurlardan biri 2000 yılında yürürlüğe giren ‘Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’dir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde kaynaştırma eğitiminin tanımı açık olarak ifade edilmiştir. Sonraki yıllarda Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2012) kaynaştırmayla ilgili önemli gelişmeler yer almış ve kaynaştırma eğitiminin nasıl yapılması gerektiği hakkında açıklamalara yer verilmiştir. Ayrıca 2012 yılında tekrar genişletilen ‘Özel Eğitim Yönetmeliği’ ile beraber kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli birey, destek eğitim personeli ve öğretmenlerin görev ve sorumluluklarına yönelik daha ayrıntılı bilgilere yer verilerek ülkemizde kaynaştırma eğitim uygulamalarında gelişmeler meydana gelmiştir. Özel gereksinimli bireyler kişisel, sosyal ve kontrol yoksunluğu gibi farklı problemlerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu nedenle bu bireyler kendileri için önemli görülen kişilerle özellikle arkadaşlarıyla etkileşim kurmak istemektedir. Çünkü özel gereksinimli bireyler kaynaştırma ortamlarında akranlarıyla bir arada buldukları ölçüde okul içi etkinliklere katılma fırsatı bulmuş olurlar. Böylelikle akranlarıyla

birlikte akademik ve sosyal yönlerinin gelişmesine katkıda bulunabilirler (Özmenteş, 2003). Bu sebeple kaynaştırma ortamlarında tüm bireylerin birlikte etkileşime girebileceği düzenlemelerin yapılması önem arz etmektedir (Sucuoğlu, 2006).

Ülkemizde duygusal, zihinsel, bedensel ve sosyal özellikler yönünden akranları ile aynı özellikleri taşıyan çocuklar, genel eğitim okullarında ve sınıflarında eğitim görmektedir. Özel gereksinimli bireylerin içerisinde buldukları bu eğitim hizmetleri kaynaştırma faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır (Özgür, 2011). Bir başka ifadeyle kaynaştırma özel gereksinimli öğrencinin genel eğitim okullarında normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte, gerektiğinde kendisine ve sınıf öğretmenine destek hizmetler sağlayarak eğitim görmesi anlamına gelmektedir (Sucuoğlu ve Kargın 2006). Ülkemizde özel gereksinimli bireylerin eğitiminde gereksinim türlerine bağlı olarak özel düzenlenmiş ortamlara ihtiyaç duyulmaktadır. Kaynaştırma eğitimi verilen okullarda merdivenlerin dik oluşu, koridorların dar oluşu, yüksek tavanların bulunması sebebiyle yankının çok olması gibi nedenlerden dolayı kaynaştırma öğrencilerinin karşılaştığı problemler olabilmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Aynı şekilde kaynaştırma sınıflarında mevcudun çok fazla olması özel gereksinimli çocuklarla iletişimi zorlaştırmaktadır. Bu durumda öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik olumsuz tutum sergilemesine neden olmaktadır (Köse-Biber, 2009).

Özel gereksinimli bireylerin topluma kazandırılmaları ve üretken bireyle haline gelmeleri eğitim imkânlarının sunulmasına bağlıdır. Özel gereksinimli bireylere sağlanan eğitim ortamları içerisinde “en az kısıtlayıcı eğitim ortamının en üst seviyesini oluşturan kaynaştırma uygulamasında, herhangi bir özür grubundaki öğrenciye gerekli destek hizmetler sağlanarak normal sınıf içinde eğitim görmesi söz konusudur (Gözün ve Yıkılmış, 2004). Lamorey ve Bricker (1993) tarafından yapılan bir araştırmada kaynaştırma ortamında eğitim gören özel gereksinimli öğrenciler akranlarıyla sosyal oyunlar oynamada ve akran ilişkileri kurmada özel alt sınıfta okuyan özel gereksinimli öğrencilerden daha yüksek performans gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Kaynaştırma uygulamalarının etkililiğinde özel gereksinimli öğrencinin performans düzeyinin, sınıftaki öğrenci sayısının, sınıf öğretmenin tutumunun ve deneyiminin önemli etken olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca en önemli etkenin genel eğitim sınıfına yerleştirilen özel gereksinimli olan ve olmayan öğrencilere ve sınıf öğretmenine destek hizmetleri sağlamak olduğu belirtilmektedir (Salend ve Duhaney, 1999). Kaynaştırma eğitim uygulamalarının başarılı olup olmaması özel gereksinimli bireylerin eğitiminde doğrudan veya dolaylı olarak fayda sağlayan herkesin yüksek oranda olumlu bir tutum geliştirmesine bağlıdır (Sarı, 2003). Kaynaştırma sınıflarında öğretmenlerin tutum ve davranışları hem eğitim öğretim etkinliklerini hem de kaynaştırma öğrencilerini etkilediği bilinmektedir. Tutumların 3 bileşeni bulunmaktadır. Bunlar; duygu, düşünce ve davranışlardır. Dolayısıyla tutumlar öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik duygu, düşünce ve davranışlarını etkilemektedir (Şekercioğlu, 2010). Bununla birlikte öğrenci tutumları da aynı şekilde özel gereksinimli öğrencilere yönelik duygu, düşünce ve davranışları etkilemektedir. Kaynaştırma eğitiminde amaç özel gereksinimli öğrencileri normal duruma getirmekten ziyade bu öğrencilerin gereksinim, ihtiyaçları göz önüne alınarak kendi yeteneklerini en iyi şekilde kullanmalarını sağlamaktadır. Böylelikle bu öğrencilerin toplum içerisinde bağımsız bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerine destek olmaktır. Bu sebeple öğretmenlerin olumsuz tutumlarının olumluya çevrilmesi için gereken destek hizmetlerinin sağlanması, öğretmen eğitim programlarının gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. Öğretmenlerin özel gereksinimli bireyleri doğru tanımasını sağlayarak ve bu şekilde olumsuz tutum ve davranışlar giderilmelidir (Gözün ve Yıkmış, 2004).

Kaynaştırma eğitiminin öğrenciler için etkili olabilmesi için, öncelikle sınıf öğretmenin kaynaştırma öğrencisini kabul etmelidir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik sınıf içi yardımlarda bulunması kaynaştırma eğitimini kaliteli kılacaktır. Sınıf-içi yardımda öğretmenlerin sınıfa girmeden önce kaynaştırma öğrencisinin gereksinim ve ihtiyaçlarına uygun olarak çok iyi planlamalar yapmaları ve derse başladıktan sonra hazırlanan eğitim programına uygun hareket etmeleri ve materyallerin öğrencilere yönelik hazırlanmış olması gerekecektir. Bununla birlikte sınıfın fiziksel durumunun da hem normal gelişim

gösteren öğrencilere hem de kaynaştırma öğrencilerine uygun şekilde hazırlanmış olması önemli bir unsurdur. Sınıfın içinde yapılan bu düzenlemeler kaynaştırma eğitiminin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlayacaktır (Rief ve Heimburge, 1996).

Özel gereksinimli öğrenciler, kaynaştırma eğitimi ve onun bünyesinde uygulanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı sayesinde mevcut seviyelerini daha iyi yapıp, kendi hızlarına göre ilerlemektedir. Türkiye’de özel eğitim okullarının azlığı ve özel gereksinimli öğrencilerin fazlalığı, kaynaştırma eğitimi daha da kalıcı hale getirmektedir (Yılmaz, 2013). Özel eğitimde, öğrencinin gereksinimine dayalı olarak en iyi eğitimin verilmesi kaynaştırma uygulamalarıyla sağlanmaktadır (Öncül, 2003). Normal ve özel gereksinimli çocukların bir arada buldukları eğitim ortamlarını tanımlayan kaynaştırma farklı öğrencileri yeteneklerine göre ayırmanın yerine, aynı sınıfta bulunmalarını sağlamak ve onları gereksinimleriyle tanışmaya teşvik etmektedir. Dolayısıyla kaynaştırma sınıflarında normal ve özel gereksinimli çocuklar aynı sınıfta hep birlikte öğrenirler (Çuhadar, 2006). Özellikle tanılama, izleme ve değerlendirme sürecinde özel gereksinimli öğrencinin eğitim ve rehabilitasyonu ile ilgili ekip halinde çalışılmalıdır (Kayıhan, 1992).

Kaynaştırma olarak tanımlanan uygulamaların günümüzde daha çok, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıfında tam zamanlı olarak bulunmaları anlamına gelen kaynaştırmada öğretmen tutumları önem arz etmektedir. (Bürli, 2002). Kaynaştırma eğitiminin başarılı olması için çeşitli etkenler bulunmaktadır. Öğretmen tutumları da bu etkenler arasında gösterilebilir. Bunun sonucu olarak da özel eğitim alanında araştırma yapan araştırmacılar kaynaştırma eğitiminde başarıyla birlikte genel eğitim sınıfına özel gereksinimli bireyin kaynaştırılmasında genel eğitim sınıfı öğretmenlerinin tutum ve inançlarını da göz önüne almışlardır (Kuzu, 2011). Batu ve Kırcaali-İftar (2005) göre, kaynaştırma uygulamasının başarılı olabilmesindeki en önemli etmen öğretmendir.

Kaynaştırma uygulamasında görev alan öğretmenlerin kaynaştırma konusunda bilgili, becerili, istekli ve özel gereksinimli öğrenciyi kabul edici bir tutum içinde

olmaları önem arz etmektedir (Ataman, 2002). Sınıfında özel gereksinimli bir öğrenci olan bir sınıf öğretmeni, sınıf ortamını ve öğretim programını sınıfındaki öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak düzenleme becerisi kazanır (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitimine ilişkin yeterli deneyime ve bilgiye sahip olmamalarının, onların kaynaştırma öğrencilerine ilişkin tutumlarını etkilediği düşünülebilir. Bu durum da, sınıf öğretmenlerinin sınıflarında kaynaştırma öğrencisiyle karşılaştıklarında büyük zorluklar çekmelerine neden olabilmektedir (Turhan, 2007). Kaynaştırma eğitimi, öğrencilerin yetersizliklerine göre değil, yeteneklerine göz önüne alınarak verilen bir eğitimidir. Özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla aynı sınıfta eğitim görmelerine fiziksel kaynaştırma denmektedir. Özel gereksinimli öğrencinin akranlarıyla aynı ortamda eğitim görerek ilişkilerinin desteklenmesine sosyal kaynaştırma denmektedir. Özel gereksinimli öğrencinin yeteneklerine göz önüne alınarak eğitim imkanlarından faydalanması eğitsel kaynaştırma anlamına gelmektedir (Eripek, 2007).

En az kısıtlayıcı ortam ilkesi iki şekildedir. Bunlardan birincisinde, özel eğitim öğretmenleri aracılığıyla genel eğitim sınıflarında özel gereksinimli öğrencilere öğretim yapıldığı şekliyledir. Bu tarzda eğitim ortamı daha koruyucudur ve arkadaş desteğinin daha az olarak bilinmektedir. Bunlardan diğeri ise , özel gereksinimli öğrenciler tam zamanlı olarak genel eğitim sınıflarına yerleştirilmesidir. Dolayısıyla, özel gereksinimli öğrenci zamanın çoğunu normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte etkileşim ve iletişim halinde ve aynı zamanda da destek eğitim hizmetlerinden yararlanarak geçirir. Bu anlayış eğitimin sosyal boyutunun da farkındalığını sağlar (Walther ve diğerleri, 1999). Kaynaştırma eğitiminin ortaya çıkmasında etkili olan unsurlardan biri eğitimde fırsat eşitliği ilkesidir. Bu ilke göz önüne alındığında özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma sınıflarında eğitim alabileceği, akranlarıyla bir arada ortak etkinlikler katılabileceği anlamına gelmektedir. Bu sebeple son yıllarda kaynaştırma eğitiminin hızla artış gösterdiği görülmektedir (Türk, 2011).

Kaynaştırma uygulamalarında önemle durulması gereken bir husus kaynaştırmaya hazırlık becerileridir. Kaynaştırma eğitim uygulamalarının başarıyla sürdürülebilmesi için kaynaştırmaya hazırlık becerilerinin belirlenmesi

gerekmektedir. Alan yazın incelendiğinde bu beceriler ‘sınıf içinde kazandırılması gereken önemli beceriler’ olarak da tanımlanmaktadır. Öncelikli olarak bu beceriler sosyal uyum becerileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaynaştırma eğitim uygulamalarının başarıya ulaşması ve özel gereksinimli öğrencinin yeni beceriler kazanabilmesi için kaynaştırma eğitim uygulamalarında öncelikli becerilerin kazandırılması gerekmektedir (Kemp ve Carter, 2006). Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli bireylerin başarısına etki edebilecek çeşitli faktörler bulunmaktadır. Tutum, kaynak, beceri, organizasyon ve müfredat kaynaştırma uygulamalarında önemlidir (Mağden ve Avcı, 1999). Çünkü öğrencinin bilgi, beceri ve gelişimi ne düzeyde olursa olsun bütünleştirici bir müfredat yaklaşımı özellikle özel gereksinimli öğrencilerin öğretim sürecine katılması ve öğrenme becerisini göstermesi için adil eğitim fırsatları sunar. Bütünleştirici müfredat programını uygulayan bir öğretmen özel gereksinimli öğrenci için hazırladığı çeşitli etkinlikler ve öğretim fırsatlarıyla öğrenci için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programında (BEP) hedeflenen bilgi, beceri ve davranışların gelişimini izleyebilir. Bu gözlemlerle elde edilen veriler kullanılan müfredatın uygun olup olmadığı hakkında bizlere bilgi verecektir (Hill, 1992). Geçmişte yapılan bir araştırmada kaynaştırma ve bütünleştirmenin eğitimi iki temele dayandırıldığı görülmektedir. Lindsay (2007) göre iki temeli içeren kaynaştırma ve bütünleştirme arasında bütünleştirme eğitimi daha etkilidir.

Kaynaştırma uygulamalarının bulunduğu sınıflarda özel gereksinimli bireyin sınıftaki akranlarıyla birlikte eğitim görmesi, kendisini sınıfın bir parçası olarak hissedebilmesi bununla birlikte sınıf içerisinde kendisine değer verildiğini anlaması için yapılması gereken uygulamalar yer almaktadır. Bunların içerisinde özel gereksinimli öğrenciye uygun eğitim planlarının oluşturulması, hazırlanan eğitim planının öğrenciye uygun öğretim yöntem ve teknikleriyle sunulmasıyla birlikte öğrenci için gereken tüm desteğin, destek eğitim hizmetlerinin sınıf ortamında ve dışarda verilmesi bunlardan bazılarıdır (Smith, Polloway, Patton ve Dowdy, 2008). Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrenciler bir çok sosyal beceriyi kazanma fırsatı bulabilmektedir. Özellikle kişiler arası ilişkilerde kazanılan bu sosyal beceriler sosyal olayları çözümlenmeye, anlamaya ve bu olaylar karşısında uygun tepkiler verebilme becerileridir. Aynı zamanda kaynaştırma sınıflarında özel gereksinimli

öğrencilerin sosyal bağlamlara göre değişebilen bilişsel ve duyuşsal öğeleri barındıran öğrenebilir davranışlar olarak adlandırılabilir. Sosyal beceriler kaynaştırma sınıflarında normal gelişim gösteren öğrencilerle birlikte özel gereksinimli bireylerin birlikte sosyal ilişkiler kurmasını sağlayabilir (Şahin, 2008).

Kaynaştırma uygulamalarına dahil olan özel gereksinimli öğrenciler normal gelişim gösteren öğrenciler tarafından olumlu tutumla karşılanmaları ve sosyal olarak kabul edilmeleri özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma sınıflarındaki uyumlarını artırmaktadır. Bu sebeple kaynaştırma sınıflarına dahil olan özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim, ihtiyaç ve özellikleriyle ilgili normal gelişim gösteren öğrencilere bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir (Aktaş ve Küçüker, 2002). Çocukların tutumlarının çok erken yaşlarda başlamaktadır. 3-4 yaşlarında şekillenmeye başlayan tutumlar sonraki yıllarda daha da kalıcı hale gelmektedir. Normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma eğitimine ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumları radyo, televizyon, gazete, filmler gibi çeşitli faktörlerde etkilenildiği bilinmektedir. Bu nedenle küçük yaşlarda okula başlayan öğrenciler özel gereksinimli öğrencilere karşı farklı tutumlar besleyebilirler. Ancak uygun eğitimler yoluyla bu tutum ve algıların değiştirilebilmesi mümkündür. Normal gelişim gösteren öğrenciler özel gereksinimli bireyler hakkında doğru bilgilere ulaştıkça olumsuz tutumların olumlu tutumlara doğru yönelim sergilediği görülmektedir. Kaynaştırma sınıflarında özel gereksinimli öğrenciler problem davranışlar gösterebilmektedir. Bu tip durumlarda özellikle normal gelişim gösteren öğrenciler özel gereksinimli öğrencilerin yetersizlik durumlarına odaklanmaktadır. Özel gereksinimli öğrencilerin olumlu ve normal yönlerini dikkate almayan akranlar, özel gereksinimli öğrencilerden uzaklaşabilmektedir (Sucuoğlu ve Kargın 2006).

Bilişsel ve duyuşsal yönlerin gelişimini destekleyen eğitim programları öğrencilerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik olumlu tutumlara neden olduğu bu öğrencilerin sosyal kabulünü kolaylaştırdığı bilinmektedir (Aktaş ve Küçüker, 2002) Şahbaz (2007) tarafından yapılan bir araştırmada kaynaştırma sınıflarında bulunan normal gelişim gösteren öğrencilere özel gereksinimli öğrenciler hakkında yapılan bilgilendirmelerin öğrenciler üzerinde olumlu etkiler ortaya çıkardığı

görülmüştür. Eğitim sonrasında özel gereksinimli öğrencilerin toplumsal açıdan olumlu özelliklerinin olduğunu söyleyen ve bu öğrencilerin kaynaştırma sınıflarında devam etmesini isteyen akranlarda artış gözlemlenmiştir. Yaşaran (2009) tarafından yapılan bir araştırmada kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin özel gereksinimli öğrencilerin sosyal kabulünü sağlamada etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda normal gelişim gösteren öğrencilere yönelik gerçekleştirilen kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma ortamındaki sosyal kabulünü artırmada etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin tutumları da kaynaştırma eğitimi etkileyebilmektedir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili algı ve tutumlarını etkileyen pek çok boyutun olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmaması nedenler arasında görülmektedir (Brad Shaw ve Mundia, 2006).

Kaynaştırma eğitim veren okullarda uygulamalar sınıftaki özel gereksinimli öğrencinin ve yetersizliği olmayan öğrencilerin değerli görüldüğü bir ortam oluşturmaya yönelik olmalıdır. Bu tür ortamlarda hem kaynaştırma öğrencisi hem de normal gelişim gösteren öğrenciler eşit olarak görülmektedir. Tüm öğrencilerin okul ortamına katkıda bulunma hakkına sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla kaynaştırma öğrencileri buldukları sınıfın bir parçası olarak görülmelidir. Öğretmenler tarafından kabul edilen her bir kaynaştırma öğrencisi sınıf arkadaşları tarafından da sosyal olarak kabul görecektir. Ancak bu şekilde özel gereksinimli bir öğrencinin tam olarak kaynaştırıldığı söylenebilir. Kaynaştırma öğrencisi sadece akademik olarak değil sosyal olarak da kaynaştırılması gerekmektedir. Sosyal gereksinimlerinin okul ortamında karşılanması kaynaştırma uygulamalarının başarılı olmasında en büyük etkenler arasında yer almaktadır (Batu, 2014). Kaynaştırma eğitimi veren okullarda Özel eğitim destek hizmetleri üç şekilde verilebilmektedir. Bunlar;

1. Kaynak oda eğitimi,
2. Sınıf-içi yardım,
3. Özel eğitim danışmanlığı şeklindedir.

Bu üç destek hizmet çeşidinin kendi aralarında farklı avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Kaynak Oda Eğitim sürecinde kaynaştırma eğitimi

verilen sınıflardaki özel gereksinimli öğrenciler, önemli oranda zorlandıkları derslerde veya iletişim becerileri gibi destek almaya ihtiyaç duyulan alanlarda kaynaştırma eğitimi verilen sınıflardan ayrılarak kaynak odaya alınırlar Kaynak odada, konuşma terapisti, özel eğitim öğretmeni gibi çeşitli öğretmenlerden özel gereksinimli öğrenciye bireysel ya da küçük gruplar halinde eğitimi sağlanır (Kırcaali-İftar, 1998). Bunlar arasında sayılan kaynak oda eğitimi Amerika Birleşik Devletlerinde en fazla kullanılan destek hizmet türü olarak görülmektedir (Smith ve diğerleri, 1995). Destek eğitim hizmetleri BEP biriminde yer alan üyelerin özel gereksinimli öğrencileri değerlendirmeleri neticesinde belirlenmektedir. Bu şekilde bu öğrencilere verilen destek hizmetlerin nerede, ne zaman, ne kadar süre ile verileceği üzerinde planlamalar yapılır. Daha sonrasında rehberlik danışma hizmetleri yürütme komisyonu tarafından destek hizmetler onaylanır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012).

Kaynak oda destek hizmet türü kaynaştırma eğitimi verilen sınıflarda eğitim gören fakat yalnızca kaynak oda destek eğitimi ile başarılı olabileceği düşünülen bireyler için geliştirilmiş bir sistem olarak görülmektedir. Kaynak oda destek eğitiminde özel gereksinimli öğrencilere verilecek olan destek, sınıflarda normal gelişim gösteren öğrencilere verilen derse uygun ya da öğrencinin dersle ilgili eksikliğini kapatacak nitelikte olmasına özen gösterilmelidir (Batu, 2000). Ancak kaynak oda eğitimi çeşitli nedenlerden dolayı eleştirilmektedir. Bunlardan bazıları; özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerden belli sürelerde ayrılmak durumunda kalması, normal sınıf içerisindeki eğitimle kaynak odadaki eğitim arasındaki birlikteliğin sağlamada yaşanan zorluklar ve bazı sınıf öğretmenlerinin kaynak odayı özel gereksinimli öğrencinin sınıftan çıkarılmasını fırsat olarak görmesi şeklindedir (Kırcaali-İftar, 1998).

Özel eğitim destek eğitim türlerinden biri olan sınıf içi yardım kaynaştırma eğitimi gören özel gereksinimli öğrencilere yönelik uygulanırken, sınıf öğretmeni ;öğretim sorumluluğunu, plan yapma sürecini, değerlendirme sürecini ve sınıf kontrolünü sağlaması gerekmektedir. Sınıf içi yardımda özel gereksinimli öğrenciyi destek hizmet sağlamak için sınıf dışına çıkarmak yerine, destek hizmeti öğrenci için

sınıf içine almak şeklinde düşünülebilir. Sınıf öğretmeni BEP biriminde bulunan diğer öğretmenlerle görev paylaşımını doğru yaparsa sınıf içi yardımda kaynaştırma öğrencisinin kendisini farklı ve ayrıcalıklı hissetme durumu kaynak odaya nispeten daha az olacaktır. Dolayısıyla, kaynaştırma öğrencisine yönelik destek hizmetin sınıf içinde sağlanması, öğretmenler arasındaki iletişim zorluklarını ve sınıf öğretmenlerinin öğretim esnasında zamanı planlama problemlerini de ortadan kaldıracaktır (Salend, 1998). Sınıf içi yardım sürecinde sınıf içerisinde özel gereksinimli öğrencilerin öğrenci performansının alınması ve sonrasında ne öğretileceğine karar verme süreci ile öğretim başlamaktadır.

Özel eğitim danışmanlığının ile çeşitli faydaları bulunmaktadır. Bunlar; Sınıf öğretmenleri kendilerine danışmanlık sağlandığı takdirde kaynaştırma eğitimini daha etkili şekilde devam ettirmektedir, danışmanlık daha fazla kişilere hizmet götürülmesini sağlar, danışmanlık performans alımı ve değerlendirme süreçlerinin daha etkili yapılmasına olanak tanır ayrıca öğrencilerin psikometrik değerlendirmelerde gereksiz yere etiketlenmesine engel olur, danışmanlık farklı alanlarda uzman olan öğretmenler arasındaki iletişim ve işbirliğinin artmasını sağlar. Sınıf içerisinde özel eğitim danışmanlığına ihtiyaç duyulması halinde destek eğitimi verilmektedir. Bunun haricinde kaynaştırmayla ilgili herhangi bir konu olmasa bile problem bir davranışla sınıf öğretmenlerinin karşılaşması durumunda özel eğitim danışmanlığı yapılabilmektedir (Kırcaali-İftar, 2005).

Destek eğitimi sınıfında görev alacak öğretmenlerin çeşitli sorumlulukları bulunmaktadır Bu sorumluluklar;

1. Özel gereksinimli öğrencilerin öğretim etkinliklerine katılımını sağlamak için düzenlemeleri yapabilme,
2. Özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışlarının giderilmesine yönelik bilgiye sahip olma,
3. Özel gereksinimli öğrencilerinin akranları arasında sosyal kabul görmesiyle ilgili çalışmalar yürütebilme,
4. Özel gereksinimli öğrencilere uygun bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlayabilme ve bu programı uygulayıp değerlendirme sürecini bilme,

5. Özel gereksinimli öğrencilerle ilgili mevzuatı bilme ve bu konuyla ilgili meslektaşlarını bilgilendirme gibi çeşitli sorumlulukları vardır (MEB, 2012).

Ayrıca destek eğitim sınıfın öğretmenler tarafından özel gereksinimli öğrencilere öğretim vermek üzere hazırlanmalıdır. Destek eğitim sınıfı 6 öğrenciyi, öğretmeni, öğrenciler için sandalye ve masayı, teknolojik aletleri ve gerekli materyalleri içerecek şekilde hazırlanmalıdır (Akay, 2011). Çünkü özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi için etkili yöntem ve tekniklerin kullanılabilmesine yönelik öğretimsel düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Buna uygun eğitim ortamının ve çevrenin hazırlanması ayrıca önem arz etmektedir (Zigmond, 2006). Ancak yapılan araştırmalarda özel gereksinimli bireyler ve destek eğitim sınıfıyla ilgili öğretmenlerin ve müfettişlerin gerekli bilgi yeterliklerine sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır (Gözün ve Yıkılmış, 2004). Ancak son yıllarda öğretmenlerin destek eğitimle ilgili bilgi yeterliklerinde iyileşmeler gözlemlenmektedir (Karaca ve Sarı, 2017).

Öğretmenler tarafından iyi planlanmış kaynaştırma programı içinde yer alan özel gereksinimli bireyler buradaki normal gelişim gösteren bireylerle girdiği doğrudan iletişim ve etkileşim sonucunda toplum tarafından benimsenen davranışları kazanmaya başlayabilirler. Özel gereksinimli bireyler için kazanımlar içinde yer alan davranışlar, öğrenciliğin ilk yıllarında kazanılması kolay, sonraki yıllarda ise kazanılması zor olan davranışlardır. Özel gereksinimli bireyler toplum tarafından kabul gören davranış türlerine geniş ölçüde kazandığı ölçüde toplum içerisinde sosyal kabülü daha hızlı olacaktır (Metin, 1992). Kaynaştırma eğitimi verilen okullarda normal gelişim gösteren öğrencilerle kurulan etkileşim ve normal gelişim gösteren öğrencilerin başarı durumları özel gereksinimli öğrencilerin motivasyonunu artırmaktadır. Normal gelişim gösteren öğrenciler okul ortamında konuşma seviyesini, kaynaştırma öğrencisine göre ayarladığı görülmüştür. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrenciler için, uygun dil edinimi kaynaştırma eğitiminde sağlanmaktadır. Bu durum kaynaştırma öğrencisinin etkileşim yeteneğini geliştirmektedir (Guralnick, 1980).

I.2. Bütünleştirme Eğitimi

Eğitim ve öğretim kurumunun tamamen özel gereksinimli öğrencilere uygun düzenlenebilmesini sağlayabilecek şekilde uyarlanmasını ifade etmektedir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2013). Milli müfredat sosyal, manevi, kültürel ve ahlaki değerlerin gelişimine yönelik hazırlanmalıdır. Bütünleştirme eğitimine yönelik milli müfredat hazırlanırken rasyonalizm ve kritikliğin eğitsel değerlerini ayrı ele almaktadır. Bütünleştirme eğitiminde öğrenci zihinleri basit bir şekilde eğitilmemelidir. Öğrencilerin sadece bilişsel gelişimi ele alınmamalıdır. Bunun yanında öğrencilerin karakteri, duygusal gelişimleri, hayal güçleri ve ruhsal gelişimleri ele alınmalıdır. Dolayısıyla bütünleştirme eğitimi hem kaynaştırma sınıfındaki özel gereksinimli öğrencilerin hem de normal gelişim gösteren öğrencilerin bütün yönleriyle gelişimleri sağlanmaktadır. Bütünleştirmenin içinde var olan değerleri öğrenmek, öğrencilerin sosyal ve toplumsal gelişimlerine katkıda bulunacaktır (Sarı ve Pürsün, 2016).

Gürgür (2005) göre bütünleştirme (inclusion) özel gereksinimli çocukların genel eğitim sınıflarında tam zamanlı şekilde sınıf öğretmeninin işbirliğiyle, uygun destek eğitim hizmetlerinin sunulması yoluyla eğitim görülmesidir. Bütünleştirme; bireysel farklılıklar ne olursa olsun herkes için sosyal, kültürel ve yaşama dair aktivitelerden toplumun her kesiminin eşit derecede faydalanabilmesi anlamına gelen bir kavramdır. Bütünleştirme de özel gereksinimli öğrencilerin tüm alanlardaki olanaklara kolayca erişebilmesi ve toplumla daha fazla kaynaşabilmesi söz konusudur. Bütünleştirme de güvenli bir sosyal çevrenin oluşması amaçlanmaktadır. Öğrencinin katılımı esas olup, kapsayıcı değişiklikler söz konusudur. Bütünleştirme de ilerlemeler aktif ve kesintisizdir. Olanak ve fırsatlar sürekli değişmekle birlikte sürekli yenilenen bir süreç anlaşılmalıdır. Kaynaştırma eğitimi ve bütünleştirme eğitimi kavramları arasında çeşitli farklılıklar vardır. Özel gereksinimli bireyler farklı gereksinim ve ihtiyaçlara sahip olabilir. Özel eğitimin amacı farklı gereksinim ve ihtiyaçlara sahip olabilen bu bireylerin eğitim ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayarak onları toplumla bütünleştirip meslek sahibi edinmelerini sağlamaktır (Devlet

Planlama Teşkilatı Raporu, 1992). Dolayısıyla bütünleştirme de eğitimde fırsat eşitliği ilkesi hakimdir (Karacaoğlu, 2008).

70'li yıllarda kaynaştırma daha sonra 90'lı yıllarda bütünleştirme modelinin gündeme geldiği görülmektedir. 90'lı yıllarda 'bütünleştirme'(inclusion) ve 'tam bütünleştirme' (full inclusion) kavramlarının yaygınlaştığı görülmektedir. Bu iki kavram arasında çeşitli farklılıklar bulunmaktadır (Lewis ve Doorlag, 2003). Kaynaştırmadan sonraki bir kavram olan tam bütünleştirme kavramı özellikle ağır derecede özel gereksinimli öğrencilerle ilgilenen uzman öğretmenler tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bu uygulama 4 öneriye dayanmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin etiketlenmesinin yanlış olduğu vurgulanır. Çıkarılan özel eğitim programlarının etkili olmadığını belirtir. Özel gereksinimli bireylerin azınlık gurup olarak görülmesi sağlanır ve etik kurallar deneysellikten daha önemlidir (Hallahan ve Kauffman, 2003).

Kaynaştırma sınıflarında bulunan her öğrencinin yetenekleri doğrultusunda gelişmelerine imkan tanıyan öğrenme ortamları bütünleştirme öğrenme ortamları olarak adlandırılmaktadır (Salend, 2001). Bütünleştirme sınıflarında her bir öğrencinin kendine özgü bireysel farklılıklarının var olduğu fakat farklı bireysel farklılıkların bir arada eğitim görülmesine mani olmadığı bilinmektedir. Bu sebeple tüm öğrencilerin birlikte eğitilmesine imkan tanıyan hem özel gereksinimli öğrencilerin hem de normal gelişim gösteren öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçlarının karşılanmasına imkan tanıyan fiziksel ortamların oluşturulması ve uygun müfredatın hazırlanması gerekmektedir (Kış, 2013). Özyürek (2007) göre bütünleştirme eğitim uygulamaları özel eğitime muhtaç çocukların yeterlilikleri dikkate alınarak öğretimin amaç, içerik ve değerlendirmeleri üzerinde uyarlamaların yapılmasıdır. Özel gereksinimli çocukların eğitimine yönelik uygulanabilen en iyi eğitsel uyarlamalardan biri bütünleştirme eğitimi uygulamalarıdır (Sarı, 2008). Bütünleştirme eğitim programında sadece özel gereksinimli bireyler değil aynı zamanda normal gelişim gösteren öğrencilerinde göz önüne alınması gerekmektedir. Bütünleştirme öğrencisine olduğu kadar aynı sınıf ortamındaki normal gelişim gösteren öğrenciler içinde faydalı yönlerinin var olduğu görülmüştür.

Bütünleştirme ortamı normal gelişim gösteren akranlara özel gereksinimli bireylerle kuracağı karşılıklı etkileşimden yararlanacağı ve sonraki hayatında da deneyimler kazandığı görülmüştür. Kaynaştırma öğrencisini bütünleştirme eğitimi sayesinde tanıma, ona örnek model olma ve kaynaştırma öğrencisine nasıl yardım edebileceğiyle ilgili normal gelişim gösteren akranlar bilgi ve deneyim kazanırlar. Bu nedenle kaynaştırma programına katılacak normal gelişim gösteren tüm çocuklar kaynaştırma öğrencilerine karşı izleyecekleri tutum konusunda bilgilendirilmeli kaynaştırma öğrencileriyle ilgili grup çalışmaları ve dramatizasyon gibi etkinliklere katılmalıdır. Bu şekilde normal gelişim gösteren bireyler kaynaştırma çalışmalarına katılmalıdır (Metin, 1992). Bütünleştirme modeli ile özel gereksinimli bireyler normal gelişim gösteren akranlarıyla aynı eğitim ortamında eğitilmeleri ve toplum içerisinde yeterliliklerini en üst düzeye çıkarmaları hedeflenmiştir. Dünyada bu tür çalışmalar halen devam etmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında bütünleştirmenin ülkemizde en iyi şekilde nasıl uygulanacağı ve bu uygulamalar doğrultusunda en üst düzey yararın nasıl sağlanacağı üzerinde çalışmalar devam etmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Bütünleştirme uygulamalarında özel gereksinimli öğrenciler normal gelişim gösteren akranlarla birlikte aynı eğitim ortamlarında bulunurlar. Bu durum sınıfta normal gelişim gösteren akranlar açısından, sınıf öğretmeni ve branş öğretmenleri açısından ve bununla birlikte toplumun her kesiminin özel gereksinimli öğrencileri kabul etmeleri açısından önemlidir. Bu durum özel gereksinimli bireylerin normal gelişim gösteren akranlarıyla bir arada bulunarak eğitim görmesini sağlamıştır (Vural ve Yıkılmış 2008). Kaynaştırma eğitim uygulamalarında özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu destek hizmetlerin sınıf dışında sağlanmasırken bütünleştirme de ise bunun genel eğitim sınıfın da öğretmen işbirliğinde sunulmasıdır (Gürgür, 2005). Özel gereksinimli bireylere yönelik verilen eğitimin kalitesi ne kadar iyi olmalıdır. Bununla birlikte kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli öğrencilerin içinde bulunduğu ortamı benimsemesine yardımcı olmalı ve öğrencinin akranları tarafından kabul görmesini sağlamalıdır. Bu sebeple kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli olan bireyin devam ettiği okullarda bir hizmet alanı olarak görülmesini ve buna uygun tedbirler alınmasını gerektirmektedir. Ayrıca özel

gereksinimli öğrenciler ve akranları için uygun öğretimler sağlanarak, öğrencilerin olumlu tutum geliştirmesini sağlayacak yöntemler üzerine odaklanılmalıdır (Uslu ve diğerleri, 2009).

Bütünleştirme eğitimi sadece sınıfta değil aynı zamanda oyun alanında gerçekleşmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin okul deneyimlerinin bazıları oyun alanındadır. Oyun etkinlikleri düzenlenirken bütünleştirme öğrencilerine yönelik ayırım gözetilmeden uygun şekilde kontrolleri sağlanarak etkinliğin sürdürülmesi önemlidir. Oyun esnasında sözel tacizler veya fiziksel tacizler gibi ayrıştırıcı davranışlar bütünleştirme eğitiminde görmezden gelinmemelidir. Bu tip davranışlara hem sınıfta hem de sınıf dışı etkinliklerde dikkat edilmelidir. Bazı il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri bütünleştirme eğitiminde bu tip olaylarla öğretmenlerin ve yöneticilerin baş edilebilmesiyle ilgili rehber kitapçıklar çıkartılmıştır. Bütünleştirme eğitimi verilen sınıflarda öğretmenler genel anlamda erken çocukluk dönemi öğretmenleri olarak adlandırılabilir. Öğretmenler bütünleştirme eğitiminde çocuk gelişimini gelişim yaş ve dönemlerine uygun müfredatın planlanmasını yapmalıdır. Ayrıca bütünleştirme sınıflarındaki öğrencilerin gelişim alanlarındaki gereksinim ve ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik öğretmenlerin bilgi ve tecrübeye sahip olmaları gerekmektedir (Sarı ve Pürsün, 2016).

I.3. Kaynaştırma Modelleri

Türkiye’de kaynaştırma uygulamaları incelendiğinde, kaynaştırma uygulamalarının çeşitli şekillerde karşımıza çıktığı görülmektedir. Kaynaştırma eğitim uygulamaları bazı özel gereksinimli öğrenciler için genel eğitim okullarındaki özel eğitim alt sınıflarında sürdürülürken, bazı öğrenciler ise doğrudan genel eğitim sınıflarına yerleştirilmektedirler (Halvorsen ve Neary, 2001). Kaynaştırma eğitim uygulamasında özel gereksinimli öğrencinin yerleştirilme yerinden ziyade öğrencinin kendisine uygun gereksinimlerinin karşılanacağı ve bu amaç doğrultusunda ortamın hazırlanması önemlidir (Batu ve Kırcaali-İftar, 2005).

Başarılı kaynaştırma uygulamalarının gerçekleşmesi için öncelikle okul müdürü olmak üzere tüm çalışanların özel gereksinimli öğrenciye yönelik kabul edici bir tutum sergilenmelidir. İkinci önemli husus ise sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine yönelik olumlu tutum beslemeleridir. Öğretmenlerin ve yöneticilerin kaynaştırma uygulamalarına katılan özel gereksinimli öğrencilere yönelik olumlu tutum geliştirmeleri, normal gelişim gösteren öğrencilerde olduğu gibi özel gereksinimli öğrencilerinde bireysel farklılıkların olduğunu kabul etmeleri, özel gereksinimli öğrencilere verilen eğitimin normal gelişim gösteren öğrencilere verilenden daha fazla sistematik olması gerektiği bilinmelidir (Kaya, 2013: Ed, Sezgin Vuran) Genel eğitim sınıfları kaynaştırma öğrencilerinin gereksinimleri doğrultusunda düzenlenmelidir. Ayrıca tüm öğrenciler özel gereksinimli öğrencilerle birlikte oynamalı ve etkinlikler ortak düzenlenmelidir. Normal gelişim gösteren öğrencilere kaynaştırma öğrencisi hakkında bilgilendirmeler yapılmalıdır. Öğretmenlere yönelik destekleyici özel eğitim hizmetleri sağlanmalıdır. Bununla birlikte Sınıfta bulunan tüm öğrencilerin velileri işbirliğine dahil edilmelidir (Kargın, 2004). Özel gereksinimli öğrencinin mevcut durumu uygunsa öncelikli amaç kaynaştırma eğitim uygulamalarına katılımı olmalıdır. Çünkü özel gereksinimli öğrencilerin yeni beceriler kazanabilmelerinde kaynaştırma sınıfları özel sınıflardan çok daha fazla fırsat sunmaktadır (Diamond, Hestenes ve O’Conor, 1994). Türkiye’de kaynaştırma eğitim uygulamaları yarı zamanlı, tam zamanlı ve destek eğitim odasında kaynaştırma çeşitleri olarak uygulanmaktadır.

I.3.1. Tam Zamanlı Kaynaştırma

Özel gereksinimli öğrencinin kaydı normal sınıflardadır. Burada öğrenci tam zamanlı olarak normal sınıflarda ders alır. Özel gereksinimli öğrenci için özel araç gereçler ve materyaller temin edilir. Ayrıca özel gereksinimli öğrencinin destek hizmetlerden faydalanması sağlanır (Batu ve Kırcaali- İftar, 2005). Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim hizmetleri aracılığıyla sınıf mevcudu düzenlenirken Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği dikkate alınmaktadır. Okul öncesi eğitim kademesinde okuyan özel gereksinimli her bir öğrenci için en fazla 20

sınıf mevcudunun olması gerekmektedir. Okul öncesi özel gereksinimli 2 öğrenci için sınıf mevcudunun ne fazla 10 olması gerekmektedir. Diğer kademelerde sınıfta özel gereksinimli 1 öğrenci varsa sınıf mevcudunun en fazla 35 olmalıdır. Eğer kaynaştırma eğitim uygulamalarında diğer kademeler için özel gereksinimli 2 öğrenci varsa sınıf mevcudu en fazla 25 olmalıdır

I.3.2. Yarı Zamanlı Kaynaştırma

Bu uygulamada öğrencilerin bazı derslere normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yoluyla yapılmaktadır. Yani kaynaştırma eğitimine dahil olan bu öğrencilerin sınıf kaydı özel eğitim sınıfında bulunmaktadır. Özel eğitim sınıfları normal okular da yer almaktadır. Özel gereksinimli bu öğrenciler derslerinden bazılarını normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte kaynaştırma sınıflarında ya da ders dışı etkinlikler olan sosyal aktiviteler, oyunlar ve teneffüslerde, kendi akranları ile vakit geçirmesi yoluyla yapılmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012). Yarı zamanlı kaynaştırmada normal sınıflarda ve özel eğitim sınıflarına katılan özel gereksinimli bireyler kaynak oda, rehberlik araştırma merkezleriyle beraber özel eğitim kurumlarında destek eğitimlerinden faydalanabilmek için gerekli düzenlemelerin yapılması sağlanmaktadır (Sert ve diğerleri, 2004).

I.3.3. Destek Eğitim Odası Kaynaştırma Uygulamaları

Destek eğitim odası kaynaştırma uygulamasında özel gereksinimli öğrencinin kaydı normal sınıftadır. Okullardaki destek eğitim odasında özel gereksinimli öğrenci destek eğitim alır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012). Kaynaştırmanın başarılı sürdürülmesi sınıf öğretmenin, branş öğretmenlerinin, okul yönetiminin ve diğer okul çalışanlarının özel gereksinimli çocuklar için kaynaştırma uygulamalarının gerekli olduğuna inanmaları ve bununla ilgili çaba göstermeleri ve sınıfta normal gelişim gösteren akranları özel gereksinimli bireyler hakkında bilgilendirmeler yapılarak öğretmenlerin ve özel gereksinimli bireylerin destek

eğitim almalarını sağlamakla olabilir. Kişiler birlikte çalışırken aynı amaca yönelik uygulamalar yaparlar ve her bir katılımcının eşit miktarda çalışmaya dahil olması beklenir Okullarda birlikte çalışma, öğretmenlerin birlikte plan hazırlamalarını, birlikte ğretim yapmalarını ve bir ğrenci için öğretimin uyarlanması anlamına gelmektedir (Batu, 2000).

Destek eğitim hizmetleri denildiğinde, iki ya da daha fazla kişinin birlikte çalışması anlamına gelmektedir. Yürütülmekte olan bir projenin tamamlanması, bir amacın sonuca varması, bir ürünün ortaya çıkartılması ya da bir problemi ortadan kaldırmak için birlikte çalışılması, destek hizmetler sınırları içerisinde olduğu söylenebilir (Meyen, Vergason ve Whelan, 1996). Akranlarıyla birlikte eğitim fırsatlarından yararlanan özel gereksinimli öğrenciler destek eğitime ihtiyaç duymaları halinde güçlükler yaşamaları durumunda okul derslerini akranlarıyla birlikte eğitim grdğu kaynaştırma eğitimi veren sınıflardan çıkıp kaynak odada hizmet alabilirler. Kaynak odada, öğretmenler özel gereksinimli öğrenciye bireysel ya da küçük gruplar halinde eğitim verirler. Kaynak oda çeşitli sebeplerden dolayı eleştirilmektedir. Bunlar; kaynaştırma uygulamalarına katılan özel gereksinimli öğrencilerin bir süre normal eğitim grdğu sınıflardan ayrılması, bazı öğretmenlerin kaynak odayı özel gereksinimli öğrenciyi sınıftan çıkarmak için bir sebep olarak görmesi ve normal sınıflarda eğitim etkinliklerinin kaynak odadaki etkinlikler ile uyumlu olmaması şeklinde sıralanabilir (Kırcaalı-Iftar, 1998).

I.4. Tanılama- İzleme- Sınıflandırma

Bir ğrencinin yetersizliği durumunda yaşıtlarına göre kendisinden beklenenleri yerine getirememesi ve toplum içerisinde yaşına uygun sorumlulukları gerçekleştirememesi bu öğrencinin özel gereksinimli ğrenci olduğunu göstermektedir. Her zel gereksinimli öğrencinin gereksinim ve ihtiyaçları çeşitlilik gösterebilir. Bu sebeple uzmanlar tarafından değerlendirilen bireyler öğrencinin gereksinim ve ihtiyaçları doğrultusunda uygun programlara yerleştirilmektedir (zsoy, zyrek ve Eripek, 1998).

Tanılama: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile yeterli ve yetersiz yönlerinin, bireysel özelliklerinin ve ilgilerinin belirlenmesi amacıyla tıbbî, psiko-sosyal ve eğitim alanlarında yapılan değerlendirme sürecini kapsamaktadır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde ise eğitsel amaçla bireyin tüm gelişim alanları dikkate alınarak, özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları belirlenerek kaynaştırma eğitim uygulamalarına katılmaları sağlanır. İzlemede özel eğitim hizmetlerinin planlanması ve eğitimde sürekliliğin sağlanması amacıyla erken çocukluk döneminden itibaren eğitimin her kademesinde özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişimlerinin takibi yapılmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012).

Özel gereksinimli öğrencinin tanılanması bu öğrencilerin eğitimi konusunda atılması göz önüne alınması gereken ilk unsur olarak düşünülmelidir. Çünkü eğitim sürecinin başlangıcında doğru tanılanmamış bir öğrencinin eğitim ortamında uyum sağlaması pek de mümkün gözükmemektedir. Eğitimin tüm öğeleri öğrencinin doğru değerlendirilmesine bağlıdır. Eğitim alan bir öğrenci için ilk sorulması gereken soru kim sorusudur. Eğitimin tam olarak hangi öğrencilere verileceği ayrıntılı olarak bilinmedikçe eğitim sürecinde öğrencinin kazanımlar edinmesi mümkün gözükmemektedir (Çağlar, 1979). Rehberlik Araştırma Merkezlerinin (RAM) uygulamalarına bakıldığında özellikle tanılama, yönlendirme, yerleştirme ve izleme çalışmalarının yer aldığı bilinmektedir. Bu süreçte Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) kaynaştırma ve destek eğitimle ilgili bilgi yetersizliği olan öğretmenlere yönelik özel eğitim danışmanlığının öğrencilere yapılması gerekmektedir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma ile ilgili bölümler daha ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır ve 68. Maddeye bakıldığında değerlendirme ve izleme sürecinin işbirliği içerisinde devam etmesi gerektiğine yer verilmiştir. İlgili madde incelendiğinde;

“Karar verme süreci; aile okul eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi dayanışmasına dayalı olarak gerçekleşir.” hükmü yer almaktadır.

I.4.1. Eğitsel Tanılama ve Değerlendirme Aşamaları

Eğitsel tanılama ve değerlendirme sürecinde belli aşamalar takip edilmektedir. Bu aşamalar;

1. Öğretmen tarafından öğrencilerin mevcut durumlarına ilişkin bilgilerinin yer aldığı süreç değerlendirmeyle ilgili raporların hazır hale getirilmesi,
2. Hazırlanan süreç değerlendirme raporları göz önüne alınarak okul rehberlik servisine iletilmesi,
3. Öğrenci ile ilgili değerlendirmelerin sağlıklı ve doğru şekilde yapılabilmesi için okul idaresinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunun belli periyotlarla yapılması,
4. Komisyon tarafından öğrenciyle ilgili değerlendirmeler yapılması ve öğrenci durumunun Rehberlik Araştırma Merkezine (RAM) iletilip ileilmeyeceğine karar verilmesi,
5. Alınan tüm bu kararların değerlendirilmesi yapılarak bilgilendirilmesinin veliye yapılması ve velilerle etkileşim sonucunda görüşlerinin dikkate alınması,
6. Velilerin görüşleri ve bilgisi göz önüne alınarak eğitsel değerlendirme istek formunun oluşturulması,
7. Okul idaresi tarafından gerekli işlemlerin hızla başlatılması ve hazırlanan belgelerin Rehberlik Araştırma Merkezine (RAM) gönderilmesi,
8. Rehberlik Araştırma Merkezinde çalışan uzmanların eğitsel değerlendirme ve tanılamanın yapılacağı tarih ve saati belirlemeleri,
9. İhtiyaç varsa öğrencinin tıbbi tanılmasının yapılması için sağlık kuruluşuna gönderilmesi,
10. İlgili tarihte eğitsel değerlendirme ve tanılamanın yapılması ve tanılama sonuçlarına göre Özel Eğitim Değerlendirme Kurul raporunun hazır hale gettirilmesi,

11. Özel Eğitim Hizmetler Kurulu aracılığıyla özel gereksinimli öğrencinin gereksinim ve ihtiyaçlarına uygun resmi kurula yerleştirilmesi ya da kaynaştırma/bütünleştirme eğitim uygulamalarına dahil edilmesi şeklindedir. Bu yerleştirme kararı okula, veliye, Rehberlik Araştırma Merkezine (RAM) gönderilmelidir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetler Müdürlüğü, 2015).

Rehberlik Araştırma Merkezleri tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılması yapılmamış bireylerin de okullara hızla kayıt edilmesi gerekmektedir. Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün konuyla ilgili yönetmeliğin 1. Maddesi incelendiğinde: Her tür ve kademedeki kaynaştırma uygulamalarında eğitim alması gereken öğrencilerin okullarına kayıtlarında ve devamlarında gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Ayrıca rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılması henüz yapılmamış özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin de okullara kayıtları yapılacaktır ifadesi yer almaktadır. Konya'da ana sınıfı öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarına yönelik yapılan bir çalışmada öğretmenlerin kaynaştırma konusunda olumsuz düşüncelere sahip olduğu anlaşılmıştır. Araştırma sonucunda bunun sebebi öğrencinin uygun bir şekilde değerlendirilmeyişi ve öğrenciye uygun okullara yerleştirilmeyişi olarak ifade edilmektedir.

Eğitsel tanılama-izleme ve değerlendirme ekibi tarafından yapılan her bir inceleme ve değerlendirme basamağının en az 6 ayda bir tekrarlanır. Özellikle uygun planlanmış eğitim ve öğretim fırsatlarını özel gereksinimli öğrencilere sunabilmek için çok yönlü ve sürekli değerlendirmelerin sağlanması gerekmektedir (Pretti- Frontczak ve Bricker, 2004). Kaynaştırma sınıf öğretmenlerinin gözlem, test ve sözlü sınav değerlendirme tekniklerini daha sık kullandıkları yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Öğretim sonu değerlendirmeleri özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitim uygulamalarında başarılı olabilmesi için önem arz etmektedir. Öğretim süreci tamamlandığında öğrenci değerlendirilmelidir. Öğretim süreci başlangıcında hedeflenen amaçlar gerçekleştirilemediği takdirde tekrar öğretim süreci gözden geçirilmeli ve bu süreçle ilgili bazı değişiklikler yapılmalıdır (Vural ve Yıkılmış, 2008).

Özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçları doğrultusunda yetersizliklerinin derecesini ve türünün belirlenmesinin 3 nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki ailelerin ve özel gereksinimli bireylerin yasal haklarının korunması için değerlendirme sürecine yer verilmesidir. İkincisi; özel gereksinimli öğrencilere uygun hazırlanan özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilme fırsatının sunulabilmesi için değerlendirmenin yapılmasıdır. Üçüncü neden ise; özel gereksinimli öğrencilerin hem yeterli hem de yetersiz yönlerinin belirlenebilmesi için değerlendirmelerin yapılmasıdır (Gürel ve Vuran, 2010). Özellikle akademik değerlendirme yapılırken özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda programları takip edebilme düzeylerini etkileyen esaslar değerlendirilerek programda var olan becerilerle kıyaslanmalıdır. Bu farkın ortaya konulması öğrencinin kaynaştırma eğitimi için uygunluğuna karar verebilmede bizlere yardımcı olabilir. Bu süreçte okul performans düzeyi belirlenmelidir. Akademik değerlendirme yapılırken gönderme öncesi tarama çalışmalarının uygulanmasında, öğrenci için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı'nın (BEP) uygulanmasında, programın etkililiğine bakılmasında, ayrıca öğrencinin kaynaştırma eğitiminde genel durumunun açığa çıkmasında önemlidir (McLoughlin ve Lewis, 1994).

I.4.2. Özel Gereksinimli Öğrencilerin Sınıflandırılması

Özel gereksinimli çocuklar gösterdikleri yetersizliklere bağlı olarak sınıflandırılmaktadır. Sınıflandırılan gruplar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;

1. Zeka geriliği olan bireyler,
2. Duygu ve davranış bozuklukları olan bireyler,
3. Özel öğrenme güçlüğü bulunan bireyler,
4. Çoklu yetersizlikleri bulunan bireyler,
5. İletişim bozuklukları olan bireyler,
6. İşitme güçlükleri olan bireyler,
7. Görme yetersizlikleri olan bireyler,
8. Bedensel sağlıkla ilgili yetersizlikleri bulunan bireyler,

9. Süreğen hastalığı olan bireyler,
10. Üstün zekalı ve üstün yetenekli bireyler,
11. Otizm spektrum bozukluğu olan bireyler,
12. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bireyler (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012).

Ülkemizde özel gereksinimli öğrencilere rastlanma sıklığı çeşitlilik gösterebilmektedir. Ataman (2003) göre görünüş sıklığı fazla olan özel gereksinimli bireyler; zihinsel engelli bireyler, iletişim bozukluğu olan bireyler, öğrenme güçlüğü olan bireyler ve davranış bozukluğu olan bireyler olarak sıralanabilir. Görünüş sıklığı daha az olan özel gereksinimli bireyler ise işitme yetersizliği, görme yetersizliği, ortopedik engelli ve otistik bireyler olarak sıralanabilir. Ayrıca Ataman (2003) araştırmasında gelişimleri tehlikede olan çocuklardan bahsetmiştir. Bunlar istismar edilen çocuklar ve şiddete maruz kalan çocuklardır.

I.5. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (Performansın Belirlenmesi-Programın Uygulanması-Öğretimin Bireyselleştirilmesi)

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel performansları göz önünde bulundurularak amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde değişiklik yapılarak normal gelişim gösteren öğrencilerle birlikte eğitimlerine öncelik verilmektedir (Aslan, 2008). Eğitim programını bireyselleştirmenin ilk basamağı öğrencilerin kaynaştırma eğitim uygulamalarında buldukları sınıflarda eğitim gördükleri tüm alanlarda işlevde bulunma düzeyine karar vermektir. Özel gereksinimli öğrenci bu alanların tamamında normal gelişim gösteren öğrencilerin altında olabileceği gibi sadece belli başlı alanlarda akranlarından geride olabilir. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlamanın bir diğer aşaması özel gereksinimli öğrencilerin gerilik gösterdiği alanlar dikkate alınarak öğretimsel amaçlar oluşturmaktır. Özel gereksinimli öğrencilere uygun öğretimsel amaçlar belirlenirken kendisi için en önemli olan beceri ve kavramları seçmek önemli görülmektedir (Kırcaali-İftar, 1998).

Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) , özel gereksinimli bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları, gereksinim ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlar doğrultusunda hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de kapsayan özel eğitim programı olarak tanımlanabilir. Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP),

1) Okullardaki eğitim programında yer alan yıllık amaçlar ve öğrencinin takip ettiği eğitim programı doğrultusunda temel alınarak belirlenen kısa dönemli amaçları,

b) Özel gereksinimli öğrencinin gereksinim ve ihtiyacı göz önüne alınarak alacağı destek eğitim hizmetinin türü, süresi, sıklığı ve bu hizmetin kimler tarafından nasıl yapılacağına ilişkin tüm içerikleri,

c) Eğitim ve öğretim sürecinde, değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, eğitim ve öğretim materyallerini,

ç) Eğitim ortamına ilişkin yapılacak düzenlemeleri,

d) Davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile uygulanacak yöntem ve teknikleri,

e) Özel gereksinimli öğrencinin kişisel bilgileri içerir.

(3) Bireyselleştirilmiş eğitim programı, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu ve BEP geliştirme biriminin iş birliğiyle hazırlanır.

(4) Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP), öğrenci için hedeflenen amaçların gerçekleşme düzeyi doğrultusunda değerlendirilmeler yapılmalıdır. Özel gereksinimli birey için hazırlanacak yeni bireyselleştirilmiş eğitim programında ve bireyin uygun bir şekilde yönlendirilmesinde BEP'e uygun değerlendirmeler yapılmalıdır. Kaynaştırma eğitimi veren sınıflardaki özel gereksinimli öğrenciler, buldukları okul veya kurumda uygulanan eğitim programına uymaları gerekmektedir. Bu eğitim program esas alınarak, özel gereksinimli öğrencilerin eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP'leri hazırlanır. Özel gereksinimli öğrenciler destek eğitim odasında eğitim alacaksa Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) geliştirme biriminin tavsiyeleri doğrultusunda rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonunca dikkate alınır. Her bir öğrencinin gereksinim ve ihtiyacı doğrultusunda en üst düzeyde bu eğitimden faydalanmaları önem arz etmektedir. İşitme, görme ve ortopedik yetersizliği olan bireyler için açılan

okul ve kurumlarda aynı tür ve kademedede öğrenim gören yetersizliği olmayan öğrencilerin devam ettiği eğitim programı uygulanır. Kaynaştırma uygulamalarının olduğu okul veya kurumda uygulanan eğitim programı esas alınarak özel gereksinimli öğrencilerin BEP'leri dikkatle hazırlanır ve başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaçlar, hedefler ve davranışlar gözden geçirilir. Özel eğitim iş uygulama merkezlerinde ise öğrencilere kazandırılması hedeflenen akademik bilgi ve becerilerin yanında iş eğitimi uygulamalarının da aynı şekilde eğitim programı esas alınır. Bu program temel alınarak her bir özel gereksinimli öğrenciye uygun BEP hazırlanır ve bireylerin başarılarının değerlendirilmesinde BEP'lerinde yer alan amaç ve davranışlar dikkate alınır. Bireyselleştirilmiş eğitim programlarına uygun gelişim ölçekleri ile ölçme ve değerlendirme araçlarının öğrencilerin gereksinim, ihtiyaç ve durumları göz önüne alınarak hazır hale getirilmesinde ve uygulanmasında BEP geliştirme birimi ile iş birliği yapmak öğretmenlerin görev ve sorumlulukları belirlenmelidir. Öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla rehberlik ve danışma hizmetleri yürütme komisyonu, ayrıca BEP geliştirme birimi, izleme ve yöneltme kurulu ile öğretmenlerle etkili iş birliği yapması önem arz etmektedir. Bunların birlikte rehber öğretmenlerin görev ve sorumlulukları arasında yer almaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP), pek çok ülkenin yasasında yer aldığı görülmektedir. Örneğin ilk olarak ABD'de 1975 yılında yürürlüğe giren yasa ile başlanmış, sonrasında da 2004 yılında değişikliğe uğramış olan Engelli Çocuklar Eğitim Yasası (IDEA) ile tek bir disiplin alanında olmayıp bununla ilgili olarak tüm disiplinlerin işbirliği içerisinde olması gerektiği yasa içerisinde ifade edilmiştir (Friend, 2011; aktaran Ataman, 2012).

Kaynaştırma eğitim uygulamalarının temelinde en az kısıtlayıcı eğitim ortamı ilkesi yer almaktadır. Bu ilke Bireyselleştirilmiş Eğitim Programıyla(BEP) desteklenmesi gereken özel gereksinimli çocukların normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte toplumsal uyum ve sosyal ilişkileri açısından olumlu gelişmeler kaydedildiği söylenebilir. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının(BEP) amacı özel gereksinimli bireyin akademik, sosyal, duygusal ve fiziksel gelişim alanlarını belirleyerek öğrenci için uygun eğitim programını oluşturmaktır. Bunun için

okullarda eğitim ortamlarının oluşturulması ve özel gereksinimli bireyler için eğitimin ne zaman, nerede ve nasıl verileceğine karar verilmesi gerekmektedir (Diken, 1998).

Özel gereksinimli bireyler için yönelik özel eğitim hizmetleri sunulurken eğitimin nerede, ne kadar, süreyle hangi amaçla ve kimler tarafından gerçekleştirileceğini belirlemek üzere Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları hazırlanır. Performansın belirlenmesi, eğitim programlarının uygulanması nihayetinde değerlendirme sürecine başlanılır. Bu süreçte kullanılan materyallerin her türlü din, dil, ırk ve kültür ayrımı yapılmayacağı yasalarda açıkça belirtilmiştir (Vuran, 2013).

Yapılan araştırmalar etkili bir kaynaştırmanın olabilmesi için değerlendirme ve programın geliştirilmesi aşamasında ekip halinde çalışılması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca özel gereksinimli bireyler için öğretimin bireyselleştirilmesi kaynaştırma uygulamalarının etkisini artırabildiği söylenebilir (Smith ve arkadaşlar, 1995). Yine Kamen Akkoyun (2007) tarafından yapılan bir araştırma da öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını hazırlama ve uygulama ile ilgili bilgi yetersizliğinin olduğu görülmüştür.

Kaynaştırma kapsamında eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde okul müdürü, özel eğitim öğretmeni, sınıf öğretmeni, branş öğretmeni ve rehber öğretmen yer almaktadır. Dolayısıyla kaynaştırma uygulamalarının başarıyla sürdürülebilmesi için bütün okul personeli, aileler, toplumun üyelerini ve öğrencileri özel gereksinimli öğrenci hakkında bilgilendirilmeli ve özel gereksinimli öğrencinin eğitimi için uygun bir okul ortamı ve program oluşturulmalıdır (Ataman, 2003). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) sayesinde özel gereksinimli öğrenciler kendi kapasiteleri ve eğitim hızıyla orantılı olarak eğitim alabilmektedir. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) uygulama sürecinde eğitim programının öğrenciye uygun uyarlanmasıyla, uygun sosyal ve fiziksel şartlar oluşturulmasıyla kaynaştırma öğrencilerinin uyum ve başarıları artmaktadır (Salend, 2001).

I.6. Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Özel gereksinimli öğrenciler kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda herhangi bir fark gözetmeksizin dahil edilmeleri gerekmektedir. Ancak bu süreçte bu öğrencilerin kontrol edilmesi gereken problem davranışları da bulunmaktadır. Bu durum kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda normal gelişim gösteren öğrenciler içinde geçerlidir (Smith vd, 2001). Kaynaştırma ortamına dahil olan özel gereksinimli akranları tarafından kabul görmemesi ise bir sosyalleşme eksikliği olarak görülmektedir. (Lewis ve Doorlag, 1987). Bununla birlikte Kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda öğretmen adaylarının gözlemlerinde karşılaşılan problem davranışların; dersi dikkatli dinlememe, dersle ilgilenmeme, ders sürecinde kendi aralarında konuşma, söz almadan konuşma, birbirlerini rahatsız edici davranışlarda bulunma, ders anında tuvalete gitme, gürültü çıkarma, öğretmeni dinlememe, itişme, izin istemeden dışarı çıkma olarak ifade edilmiştir (Vuran, 2013) Son zamanlarda kaynaştırma uygulamalarına yönelik yapılan araştırmalarda kaynaştırmada karşılaşılan güçlükler konusuna oldukça yer verilmektedir. Dolayısıyla sınıf yönetiminde karşılaşılan problemlerin ortadan kaldırılması için sınıf yönetimini etkileyen etmenler üzerinde durulması gerekmektedir. Sınıf yönetiminde problem davranışları meydana getiren etmenlerin ortadan kaldırılması için ise etkili yöntem ve teknikleri kullanılması gerekmektedir. Sınıf yönetimi sürecinde öğrencilerin hem kendilerini hem de akranlarına saygı duymalarını hem de üretken olmalarını sağlamaya yönelik sınıf stratejilerini kapsamaktadır. Öğrencilerin davranışlarını yetersiz davranış açıklamalarıyla açıklamaya çalışan öğretmenler problem davranışların meydana gelme sebeplerini etkili yöntem ve tekniklerle değilde bilimsel olmayan sebeplere dayandırdıklarından, öğretmenler sınıfı idaresinde gereken davranışları sergileyememektedir. Güncel ve bilimsel yolla kanıtlanmış davranış açıklamaları olması gereken davranış açıklamalarıdır. Bu açıklamalar problem davranışların nelerden kaynaklandığıyla ilgili neden sonuç ilişkilerini kurar. Problem davranışlar ise davranışa etki eden etmenler yoluyla belirlendiğinde doğru davranışsal açıklamalara gidilebilir (Özyürek, 2007). Başarılı bir kaynaştırma uygulamasının önemli bir nedeni sınıf

öğretmenlerinin etkili sınıf yönetim tecrübelerine sahip olmalarıdır. Etkili bir sınıf yönetiminde öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçları etkili yöntem ve teknikler göz önüne alınmalıdır. Bu süreç içerisinde 4 uygulamanın yer aldığı görülmektedir. Bu uygulamalardan herhangi birinde bir eksiklik söz konusu olduğunda başarılı bir kaynaştırma uygulamalarından söz edilemez. Bu uygulamalar;

1. Başarılı sınıf yönetimi,
2. Etkili öğretim teknikleri,
3. Etkili uyarlamalar,
4. Öğretimde esneklik olarak sıralanabilir

Etkili öğretim tekniklerinde kaynaştırma uygulamalarının bulunduğu sınıflarda öğretmenlerin tüm öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçları dikkate alınarak eğitim ve öğretim yapabilmesi için etkili öğretim yöntem ve tekniklerini kullanabiliyor olması gerekmektedir. Özellikle de kaynaştırma öğrencileriyle ilgilenen öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin sınıf içerisinde uyumunu sağlayabilmesi için etkili öğretim yöntem ve tekniklerinden daha fazla faydalanması gerekmektedir. Bununla birlikte kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıflarda sağlanabilecek etkili öğretim yöntem ve teknikleri kullanılırken; sınıf yönetimi, fiziksel süreç, öğretimsel ve davranışsal yönetim bir arada bulunmalıdır (Batu, 2008).

Sınıf yönetiminde etkili yöntem, teknik ve stratejilerin kullanılmasıyla doğru açıklamalara gidilebilir. Kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde sürdürülmesi için genel eğitim sınıflarının tüm öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Sınıf öğretmenleri öğretim ortamını, fiziksel çevreyi, programını, öğretim yöntem ve tekniklerini hem normal gelişim gösteren öğrencilere hem de özel gereksinimli öğrencilere göre uyarlaması gerekmektedir. Öğretmenler öğrenciler için uygun sınıf yönetimi tekniklerini kullanabilmeleri için gerekli becerileri kazanmış olmalıdır (Sucuoğlu ve Kargın, 2016).

Kaynaştırma öğrencileri eğitiminde etkili yöntem ve tekniklerin kullanılmadığı problem öğrenciler olarak görülmemelidir. Sınıflarında daha çok problem davranışlar görülen öğretmenlerin karşılaştıkları bu problemleri genellikle öğrencilerin özellikleriyle ifade ettikleri görülmektedir (Sucuoğlu vd, 2004). Ancak öğretmenlerin

davranışlarının öğrenci davranışlarına etki edebilmektedir. Eğer problemlerin sadece öğrenci kaynaklı olduğu düşünülüyorsa problem davranışların öğretmen tarafından yöntem ve tekniklerle giderilmesi mümkün olmayacaktır. Bu sebeple öğretmenlerin bilimsel olmayan açıklamalardan ve problem davranışların tek sorumlusunu öğrenciler olarak görmekten kaçınmaları gerekir (Timuçin, 2003)

Kaynaştırma sürecinde özel gereksinimli öğrencilerin akademik, sosyal ve davranışsal gereksinimlerin karşılanması, etkili yöntem, teknik ve sınıf yönetimi uygulamalarıyla sağlanabilir. Aksi halde hem özel gereksinimli öğrenciler, hem normal gelişim gösteren öğrenciler hem de öğretmenler pek çok problemle karşı karşıya kalabilir (Timuçin, 2008). Etkili sınıf yönetimi sınıftaki tüm öğrencilerin eğitim sürecine dahil olması anlamına gelmektedir. Bu sebeple öğretmenlerin çeşitli sınıf yönetim metotları ve öğretim stratejilerini bilmeleri gerekmektedir. Bütünleştirme eğitim uygulamalarında öğretmenler eğitim programını incelemeli ve aynı konu farklı biçimlerde özel gereksinimli öğrencilere yönelik nasıl öğretilebileceğine ilişkin yollar aranmalıdır. Özel gereksinimli öğrencilerin her birinin nasıl öğrendiği gözlemlenmeli ve bu öğrencilere yönelik farklı öğretim yöntemleri kullanılmalıdır. Ancak bu şekilde bütün sınıfın eğitime katılımı sağlanabilir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2013).

23011 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan ‘573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’ye göre okul kurumlarında özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir. İlgili maddede kaynaştırma eğitiminin tanımı; ‘Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul, kurumlarda uygun yöntem ve teknikler doğrultusunda sürdürülür’ şeklinde ifade edilmiştir. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ortamlarında diğer akranlarıyla aynı haklara sahip olduğu düşünüldüğünde bu öğrencilerin başarılı olabilmeleri için etkili bir sınıf yönetimine, özel gereksinimli öğrencilere uygun eğitim-öğretim programına ve etkili eğitim-öğretim yöntem ve teknikleri göz önünde bulundurulmalıdır (Battal, 2007).

Özel gereksinimli öğrencilerle ilgilenen öğretmenler etkili teknikler kullanarak kaynaştırmaya hazırlık becerilerinin kazandırılmalıdır. Ayrıca yapılacak araştırmalarla öğretmenlerin görüşlerinin belirlenmesi ve uygulama sürecinde bu bilgilerin kullanılması, başarılı ve sorunsuz kaynaştırma uygulamaları için oldukça önemli görülmektedir (Odluyurt, 2007). Etkili öğretim yöntem ve tekniklerle kazandırılacak kaynaştırmaya hazırlık becerileri Chadwick ve Kemp'e (2000) göre şu şekilde sıralanabilir;

1. Bağımsız tuvalet ihtiyacını giderme,
2. Ailesinden ya da bakıcısından problemsiz ayrılma,
3. Sınıfta öğretim esnasında sunulan yönergelere uyma,
4. Basit kuralları basit hatırlatıcılarla takip etme becerisidir.

Battal (2007) tarafından yapılan bir araştırmada sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenler, kaynaştırma eğitimi sürecinde özel gereksinimli öğrenciye yönelik uygun yöntem ve teknikleri bildiklerini ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenler okuma ve yazma güçlüğü çeken öğrencilere, harfleri doğru yazmada zorlanan öğrencilere, matematiksel işlemleri çözmede zorluk çeken öğrencilere, duygusal ve davranışsal problemleri olan öğrencilere, üstün yetenekli öğrencilere, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere, toplumsal uyum problemleri olan öğrencilere yönelik uygulamalar yaparak bu öğrencilere yardımcı olabileceklerini ifade etmişlerdir. Ancak Kayaoğlu (1999)'un araştırmasında kaynaştırma eğitimi ile ilgili yöntem ve tekniklerin uygulanmasıyla ilgili herhangi bir eğitimin verilmediği bu sebeple öğretmenlerin bu konu da yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır.

Kaynaştırma uygulamalarının başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi için sınıf öğretmenin kaynaştırma ilkelerine uyması ve özel gereksinimli öğrenci için programın içeriğine yöntem ve teknikleri kullanabilmesi önemlidir (Battal, 2007). Program içerisindeki amaçların işlevsel ve genellenebilir olmasıyla birlikte eğitim-öğretim faaliyetinde uygulanan yöntem ve tekniğin etkilerini sistematik şekilde incelenmelidir (Pretti- Frontczak ve Bricker, 2004).

Öğretmenler etkili eğitim-öğretim teknikleri kullanarak kaynaştırmaya hazırlık becerilerini özel gereksinimli öğrenciye kazandırılmalıdır. Dolayısıyla öğretmenlerin görüşlerinin belirlenmesi ve uygulama aşamasında bu bilgilerin kullanılması etkili bir kaynaştırma eğitim uygulamaları için önemli görülmektedir (Odluyurt, 2007).

Vurdal (2008) tarafından yapılan bir araştırmada kaynaştırma eğitim uygulamalarında sınıf öğretmenleri öğretimin özel gereksinimli öğrenciye uygun uyarlanmasıyla ilgili yeterli zamanlarının olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca özel gereksinimli öğrenciye uygun öğretimsel uyarlamalar ve etkili yöntem ve teknikleri kullanılmasıyla ilgili öğretmenlerin bilgi yetersizliğinin olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi olarak öğretmenler sınıf mevcudunun fazla olmasını ve özel gereksinimli öğrenciyle ilgili uzmanlardan destek alamadıklarını belirtmişlerdir. Bir başka araştırmada ise sınıf öğretmenleri farklı öğretim yöntem ve tekniklerini sınıflarda uygulayamaması nedeniyle problemler yaşadıkları görülmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Öğretmenler bütünleştirme eğitimlerinde özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim/öğretim unsurlarını önceden planlamaları gerekmektedir. Özellikle öğretim esnasında öğretim yöntemlerini belirlerken öğrencilerin yaşadıkları güçlükleri, özel gereksinimli öğrencilerin gelişim aşamalarını, ilgi alanlarını, gereksinim ve ihtiyaçlarını, fiziksel ihtiyaçlarını göz önüne almalıdır. Bu tür uygulamalar özel gereksinimli öğrencilerin sınıf içi etkinliklerde daha başarılı olmasını ve daha kolay bir şekilde sınıfla bütünleşmesini sağlayabilir. Yöntemlerin amacı; bütünleştirme sınıflarında öğrenim gören özel gereksinimli öğrencilerin öğrenme biçimlerini belirleyerek iyimserlikle, yüksek motivasyonla, güvenle ve istekle okul yaşantılarına katılmasını sağlamaktır. Farklı bir anlatımla öğrenciler keşfederek öğrenecek ve sınıf içerisinde birlikte vakit geçirdiği akranlarıyla yaşanan ortak deneyimler vesilesiyle öğrencilerin birbirlerini desteklenmesi kolaylaşacaktır (Sarı ve Pürsün, 2016).

1.7. Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Materyal ve Teknoloji Kullanımı

Kaynaştırma uygulamalarının başarılı sürdürülebilmesi için eğitim ortamlarında uygun materyaller bulunmalıdır. Ayrıca görsel materyallerin öğrencinin derse katılımını artırabilmektedir. Bu sebeple öğretmenler görsel materyal kullanarak öğretimi zenginleşmesini sağlayabilmektedir. Özellikle görme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırılması için uygun araç gereçlerin temin edilip, eğitim sürecinde materyallerden faydalanılması önem arz etmektedir (Türkoğlu, 2007). Özellikle kaynaştırma eğitim uygulamalarında sınıf öğretmenleri öğretim materyallerinde yaşanan sıkıntıları sebebiyle kaynaştırma uygulamalarında büyük problemler yaşamaktadır (Sucuoğlu ve Kargın, 2016).

Eğitim ve öğretimde bir materyal ya da teknolojik aracın kullanımı her şeyden önce uygun bir yöntemin, etkili bir teknolojik aracın ve özel gereksinimli öğrenciye uygun materyalin sistematik olarak seçilmesini gerekli kılar. Bu sürecin üç aşaması vardır:

1. Eğitim ve öğretim sürecinde uygulanması planlanan öğrenme etkinliğine uygun bir yöntemin seçilmesi gerekmektedir.
2. Kaynaştırma sınıfında etkili öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanışı esnasında uygun bir aracın seçilmesi gerekmektedir.
3. Yöntem ve teknikler uygulanırken seçilen araca uygun materyallerin belirlenmesi, değiştirilmesi ve tasarımı gerekmektedir (Seferoğlu, 2006).

Salend (1998) yapmış olduğu bir araştırmada kaynaştırma eğitim uygulamalarında sınıf içerisinde özel gereksinimli bir öğrenci varsa öğretmenlerin bazı uyarlamalara gidebildiği görülmüştür. Öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçlarına uygun olarak öğretim materyallerini çeşitlendirdiği ölçüde öğrencilerin gelişimlerinin olumlu yönde geliştiği gözlemlenmiştir.

Öğretmene okul müdürüne ve diğer okul personellerine yeni bilgileri edinmelerinde ve gerekli duyulan materyalleri sağlamada yardımcı olunmalıdır.

Buna yönelik eğitim-öğretim kurumunda kaynaştırma politikaları geliştirilmelidir (Kargın, 2004). Önder (2007) öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde çeşitli materyallere ihtiyaçları olduğunu ifade etmiştir. Zengin ve uyarıcı öğretim materyallerinin sınıfta bulunmasıyla kaynaştırma uygulamalarının başarıyla devam edebileceği belirtilmiştir. Özellikle görsel materyallerin özel gereksinimli öğrencilerin gelişimlerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Materyallerin öğrencilerin öğrenmesinde doğrudan etkili olduğunu söylemektedir. Belli başlı materyallerle sınırlandırılmış bir öğretim etkinliğinin öğrencilerin ihtiyacını karşılayamayacağını belirtmektedir. Araştırmada kaynaştırma öğrencisine materyal temini için Milli Eğitim Bakanlığını bir fon ayırması gerektiği öğretmenlerin önerileri arasında yer almaktadır.

Özel gereksinimli bireylerin öğreniminde bireysel farklılıklar olabilir. Bu nedenle bu bireysel farklılıkları dikkate alarak öğrencilerin gereksinimlerine uygun materyaller geliştirilmelidir (Dodge, 1994). Özel gereksinimli bireylerin ihtiyaç duyduğu alanlarda özel eğitim destek hizmetlerinin sunulmalıdır. Uygun materyal desteğinin öğrencilere sağlanmasıyla Türkiye’de kaynaştırma eğitim uygulamalarında başarılar sağlanabilir Özellikle uzaktan eğitim teknolojilerinden biri olarak bilinen internet yoluyla özel gereksinimli bireyler için eğitimde esneklik sağlanabilir. Kaliteli materyal gereksinimi, maliyet yüksekliği ve iletişim sınırlığına çözüm getirtilebilir (Köse Biber, 2009).

Kaynaştırma uygulamalarında öğretim etkinlikleri içerisinde görsel ve işitsel materyallerin kullanılmalıdır. Çünkü öğretime dahil olan özel gereksinimli bireyler için farklı duyu organlarına gönderilen uyarıların sayısı ne kadar fazlaysa öğrenme o kadar kalıcı olacaktır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2006). Kaynaştırma uygulamalarında sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenciler için materyallerde gerekli düzenlemeleri yaptıklarında öğrenciler daha çabuk ortama hazırlandığı görülmüştür. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrencilere uyarlanarak sunulan materyaller kaynaştırma eğitim uygulamalarındaki başarıyı artırabilmektedir (Rule ve diğerleri, 1990). Bilen (2007) araştırmasında özel gereksinimli öğrencilere yönelik öğretmenler uygun bir Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı uygulayamasa da

bu öğrenciler için ayrı bir düzenleme yapabildiklerini ifade etmektedir. Bu düzenlemelerden bazıları kaynaştırma öğrencisi için ayrı ödev ve ayrı materyal kullanımındır.

Öğretmenlerin öğrencilerdeki problem davranışları azaltmak için bir takım görevleri bulunmaktadır. Öğretmenin özel gereksinimli öğrencilere yönelik görevi sadece dersin sunumunu işlemek değildir. Öğretim materyalini öğrencilere uygun düzenleme ve öğretimi engelleyici etmenleri ortadan kaldırma gibi görevleri de bulunmaktadır. Eğitim sürecinde öğrencilere yönelik uygun materyallerin kullanılması ve uygun teknolojilerin sunmasında öğretmenlere sorumluluklar düşmektedir (Erden, 2005). Kaynaştırma eğitimi veren okullar aynı zamanda çevredeki kültür, sanat, iletişim, ekonomi, spor ve doğal öğrenme materyallerini de eğitim-öğretim ortamında sunmalı ve özel gereksinimli öğrencinin bulunduğu sınıfı öğrencinin toplumla entegre olabileceği bir ortam haline dönüştürmelidir (Özel ve Bayındır, 2008).

I.8. Kaynaştırmayla ilgili Yasal Düzenlemeler

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 42. maddesinde "Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet durumları sebebiyle Türkiye'de Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Hizmetlerin Yasal Yapılanmasında Avrupa Birliği'ne Uyum Çabalarının Yansımaları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirler alır." ifadesiyle özel gereksinimli bireylerin eğitim ve öğretim hakkı olduğunu belirterek eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin anlaşma sağladığı uluslararası normlar da özel gereksinimli bireylerle ilgili politikalara ışık tutmaktadır (Vural ve Yücesoy, 2003).

1950’li yıllardan 1980’li yıllara doğru geçen zamana bakıldığında, özel eğitim açısından birçok önemli gelişmeler olmakla birlikte, bu gelişmelerin daha çok özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinin devlet tarafından gerçekleştirilmesiyle ilgili olduğunu, eğitimin daha çok özel eğitim okullarında ve özel eğitim sınıflarında gerçekleştirildiğini, kaynaştırma hakkında herhangi bir düzenlemenin yapılmadığını görüyoruz. Bu nedenle bu yıllar, özel eğitim okullarının ve sınıflarının hızla bir şekilde artış gösterdiği seneler olarak düşünülebilir (Kargın, 2004: 8) 1992 tarihinde yürürlüğe giren Zihinsel Özel Gereksinimli Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliğinde normal gelişim gösteren öğrencilerin bulunduğu ilkokullardaki sınıflarda kaynaştırma eğitiminden bahsedilmiştir.

I.8.1. 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu

Türkiye’de özel gereksinimli çocukların eğitimiyle ilgili ilk olarak 1983 yılında 2916 sayılı ‘Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu’ yürürlüğe girmiştir. 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar kanununun amacı özel eğitime muhtaç çocukların, Türk Millî Eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda eğitilmelerinin sağlanması bununla birlikte, iş ve meslek sahibi yapılmaları, çevre ve topluma uyum sağlamaları gibi çeşitli esasları düzenlemektir. 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı özel eğitim kurumları ile özel gereksinimli bireyleri kapsamaktadır. 2916 sayılı kanunda özel gereksinimli bireylerin seçimleri, mesleki eğitimleri ve rehabilitasyonları, bakımları, eğitimleri ve öğretimlerine yönelik çeşitli düzenlemeler yer almaktadır. Bununla birlikte Rehberlik Araştırma Merkezinin görev tanımları ifade edilmiştir. 7. Maddede ‘Özel eğitime muhtaç çocukların tespitine yardımcı olmak amacıyla, resmî ve özel ortaokullar ile lise ve dengi okullarda okul rehberlik hizmetleriyle ilgili birimler kurulur.’ ifadesiyle okul rehberlik hizmetleriyle ilgili birimler ve öğrencilerle ilgili açıklamalara yer verilmektedir. Ayrıca yatılı özel eğitim okulları, gündüzlü özel eğitim okulları ve sınıfları, iş okulları ve iş eğitim merkezlerinin açılmasıyla ilgili açıklamalar yer almaktadır (Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu, 1983). Ancak yasada kabul gören maddelerin tam anlamıyla uygulanmadığı görülmektedir. Çıkarılan bu yasanın akabinde 1987 yılında ‘ Özel Gereksinimli

Çocukların Okulöncesi Eğitimiyle İlgili Genelge’ çıkarılmıştır (Vuran ve Ünlü, 2013: Ed, Sezgin Vuran).

I.8.2. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa bakıldığında Türk milli eğitiminin şekillenmesinde esas olan amaç ve ilkeler doğrultusunda, eğitim sisteminin genel yapısı ve işleyişi göz önüne alınarak, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim materyalleri ve devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu hakkında temel maddeleri bir bütün olarak kapsayan temel kanunlar arasındadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda ‘Genellilik ve Eşitlik İlkesi’ yer almaktadır. Kanunun ilgili kanunun 4. Maddesinde ‘eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.’ maddesi yer alarak eğitim ve öğretim hakkının engellilik durumu sebebiyle engellenemeyeceği ifade edilmektedir. Daha sonraki tarihlerde ‘6/2/2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanunun 11 inci maddesiyle, bu maddede yer alan “cinsiyet” ibaresinden sonra gelmek üzere “, engellilik” ibaresi eklenmiştir’ ifadesi yer almaktadır. 1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı **Milli Eğitim Temel Kanununun** 8. Maddesinde “*özel eğitime muhtaç çocuklar yetiştirilmek üzere tedbirler alınır*” şeklinde açıklamaya yer verilmiştir.

I.8.3. 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu

2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunun amacı özel gereksinimli çocukların, Türk Millî Eğitim sistemini düzenleyen genel esaslar yönünde eğitim ve öğretime dahil olmaları, iş ve meslek sahibi olmaları, çevre ve topluma uyum göstermeleriyle ilgili esasları içermektedir Ayrıca 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim kurumları ile özel gereksinimli tüm çocukları kapsamaktadır. Aynı kanunun 3. Maddesinde ‘Özel Eğitim’ ve ‘Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar’ın’ tanımı yapılmıştır. İlgili kanunun 4. Maddesinde ise Özel Eğitim Temel İlkelerinden bahsedilmektedir. Bunlar;

- 1) özel eğitim, genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.

2) Her özel eğitime muhtaç çocuk, özür türü ve derecesine bakılmaksızın özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.

3) Özel eğitime erken başlamak esastır.

4) Özel eğitim hizmetleri, çocukların özür ve özellikleri dikkate alınarak, mümkün olduğu kadar çocuğun yakınına götürülecek biçimde planlanır.

5) Dunımlan ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında normal akranları arasında eğitilmeleri için gerekli tedbirler alınır.

6) özel eğitime muhtaç çocukların genel meslekî eğitimleri ile rehabilitasyonlarının kesintisiz sürdürülmesi esastır.

7) Özel eğitime muhtaç çocukların okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, meslekî eğitim ve yaygın eğitim hizmetleri Bakanlıkça planlanır, ilgili kuruluşlarca yürütülür şeklindedir.

Türkiye’de özel gereksinimli çocukların eğitimiyle ilgili ilk olarak 1983 yılında 2916 sayılı ‘Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu’ yürürlüğe girmiştir. Fakat yasada kabul gören maddelerin tam anlamıyla uygulanmadığı görülmektedir. Çıkarılan bu yasanın akabinde 1987 yılında ‘ Özel Gereksinimli Çocukların Okulöncesi Eğitimiyle İlgili Genelge’ çıkarılmıştır (Vuran ve Ünlü, 2013: Ed, Sezgin Vuran).

1.8.4. 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Türkiye’de yürürlükten kaldırılmış olan 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu’nda kaynaştırma ile ilgili sadece bir madde yer almışken, 30.07.1997 tarihli 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de kaynaştırmanın gereği vurgulanmış olup 12 maddesinde “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranları ile birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür.” kararı yer almaktadır. Ayrıca bu kararnameye dayalı olarak çıkarılan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği kaynaştırmayı;

özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okulöncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamaları olarak ifade etmektedir.

Ülkemizde ilk kez 06.06.1997 tarih ve 23011 sayılı Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayınlanarak yürürlüğe giren 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesinde kaynaştırma tanımlanmıştır. Aynı kararnamenin 12. Maddesinde özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde kaynaştırmaya öncelik verildiği görülmektedir. Bununla birlikte destek hizmetler ilk kez mevzuatta yer almıştır. Dolayısıyla 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname bakıldığında, özel gereksinimli öğrencilere yönelik fırsat eşitliği ve normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim ortamlarına eşit katılımı esas alınmıştır (Kuz, 2001). 573 sayılı özel eğitim hakkında kanun hükmündeki kararnamede ' özel gereksinimli bireyler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının (BEP) geliştirilmesi ve eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanması esastır' maddesiyle Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı zorunlu hale getirilmiştir. Böylelikle özel gereksinimli öğrencilere kaynaştırma eğitim uygulamalarında gereksinim ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim ortamı oluşturulur ve eğitim programları hazırlanır.

1.8.5. 5378 Sayılı Engelliler Hakkındaki Kanun

5378 sayılı kanunun amacı; özel gereksinimli bireylerin temel hak ve özgürlüklerden yararlanmasını sağlayarak doğuştan sahip oldukları hakları koruyarak toplumsal hayata diğer bireylerle eşit koşullarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelliliği önleyici tedbirlerin alınması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır. Ayrıca 5378 sayılı Engelliler Kanunu özel gereksinimli bireyleri, ailelerini, özel gereksinimli bireylere yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlarla birlikte diğer ilgili tüm birimleri kapsamaktadır. Kanun maddesinde erişilebilirlik, korumalı işyeri, makul düzenlemeler, rehabilitasyon ve umuma açık

hizmet veren yapılarak yönelik düzenlemeler yer almaktadır. 5378 sayılı Engelliler Hakkındaki Kanununun 4. Maddesinde;

Bu Kanun kapsamında bulunan hizmetlerin yerine getirilmesinde;

a) Özel gereksinimli bireylerin onur ve haysiyetinin dokunulmazlığı temelinde, kendi seçimlerini yapma özgürlüğünü ve bağımsızlığını sağlayacak şekilde bireysel özerkliğine saygı gösterilmesi esastır.

b) Engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamaz, ayrımcılıkla mücadele engellilere yönelik politikaların temel esasıdır.

c) Engellilerin tüm hak ve hizmetlerden yararlanması için fırsat eşitliğinin sağlanması esastır.

d) Engellilerin bağımsız yaşayabilmeleri ve topluma tam ve etkin katılımları için erişilebilirliğin sağlanması esastır.

e) Engellilerin ve engelliliğin her tür istismarının önlenmesi esastır.

f) Engellilere yönelik hizmetlerin sunumunda aile bütünlüğünün korunması esastır.

g) Engeli olan çocuklara yönelik hizmetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi esastır.

h) Engeli olan kadın ve kız çocuklarının çok yönlü ayrımcılığa maruz kalmaları önlenerek hak ve özgürlüklerden yararlanmalarının sağlanması esastır. i) Engellilere yönelik politika oluşturma, karar alma ve hizmet sunumu süreçlerinde engellilerin, ailelerinin ve engellileri temsil eden sivil toplum kuruluşlarının katılımının sağlanması esastır. j) Engellilere yönelik mevzuat düzenlemelerinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının görüşü alınır maddeleri yer almaktadır.

1.8.6. 2012 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2012) amacı özel gereksinimli bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları içermektedir. Yönetmeliğin kapsamı özel gereksinimli bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitim-öğretim hizmetlerinin

yürütülmesi ile ilgili esaslardır. İlgili yönetmelikte özel eğitimin temel ilkelerinden ve amaçlarından bahsedilmiştir. Eğitsel değerlendirme ve yerleştirme süreciyle ilgili bilgilere ayrıntısıyla yer verilmiştir. Eğitsel değerlendirme ve tanılamanın ilkelerinden bahsedilmektedir. Yönetmeliğin 2. Bölümünde yönlendirme, yerleştirme ve izleme süreci hakkında bilgilere yer verilmektedir. Özel eğitim hizmetler kurulu ve özel eğitim değerlendirme kurulunun görev ve sorumlulukları yer almaktadır. Kaynaştırma yoluyla eğitim ve başarının değerlendirilmesiyle ilgili süreçler anlatılmaktadır. Bununla ilgili olarak 2012 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 23. maddesinde; Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarında dikkat edilmesi gerekenler hususlar şu şekilde sıralanmaktadır;

1) Özel gereksinimli bireylerin, eğitim ve öğretimlerinde öncelikle yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı kurumda sürdürmeleri sağlanır.

2) Özel gereksinimli bireyler kaynaştırma yoluyla eğitimlerini, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte aynı sınıfta tam zamanlı sürdürebilecekleri gibi özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak da devam edebilirler. Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamaları, öğrencilerin bazı derslere normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yoluyla yapılır.

3) Eğitim hizmetleri, özel gereksinimli bireylerin eğitim performansına ve öncelikli ihtiyaçlarına göre planlanır.

4) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler, yetersizliği olmayan akranlarıyla aynı sınıfta eğitim görmeleri hâlinde kayıtlı buldukları okulda uygulanan eğitim programını; özel eğitim sınıflarında ise sınıfın türüne göre bu Yönetmeliğin 26 ncı ve 27 nci maddelerinde belirtilen eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin takip ettikleri programlar temel alınarak eğitim performansı ve ihtiyaçları doğrultusunda BEP hazırlanır.

5) Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulaması yapılan okul ve kurumlarda, bu Yönetmeliğin 73 üncü maddesinde yer alan hükümler doğrultusunda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı geliştirme birimi oluşturulur.

6) Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda öğrencinin yetersizliğine uygun fiziksel, sosyal, psikolojik ortam düzenlemeleri yapılır. Bu okul ve kurumlarda öğrenciye verilen eğitim hizmetlerinin etkin bir

biçimde yürütülebilmesi amacıyla özel araç-gereç ile eğitim materyalleri sağlanır ve destek eğitim odası açılır.

7) Kaynaştırma uygulamaları yapılan okul ve kurumlardaki çalışan personel, normal gelişim gösteren öğrenciler ve onların aileleri özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin özellikleri hakkında okul idaresince yapılan planlama doğrultusunda Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM), Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) geliştirme birimindeki ilgili kişilerce bilgilendirilmeleri sağlanır.

8) Okullarda, kaynaştırma yoluyla eğitim alacak bireylerin bir sınıfa en fazla iki birey olacak şekilde eşit olarak dağıtılması sağlanır.

9) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden bireylerin bulunduğu sınıflarda sınıf mevcutları; okul öncesi eğitim kurumlarında özel gereksinimli iki bireyin bulunduğu sınıflarda 10, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 20 öğrenciyi geçmeyecek şekilde düzenlenir. Diğer kademelerdeki eğitim kurumlarında ise sınıf mevcutları; özel eğitime ihtiyacı olan iki bireyin bulunduğu sınıflarda 25, bir bireyin bulunduğu sınıflarda 35 öğrenciyi geçmeyecek şekildedir.

10) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden bireylerin destek eğitim hizmeti almaları için gerekli ortam düzenlemeleri yapılır. Bu doğrultuda destek eğitim hizmetleri, sınıf içi yardım şeklinde olabileceği gibi destek eğitim odalarında da verilebilir.

11) Özel eğitim okul ve kurumlarına devam eden bireylerin kaynaştırma uygulamaları kapsamında, normal gelişim gösteren akranlarının devam ettiği okul ve kurumlarda bazı derslere ve sosyal etkinliklere katılması için gerekli tedbirler alınır.

12) Kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin yetersizlik türü, eğitim performans, gereksinim ve ihtiyacına göre; araç-gereç, eğitim materyalleri, öğretim yöntem ve teknikleri ile ölçme ve değerlendirmede gerekli tedbirler alınarak düzenlemeler yapılır.

13) Kaynaştırma uygulamaları ilköğretim programlarını uygulayan özel eğitim okul ve kurumlarında; normal gelişim gösteren öğrencilerin, yetersizliği olan öğrencilerle aynı sınıfta eğitim görmeleri yoluyla ya da yetersizliği olmayan öğrenciler için bu okul ve kurumların bünyesinde ayrı sınıf açılması şeklinde de uygulamalara gidilebilir.

14) Normal gelişim gösteren öğrencilerin istekleri doğrultusunda, çevrelerindeki özel eğitim okullarında açılacak sınıflara kayıt yaptırabilirler. Bu sınıfların mevcutları 5'i özel eğitime ihtiyacı olan birey olmak üzere okul öncesi eğitimde en fazla 14, ilköğretim ve ortaöğretimde 20, yaygın eğitimde 10 öğrenciden oluşur şeklinde açıklamalara yer verilmektedir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012).

21.7.2012 tarihli Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği madde 12'de 'Özel eğitim hizmetleri kurulu, özel eğitim değerlendirme kurul raporu doğrultusunda özel eğitime ihtiyacı olan bireyi uygun resmî okul veya kuruma yerleştirir. Bu kurul, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun yönlendirme raporu ve velinin isteği doğrultusunda özel okullarda öğrenimlerini sürdüren öğrencinin, bulunduğu okulda kaynaştırma yoluyla eğitime devam etmesi için de karar alabilir' denilerek özel gereksinimli çocukların değerlendirme kurul raporuyla uygun resmi okul ve kuruma yerleştirilmesi sağlanır. Ayrıca 'Bakanlığa bağlı her tür ve kademedeki kaynaştırma yoluyla eğitim hizmetlerini yürüten resmî ve özel okul ve kurumlarda, destek eğitim odası ve özel eğitim sınıfı açılması için gerekli tedbirleri alınmalıdır' denilerek kaynaştırma uygulamalarında destek eğitim hizmetinin özel gereksinimli öğrenciler için sunulması gerekli kılınmıştır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (2012) özel gereksinimli bireyler arasında zihinsel engelli olan ve otistik özellikler gösteren öğrenciler için eğitim öğretim ortamları açıkça ifade edilmiştir. Bununla birlikte özel gereksinimli bireylerin eğitim ve öğretiminde görevli personellerin görev tanımları açıkça belirtilmiştir (Vuran ve Ünlü, 2013: Ed: Sezgin Vuran).

I.9. Kaynaştırmaya Yönelik Öğretmen Eğitiminin Önemi

Özel gereksinimli bireylerin öğretmenleriyle yakın iletişimi öğrencilerin okuldaki problemlerin üstesinden gelmede önemlidir (Sarı, 2003). Ayrıca eğitimin her kademesinde kaynaştırmanın başarılı bir şekilde yürütülmesinde öğretmenler önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin ve normal gelişim gösteren öğrencilerin bir arada bulunduğu sınıf ortamında öğretmenler önemli bir arabulucu vazifesi üstlenmektedir (Dönmez, Avcı ve Arslan,

1997). Özel gereksinimli öğrenci hakkındaki öğretmen bilgisi öğrenci öğretmen ilişkisini etkileyebilmektedir. Kaynaştırma eğitim uygulamalarının başarıya ulaşmasındaki en önemli unsurlardan biri özel gereksinimli öğrencilerin eğitimiyle ilgilenen sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları ve özel gereksinimli öğrenci hakkındaki bilgi düzeyidir (Aslan, 2008). Bununla birlikte kaynaştırma uygulamalarının başarıyla sonuçlanmasının temel öncülü öğretmenlerin eğitilerek hazır hale gelmesi olarak düşünülebilir (Meijer ve diğerleri, 2003). Öğretmenlerin beklentileri Hallahan ve Kauffman'a (2003) göre 4 başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar arasında öncelikli olanı ise öğretmenlerin öğrenme problemi olan öğrencilere yönelik nasıl bir eğitim verebilecekleri hakkında yeterlilik düzeyleridir. Özel gereksinimli öğrenciler arasında öğrenme problemi olan bireylerin yetersizliklerinden dolayı akademik başarısızlıklar gösterebilmektedir. Ayrıca Kaynaştırma eğitim uygulamalarının başarıyla sürdürülmesinde sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik tutumları etkili olmaktadır (Orel, Zerey ve Töret, 2004).

Bir öğretmenin mesleğinin gerekliliklerini başarıyla uygulayabilmesi için mesleği hakkındaki bilgileri derinliğine bilmesi gerekir. Bilgileri uygun bir şekilde uygulayabilmesi için ise becerikli olması gerekmektedir (Başaran, 1994). Öğretmenlik sürecini başarıyla sürdürülmesi, güdülenmenin devamının sağlanabilmesi ve bireysel verimliliğin sürekli olabilmesi için öğretmenin iş hayatına bakışı ve öğretmenlik değerler sistemine verdiği değer önem arz etmektedir. Verilen bu değer ölçüsü çalışma hayatındaki öğretmenin işine ne kadar bağlanmış olduğu ve ona ne kadar önem vermiş olduğuna bakılmakla anlaşılabilir. Bu açıdan öğretmenlik mesleğine değer veren öğretmenler çalışma hayatı boyunca eğitim, yetiştirme ve geliştirme programlarına katılmak istemektedir (Can, 2004). Öğretmen eğitim programları incelendiğinde bu programlar 6 farklı şekilde değerlendirilebilir;

1. Oryantasyon Eğitimi: Eğitim ve öğretime yeni katılan öğretmenin okulun eğitim ve öğretim sürecini, yapısını, öğretmenlerin görev ve sorumluluklarını, tanımları için uygulanan eğitimidir.

2. Temel Eğitim: Bir okulda işe başlayacak olan öğretmene, öğretmenlik sürecinde eğitimin getirdiği temel bilgi, beceri ve tutumları edinmek üzere uygulanan eğitimidir.

3. Geliştirme Eğitimi: Okullarda çalışan öğretmenlerin kendi mesleki alanları ile ilgili her türlü yeni bilgiler ve mevcut gelişmelerle ilgili kendilerinin yetiştirilmesi ve yeterliklerinin geliştirilmesi amacıyla uygulanan eğitim türüdür.

4. Tamamlama Eğitimi: Öğretmenlerin herhangi bir görev değişikliği yapması durumunda yeni sorumluluk için sahip olması gereken yeterlilikleri edinebilmesi yönünde uygulanan eğitim programlarını kapsamaktadır.

5. Yükseltme Eğitimi: Okul yapısında yükselme ihtiyacını karşılamak üzere öğretmenlere yönelik hazırlanan eğitim programları olarak söylenebilir.

6. Özel Alan Eğitimi: Öğretmenin evde eğitim gibi özel hizmetler için farklı alanlarda yeterliklerini artırmak amacıyla verilen eğitim programlarıdır.

Bu eğitim programları ne kadar farklı olursa olsun programın daha kaliteli sürdürülebilmesi için sunulacak eğitimin ayrıntılı olarak planlanması gerekmektedir (Doğan, 1997). Kaynaştırma uygulamalarının başarıyla sürdürülebilmesi için sınıf öğretmenlerini ve branş öğretmenlerinin bazı yeterliliklere sahip olması gerekmektedir. Bu yeterlilikler;

1. Kaynaştırma eğitimiyle ilgili ilkeleri bilme,
2. Kaynaştırma eğitimiyle ilgili mevcut ilkeleri sınıfında uygulayabilme,
3. Özel gereksinimli bireyleri tanılama,
4. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikleri bilme,
5. Kaynaştırma eğitim uygulamalarında özel gereksinimli öğrenciye yönelik ölçme ve değerlendirmeleri uygun şekilde yapabilmedir (Battal, 2007).

Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarıyla ilgili genelgesinde kaynaştırma sınıfında görevli öğretmenin görev ve sorumluluklarından bahsetmektedir. Öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin ilgi, yetenek, yeterlilikleri ve yetersizliklerinin farkında olması gerektiği belirtilmektedir. Öğretmenler öğrencilerin bireysel farklılıkları ve eğitim

ihtiyaçlarının farkında olmalıdır. Sorumlu eğitim programları esas alınarak öğretim yapılacak içerik basitleştirilmelidir. Bu süreçte öğrencilerin bireysel farklılıkları ve eğitim ihtiyaçları öğretmenler tarafından dikkate alınmalıdır (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2008). Kaynaştırma eğitimi sürecinde öğretmenlere gerekli desteğin verilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalarda kaynaştırma eğitimi veren okullarda görevli öğretmenlerin müdahale programlarına ve kaynaştırma programlarına gereksinimleri olduğu ortaya görülmüştür. Öğretmenlerin daha çok kaynaştırma eğitimi veren sınıflarda bireysel sosyal beceri öğretimi yaptığı söylenebilir. Özellikle kaynaştırma öğrencisinin akranlarıyla etkileşimlerini artıracak müdahale programlarına gereksinim duyulmaktadır. Bununla ilgili olarak öğretmenler kaynaştırma eğitim programlarına katılmak istemektedir (Rhems ve Bain, 2005). Kaynaştırma eğitim programlarının öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili tutumları üzerinde etkili olduğuyla ilgili araştırmalarda bulunmaktadır. Araştırmalar kaynaştırma uygulamalarında özel gereksinimli öğrencilere yönelik öğretmenlerin farklı düşüncelere sahip olduğunu göstermiştir (Sarı ve Karaca, 2016). Bir çok araştırma sınıf öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik ilk başta olumsuz görüşlere sahip olduğunu ifade etmektedir (Sarı ve Karaca, 2017). Fakat sınıf öğretmenleri Zihinsel engelli çocuklarla daha fazla çaba sarf ettiği, diğerlerinden çok farklı olmadığı gerçeğini göz önüne alarak gelişmelerin arttığını gördükleri için daha olumlu bir bakış açısına sahiptirler. Özel gereksinimli öğrencilere yönelik öğretmenlerin tutumları öğretmenlerin yaşı, sınıfın derecesi, okul yönetimi ve diğer personellerden öğretmenlerin destek alma seviyesine bağlı değişkenlik göstermektedir.

Kaynaştırma uygulamaları olan okullarda görev yapan anasınıfı öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik yeterlilik düzeylerinin ne olduğuyla ilgili görüşme yönteminin kullanıldığı bir araştırmaya 20 öğretmen katılmıştır. Araştırma sonucunda, kaynaştırma uygulamalarında görev alan öğretmenlerin lisans eğitimlerinde aldıkları özel eğitim dersi sayesinde özel gereksinimli çocukların gelişmelerini ve özelliklerini bildikleri görülmüştür (Kaya, 2015) Ancak sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerinin kaynaştırma eğitim uygulamalarında öğrenci gereksinimleriyle ilgili

ve değerlendirme alanlarında yeterince bilgiye sahip olabilmeleri için hizmet içi eğitim programlarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Battal, 2007). Başarılı bir kaynaştırma eğitim uygulamasının olması için görev yapan sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenlerinin bazı yeterliliklere sahip olmaları önem arz etmektedir. Bu yeterlilikler; kaynaştırma eğitimiyle ilgili ilkeleri bilme, kaynaştırma eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikleri eğitim sürecinde kullanabilme, özel gereksinimli bireyler hakkında bilgi sahibi olabilme, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını en iyi şekilde kullanabilme ve ölçme ve değerlendirmenin uygun şekilde kullanılabilmesidir (Battal, 2007). Bu sebeple eğitim fakültelerinden mezun olmuş öğretmenlerin bilgi gereksinimleri her zaman mevcuttur. Mezuniyet sonrası elde edilen kazanımların yaşam boyu görev yapabilmeye yetemeyeceğini söylemek mümkündür. Gelişim ve değişimlerin hız kazandığı günümüz dünyasında, istihdam edilmiş her bireyin eğitimini yaşam boyu sürdürebilmeleri için imkânların ve koşulların sağlanabilmesinin gerekmektedir (Ergin, Akseki vd., 2012). Bununla birlikte öğretmenlerin kaynaştırma eğitim uygulamalarının bulunduğu sınıflarda kabul edici ve destekleyici bir tutum sergilemesi, öğrencinin gereksinimleri hakkındaki bilgisi, yine öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması, özel gereksinimli öğrencinin akranlarına örnek olması kaynaştırma sınıfında her bir öğretmenin yapması gereken en temel vazifeler arasında olduğu düşünülmektedir. Yine öğretmenlerin eğitim ortamını özel gereksinimli öğrencinin akranları tarafından kabul edilmesini sağlayacak şekilde düzenlemesi gerekmektedir (Akt. Kargın, 2004).

Kaynaştırma eğitiminin öğretmenlere çeşitli faydalar sağlamaktadır. Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) hazırlama ve uygulama ile ilgili bilgi düzeyleri artarken öğretmenlerin disiplinle ilgili değerlendirme ölçütü gelişmektedir. Ayrıca bu süreçte öğretmenlerin hoşgörü ve bireysel özelliklere karşı saygılı olma eğilimi artmaktadır (Göksu ve Çevik, 2004). Bilen (2007) yapmış olduğu araştırmada öğretmenler kaynaştırmayla ilgili hizmet içi eğitim programlarının yapıldığını fakat bu programlara katılımın az olduğu ifade etmişlerdir. Kaynaştırma eğitimiyle ilgili hizmet içi programların daha etkili yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

I.10. Kaynaştırma Uygulamalarında Aile Eğitimi ve Önemi

Aile içinde yaşadığımız toplumun çekirdeğini ve temelini oluşturmaktadır. Her toplum kendi içerisinde bulunan ailelerden meydana gelmektedir. Toplumların sağlam ve güçlü olabilmesi için güçlü ve sağlıklı aileleri olması gerekmektedir. Aileleri bilinçlendirmek ve eğitmekle toplum eğitilmektedir. Bu nedenle Anayasamızda, ailelere yönelik olarak çıkartılan 41. maddesinde "Aile Türk toplumunun temelidir. Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlanmasının öğretimiyle uygulamasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır ve teşkilâtı kurar" hükmü yer almaktadır (Ağdemir, 1991).

Aile toplumsal sistemin en önemli öğelerinden biridir. Bu özelliği sebebiyle farklı sosyal kurumlarla da ilişkili olduğu söylenebilir. Bir toplumun ilerleyebilmesi ailelerin ilerleyebilmesi ile mümkündür. Özellikle bebeklik ve erken çocukluk dönemi itibariyle aileler eğitimin en önemli parçası olarak görülmüştür. Bu sebeple çocukların eğitilmesine aileler birinci derecede sorumluluk sahibidir. Aile tarafından verilen çocuk eğitimi ileriki dönemlerde ne derece etkili olduğu görülecek durumlar arasındadır. Dolayısıyla bir öğrencinin eğitimin sadece okul ve öğretmenler tarafından sağlanabilmesi mümkün değildir. Özellikle çocukluk döneminde aile büyükleri taklit edilerek eğitim gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle ailenin eğitilmesi öğrencinin eğitilmesi anlamına gelmektedir (Türk, 2011).

Toplum içerisinde aileler iç içe geçmiş bir çok sistemle ilişkilidir. Bu sistemler içerisinde aile ve çocuğu etkilene en önemli sistemlerden biri okuldur. Çünkü okul bir diğer sistem olan toplumla ilişkilidir. Bu durumda, okul ve ailenin işbirliği özellikle özel gereksinimli bireylerin gereksinim ve ihtiyaçlarına uygun sağlıklı gelişimi açısından önemli görülmektedir. Bu işbirliği, öğretmen ile ailelerin çocuğun gelişimini izleyerek desteklemesini ve eğitim öğretim sürecinde öğrenilen bilgilerin pekiştirilerek sorumlulukların paylaşımına imkan tanımaktadır (Sucuka ve Kimmet, 2003). Özel gereksinimli öğrencilere sahip ailelerin okuldaki eğitim sürecine aktif katılımı iletişimi artırmakla birlikte hem eğitim programlarını geliştirmeye hem de

özel gereksinimli bireylerin ve ailelerini gelişimine imkan tanımaktadır (Gürşimşek, 2002).

Özel gereksinimli öğrenciler özellikle problem davranışlara sahip öğrenci aile içerisinde sorunların yaşanmasına ve aile bireylerinin kendi aralarında olumsuz ilişkilerin meydana gelmesine sebep olabilmektedir. Aileler bu tip durumlarla baş edebilmek için ilaç tedavisine ya da olumsuz sonuçlara sebebiyet verebilecek cezaya başvurabilmektedir. Bu durum hem özel gereksinimli öğrenciyi hem de aileyi etkileyebilmektedir (Erbaş, 2002). Kırcaali-İftar ve Batu (2005) göre en az kısıtlayıcı eğitim ortamları özel gereksinimli öğrencilerin ailesiyle en fazla birlikte zaman geçirebileceği eğitim ortamları şeklinde tanımlanmaktadır. Özel gereksinimli çocukların aileleri çocuklarını okula kayıt yaptırmalarından itibaren müdür, müdür yardımcısı, rehber öğretmen ve diğer tüm okul personelleriyle iletişim ve etkileşim halindedir. Bu sebeple kaynaştırma eğitim uygulamalarının başarıya ulaşmasında ailelerin katılımı önemli bir yere sahip olmuştur. Sadece özel gereksinimli öğrencinin velisi değil normal gelişim gösteren tüm çocukların velileri öze gereksinimli öğrenciyle ilgili olarak sınıf öğretmenli ile işbirliği içerisinde olmalıdır. Bununla birlikte özel gereksinimli öğrencilerin velileri öğretilen becerilerin kalıcı ve genellenebilir olması için kazandırılan becerileri evde tekrar ettirerek çocuklarının gelişimine katkıda bulunmalıdır. Normal gelişim gösteren çocukların velileri ise özel gereksinimli öğrencilerin sınıfla kaynaşmasını desteklemeli ve bu öğrencileri kabul etmelidir. Bu süreçte özel gereksinimli öğrencilere yönelik akran desteğini sağlamada yardımcı olmalıdır (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Kaynaştırma uygulamalarında ailelerin eğitimleri için okul ortamı hazırlanmalı ve uygun programlar oluşturulmalıdır (Ataman, 2003). Özel gereksinimli öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimini destekleyecek aile eğitim uygulamalarıyla olumlu gelişmeler görülebilmektedir (Ertürk Mustul, 2015; Aktaş, 2015; Balta, 2010; Gültekin Seylan, 2010; Ünlü, 2012; Koca, 2016; Diler Sönmez, 2008; Afat, 2013; Şeker, 2013; Çakmak, 2011; Cavkaytar, 1998; Özcan, 2004; Karaca ve Sarı, 2016). Özellikle kaynaştırma eğitim uygulamaları olan okullarda öğrenim gören öğrencilerin ihtiyaçlarını ve beklentilerini gerçekleştirmesinde

öğretmenlerin aileyi doğru bir şekilde yönlendirmesiyle mümkün olabilir. (Martinez, Conroy ve Cerreto, 2012).

Kaynaştırma uygulamalarına aile katılımı son yıllarda önemli derecede artış göstermiştir. Ayrıca kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili çıkarılan yasalar anne baba katılımını teşvik etmektedir (Doll ve Bolger, 2000). Çünkü kaynaştırma eğitim uygulamalarının ailelere çeşitli faydalar sağladığı görülmektedir. Aileler özel gereksinimli çocuklarının gereksinim ve ihtiyaçları konusunda daha sağlıklı bilgi edinebilmektedir. Çocukları üzerinde aşırı beklenti beslemeyip çocuklarının kapasitesine eş değer bir beklentiye girmelerine yardımcı olmaktadır. Çocuklarının eğitim sürecinde problem davranışların üstesinden gelmede bilgi yeterlilikleri artmaktadır. Aileler bu süreçte tüm okul personeliyle işbirliği yapabilme yeteneği geliştirirler. Ayrıca kaynaştırma uygulamalarının ailelerin psikolojik durumları üzerinde olumlu gelişmeler sağlandığı görülmüştür (Salend, 2001). Ancak Bilen (2007) yapmış olduğu araştırmada kaynaştırma eğitiminde aile ile işbirliğinin istenen düzeyde olmadığını belirtmektedir. Ailelerin ilgisizliği bu duruma sebep olarak gösterilmektedir. Aileler ile kurulan etkileşimler özel gereksinimli öğrencinin sosyal olarak etkileşimini, öğretim sürecine katılım becerilerini etkilemektedir. Öğretmenler ailelerle iletişim kurarken dikkat etmesi gereken durumlar vardır. Bunlar arasından üç temel durum bulunmaktadır. Bunlardan birincisi özel gereksinimli öğrencinin düzenli bir şekilde eğitime katılmasını sağlamak, ikincisi öğrenci velisinin öğrenciye uygun tutumlar geliştirmeleri mümkün kılmak ve çocuk ile ilgili etkileşimleri düzenlemelerine yardımcı olmaktır. Üçüncüsü ise ailenin kaynaştırma uygulamalarında sahip olduğu hakları bilmesini sağlamaktır. Bununla birlikte özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin diğer ailelerle iletişim kurmaları için uygun ortamlar hazırlamaktır. (Akt., Papatheodorou, 2005)

I.11. Kaynaştırmayla ilgili Öğretmen Mesleki Yeterlilikleri

Türkiye’de eğitim kalitesinin artırılması öğretmenlerin mesleki yeterlilik seviyelerinin artırılmasına bağlıdır. Ülkemizde öğretmen niteliklerini belirlemek amacıyla Milli Eğitim Temel Kanunu 45. Maddede ‘öğretmen adaylarında genel kültür özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak nitelikler Milli Eğitim Bakanlığınca tespit olunur’ denmektedir. Genel kültür, mesleki eğitim, ve öğretmenler için pedagojik formasyon yeterlilikleri yasal temellerle belirlendiği görülmektedir. Dolayısıyla öğretmen mesleki yeterliliklerin hizmet öncesi öğretmen eğitimi ve stajyerlik uygulamaları ile sağlanmalıdır. Öğretmen yeterliklerinin geliştirilebilmesi için devamlı mesleki gelişimlerini sağlayacak hizmet içi eğitim programlarının uygulanması gerekmektedir. Çünkü öğretmenlerin mesleki yeterlilik seviyeleri, anaokulu seviyesinden üniversite eğitimine kadar eğitimin her düzeyinde belirleyici rol oynamasıdır. Türkiye’de öğretmenlerin mesleki yeterliklerine yönelik ilk uygulamanın 1998 yılında yapıldığı görülmektedir. 1998-1999 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ve Dünya Bankası birlikte yapmış olduğu çalışmayla öğretmen yetiştirme standartlarıyla ilgili araştırmalar yapılmıştır. Yapılan akreditasyon çalışmaları sonucunda öğretmenlerin eğitim sürecinde öğretme ve öğrenmeyle ilgili yeterlikleri, sınıf içerisinde tüm öğrencilerin öğrenmeyle ilgili süreci izleme, öğrencileri değerlendirme ve bu süreci kayıt altına alma süreciyle ilgili toplam 4 yeterlik alanı oluşturulmuştur. Daha sonraları Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde 1999 yılında ilk resmi çalışmalar başlamıştır (Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (2007)).

Türk Eğitim Derneğinin (TED) 12 ilde 2007 öğretmen, 272 yönetici, 4450 öğrenci, 2112 veli ile gerçekleştirdiği bir çalışmada öğretmen yeterlilikleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin mesleki gelişimleri için etkinliklere yeterli düzeyde katılmadıkları, öğrencilerin bireysel farklılıkları başarı düzeylerine göre sınıf içi uyarlamaların öğretmenler tarafından yeterli düzeyde yapılmadığı, öğretmenlerin yarısının eğitim teknolojilerinden yararlanmadığı ve öğretmenlerin yenilenen alternatif ölçme ve değerlendirme yöntem ve araçları kullanmakta yetersiz kaldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin büyük bir

kısının değişen mevzuat ve programları yeterli düzeyde takip etmedikleri anlaşılmıştır. Öğretmen yeterlilik alanları değerlendirildiğinde öğretmenlerin öğretim sürecinde konu alanlarını çok iyi bilme, öğretim sürecini en güzel şekilde planlama, öğrenci davranışlarını uygun yönlendirebilme, öğretimi öğrencilerin durumlarına uygun olarak hazırlayabilme, teknoloji ve materyali etkili kullanabilme, bireysel ve mesleki gelişimlerini gerçekleştirebilme, diğer öğretmenler ve velilerle işbirliği kurabilme, sorumlu ve eleştirel davranabilme şeklinde tanımlanmaktadır (TED, 2009). Öğrencilerin mesleki yeterliliklerinin düşük olmas sebebi arasında öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin düşük olması gösterilebilir. Öğrenci başarısını etkilen en önemli faktörlerden biri öğretmen yeterlilikleri olarak görülmektedir (Goe ve Sticker, 2008).

Öğretmenin mesleki yeterliliklere sahip olmasıyla beraber öğrencilere uygun bir öğretimin sunumuyla ilgili yeterliliklere sahip olması önemlidir. Öğretmenler bilginin günlük yaşam ile ilişkisini kurabilmeli ve bilginin günlük yaşamda nasıl kullanıldığıyla ilgili yeterlilikleri kazanmış olması gerekmektedir (World Bank, 2004). Eğitim ortamının hazır halde getirilmesi, sınıf içerisinde öğrencilere yönelik etkinliklerin düzenlenmesi öğretim açısından önemli görülmektedir. Bu düzenlemeler ile sınıf içerisinde problem davranışların üstesinden gelinebilmektedir. Öğretmenin öğretim sürecinde sınıf içerisinde uygun düzenlemeleri uygulaması öğrencilerin eğitimi özümsemesini kolaylaştırabilir. Ayrıca bu eğitsel düzenlemelerle birlikte olumsuz davranışlarla karşılaşıldığında uygun stratejiler kullanılmalıdır. Bunlar ise mesleki yeterliliklere sahip öğretmenler aracılığıyla olabilir (Darling-Hammond, Wise and Klein, 1999). Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamaya yönelik yapılan eğitim uygulamalarının tam anlamıyla nitelikli olmadığı ortaya çıkmıştır. Eğitim uygulamalarında birçok sorunun yaşandığı görülmekte ve eğitim faaliyetlerinin niteliğinin artırılması gerektiği ifade edilmektedir (Bağcı ve Şimşek, 2000; Taymaz vd, 1997). Bu sebeple öğretmenlere yönelik yapılan eğitim aktiviteleri düzenlenirken eğitimleri için gerekli olan unsurların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca programlar öğretmenlerin ihtiyaçları, gereksinimleri ve beklentileri doğrultusunda şekillenmelidir. Ayrıca

programın etkili olması için eğitime alınan öğretmenlerin sayısı uygun olmalıdır (Ergin vd, 2012).

OECD (2005) öğretmen eğitim programlarıyla ilgili öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde neyi bilmeleri ve yapmaları gerektiğini net bir şekilde ifade etmiştir. OECD (2005) Öğretmen yeterliklerinin öğrencilerin ulaşması gereken hedeflerden türetilmesi gerektiğini belirterek başarılı bir öğretim sunabilmek için mesleki standartların bu amaçlar doğrultusunda oluşturulması gerektiğini ifade etmektedir. Bu nedenle elinizdeki kaynaştırma eğitim programı konu bilgisini, pedagojik becerileri, çok çeşitli öğrenci ve meslektaşlar ile etkili bir şekilde çalışma becerilerini geliştirmeyi ve okul ve mesleğe katkıda bulunma ve gelişmeye devam etme kapasitesini artırmayı hedeflemektedir. Feyerer ve ark. (2006) okullarda normal gelişim gösteren ve özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerini sağlamak için öğretmenlerin gerekli olan yeterlilikleri tüm öğrencilere aktarması gerektiğini vurgular ve bu nedenle aşağıdaki öğretmen yetkinliklerini önermekte ve öğretmen eğitiminde kullanılan yöntemlerin aşağıdaki hedefleri de karşılaması gerektiğini söylemektedir:

1. Açık, proje odaklı ve öğrenci merkezli eğitim biçimleri,
2. Yeni öğretim materyali kullanımı ve üretimi, öğrenme ortamlarının tasarımı,
3. Süreç odaklı uygun değerlendirmelerin yapılması ve geribildirim sağlanması,
4. Kişinin kendi değerlerinin, tutumlarının ve davranış modellerinin öğrenciye uygun uyarlanması,
5. Özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçlarının bilinmesi
6. Okul içindeki / dışındaki diğer öğretmenler, terapistler ve kurumlar ile disiplinler arası işbirliği sağlanması ve ebeveyn katılımının artmasıdır.
7. Kaynaştırmaya yönelik okul gelişiminin artırılması kalitenin sağlanması (Booth ve Ainscow, 2002),

Öğretmenlerin, yöneticilerin ve okul personelinin mesleki gelişimi öğretmenlerin bilgi, beceri ve sorumluluklarının yanı sıra özel gereksinimli öğrencilere rehberlik yapabilmesine eş değer görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencileri en iyi şekilde yetiştirme konusundaki yeteneği, özellikle özel gereksinimli öğrencilerin geleceği üzerinde kalıcı olumlu etkiler bırakabilir. Öğretmenlerin lisans dönemindeki formasyon derslerinden faydalanmaları öğretmenlikleri boyunca ihtiyaç duyacakları tüm yeterliliklere sahip olmalarına imkan sağlayabilir. Bu nedenle öğretmenlik mesleğindeki taleplerin hızla ilerlemesi, öğretmenlerin kendi öğrenme gereksinimlerini kendi görüşleri dikkate alınarak geliştirmesini sağlar (Donnelly, 2010).

Kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterlilikleri sahip olmadığını düşünen sınıf öğretmenleri de bulunmaktadır. Kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda uygun olmayan koşullarda öğrenim gören özel gereksinimi öğrenciler bulunmaktadır. Kaynaştırma eğitimi veren okullardan bazılarının fiziki koşullarının düzenlenmesiyle ilgili yeterli düzenlemelerin yapılmadığı görülmektedir (Sadioğlu ve diğerleri, 2013).

Mesleki yeterlik kavramı, öğretmen açısından düşünüldüğünde, öğretmenliğin gerektirdiği ödev ve sorumlulukları yerine getirmek için öğretmenlerin sahip olması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumları ifade eder. Bununla birlikte öğretme yeterlikleri ayrı öğretme ortamlarında en etkili bir performans için olması gereken bilgiler, beceriler, tutumlar ve kişilik özelliklerinin bir bütünü olarak tanımlanabilir (Şahin, 2008). Okul binasını ve sınıf ortamını öğrencilere uygun hazırlamak, materyal ve teknolojiyi en güzel şekilde kullanmak, öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçlarına uygun eğitim programını uygulamak ancak yeterliklere sahip öğretmenlerin varlığıyla mümkün olabilir. Bu sebeple eğitim öğretim süreci içerisinde öğretmen unsuru önemli görülmektedir. Çünkü eğitim ve öğretimin kalitesi, büyük ölçüde öğretmenin yeterlik düzeyine bağlıdır (Ayдын, 1998).

Öğretmenlik mesleği yerine getirilirken öğretmenlere ait iki temel nitelik ortaya çıkmaktadır. Bu nitelikler; kişilik nitelikleri ve mesleki niteliklerdir. Öğretmen sınıf ortamında ihtiyaçları ve bireysel özellikleri çok farklı öğrenci topluluklarıyla

karşı karşıya kalabilmektedir. Bundan dolayı pek çok öğretmen sınıf ortamında eğitim ve öğretim sürecinde bir çok problemle karşılaşabilmektedir. Bu sorunların aşılabilmesi içinde öğretmenlerin mesleki bilgilerin yanı sıra bazı kişisel özelliklere sahip olması istenmektedir. Ayrıca öğretmenlerin mesleki yeterlilikleri öğrencinin derse ve okula karşı tutumunu doğrudan etkileyebilmektedir. Doğru mesleki bilgilere sahip olmayan bir öğretmen, öğrencinin okuldan soğumasına ve başarısız olmasına sebep olabilir. Dolayısıyla öğretmenlerin mesleki yeterliliklere sahip olması öğrencilerin eğitim ve öğretimine doğrudan katkı sağlayabilir (Başaran, 2004).

Okullarda kaynaştırma eğitiminin başarıyla sürdürülebilmesi için öğretmenlerin alan bilgilerinin yanı sıra kaynaştırmayla ilgili mesleki bilgi ve becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Kaynaştırmayla ilgili mesleki bilgi ve becerilere sahip olunmadığı takdirde öğretmenlerde kaynaştırma öğrencilerine yönelik olumsuz tutumlar görülebilmektedir. Bu durum normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencisine yönelik olumsuz yaklaşımlarına sebebiyet verebilmektedir. Sınıf öğretmenlerinin ve branş öğretmenlerinin kaynaştırmayla ilgili sahip olması gereken mesleki yeterlilikler; kaynaştırma eğitimiyle ilgili ilkeleri bilme, bu ilkeleri kaynaştırma öğrencisi için uygulayabilme, özel gereksinimli bireylerin bilişsel, duygusal ve fiziksel özelliklerini tanıyabilme, kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrencilere yönelik kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerini bilme, ölçme ve değerlendirmeleri özel gereksinimli öğrenciye uygun uygulayabilme şeklinde sıralanabilir (Battal, 2007).

I.12. Kaynaştırma Hakkında Öğretmen Eğitimiyle İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yapılan bir araştırmada Normal sınıf öğretmenlerine kaynaştırma eğitim programı düzenlenmiş ve yoğun eğitim grubunun diğer iki gruba göre anlamlı derecede daha olumlu tutumlar gösterdiğini ortaya çıkmıştır. Kaynaştırmanın genel felsefesi, çocuğunun akademik ve sosyal gelişimi, özel ihtiyaçların çocuklara öğretilen yeteneğiyle ilgili algılanan öğeler üzerinde anlamlı derecede farklılıklar görülmüştür (Larrivee, 1981). Yine yapılan bir araştırmada pilot aşamasından elde edilen

bulgular, ortaokul öğretmenlerinin kaynaştırma sınıflarında duygusal ve davranışsal bozuklukları (EBD) olan öğrencileri eğitmek için ihtiyaç duydukları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili bilgi yeterlikleri ve beceri uzmanlığı ile ilgili kendilerine yaptıkları puanlamalar değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir. Öğretmenlerin öz değerlendirmelerinin sonuçları, kaynaştırma sınıflardaki öğrencilerin çeşitli akademik, sosyal ve duygusal davranışlarına ilişkin ortalamaları incelenmiştir. Bu ilk sonuçlar, öğretmenlerin kendilerini kaynaştırma sınıflarında akademik ve davranışsal problemleri olan öğrencilerle ilgili güçlükler yaşadıkları için çok az bir yetkinliğe sahip olduklarını göstermiştir. Dolayısıyla öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duydukları görülmüştür (Cheney ve Barringer, 1995).

Bazı araştırmalara kaynaştırma sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmayla ilgili eğitim ihtiyaçlarına ve kaynaştırmaya yönelik ilgilerine odaklanmıştır. (Cheney ve Barringer, 1995; Little ve Robinson, 1997; Reed ve Monda Amaya, 1995). Kearney ve Durand (1992), kaynaştırma sınıfları için genel eğitim sınıflarında çalışan öğretmenlerin kaynaştırma eğitim programlarıyla yetiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin özel eğitimle ilgili çok az deneyim ve tecrübeye sahip olduğunu göstermektedir. Harvey ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan bir araştırmada özel eğitim, ilköğretim ve ortaöğretimde kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili müfredat, işbirliğiyle ilgili eğitim ihtiyaçları olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedende fakülte lisans döneminde eğitim gören öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimiyle ilgili bilgilendirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Araştırmada 5'li likert tipi bir ölçek ve program öğelerine odaklanmış, açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Sonuçlar, öğretmenlerin katılımcıların kaynaştırmayla ilgili eğitim ihtiyaçlarının olduğunu göstermektedir. Brownell, Ross, Colon ve McCallum (2005), kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmenler için etkili öğretmen eğitim programlarının önemli bir kritik öğesinin işbirliğinin olduğunu bildirmiştir. İşbirliği, kaynaştırma eğitim için bir ön koşul olarak kabul edilmektedir. Kaynaştırma eğitimini başarılı şekilde sağlayan okullar, tüm öğrenciler için etkili programlar ve hizmetler sağlamak üzere işbirliği yapan genel ve özel eğitimcilerle birleşik bir eğitim sistemine sahiptir.

Donnelly ve Watkins (2011) tarafından Avrupa’da kaynaştırma için öğretmen eğitimi adlı araştırmasında Kaynaştırmayla ilgili öğretmen eğitimi sorunlarının, Avrupa çapında politika gündeminde yüksek sorunlar arasında yer aldığı ifade edilmektedir. Birleşmiş Milletler Engelliler Haklarına Dair Sözleşme (2006), hem uluslararası hem de Avrupa düzeyinde, merkezi eğitimin daha adil bir toplum geliştirme çabalarının nasıl olduğunun farkına vararak, birçok teknoloji tarafından desteklenen değişim için bir güç ve hız kazanmış olduğu belirtilmektedir. Okulların bütünleştirme eğitim sistemine doğru ilerlerken, tüm öğretmenlerin sınıflarındaki tüm öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını karşılamak ve meslektaşları ile işbirliği içinde çalışmak için eğitime ihtiyacının olduğu belirtilmiştir. Avrupa genelinde dahil edilmek üzere kaynaştırmayla ilgili öğretmen eğitimine yönelik çalışmaların hız kazanması gerektiği belirtilmiştir.

Acedo ve arkadaşları. (2008) yapmış olduğu bir araştırmada kaynaştırma eğitimiyle ilgili birçok öğretmenin karşı karşıya kaldığı güçlüklerin çeşitliliği göz önüne alındığında, kaynaştırmayla ilgili hizmet içi eğitim programlarının kalitesiyle ilgili öğretmenlerin memnun olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili olarak beceri ve deneyim geliştirmeleri için ve daha sonra konuyla ilgili uzmanlaşmak için daha iyi eğitim programlarının oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir. Kaynaştırma eğitimleri uygulanırken Guojonsdottir ve arkadaşları. (2008) öğretmenler için kaynaştırma eğitim programında çeşitli konuları dahil olmak üzere bütünsel bir yaklaşım geliştirme ihtiyacının altını çizmektedir. Saloviita (2005) eğitim sürecinde terminoloji geliştirmenin ve kapsayıcı dilin uygun kullanımının önemini belirtmektedir. Esteve ve Nuova (2009), öğretme pratiğinin “profesyonel öğretim kültürü” bilgisini geliştirmede anahtar olduğunu öne sürmektedir. Burada işbirliği, gerekli bir beceriler geniş ölçüde ele alınmaktadır ve araştırmalar kaynaştırma eğitiminin meslektaşlarla işbirliği içerisinde olması gerektiğini vurgulamaktadır.

I.13. Kaynaştırma Hakkında Öğretmen Eğitimiyle İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Kocatürk (2018) tarafından kaynaştırma eğitim programının öğretmen yeterlikleri, zihinsel engelli öğrencilerin erişeleri ve sosyal uyumlarına etkisine yönelik yapılan bir araştırmada öğrencilerin Türkçe ve matematik erişilerine, sosyal yeterlik düzeylerine ve okula uyum ortalamalarına göre deney ve kontrol grupları arasında anlamlı fark görülmediği ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte kaynaştırma sınıflarındaki öğrencilerin türkçe ve matematik erişilerine göre deney grubu lehine gruplar arasında anlamlı fark olduğu anlaşılmıştır. Gözlem formu ortalamalarına göre kaynaştırma eğitim programa katılan öğretmenlerin birinci ay ile ikinci ay sonunda kaynaştırma öğretim uygulamaları arasında da anlamlı fark görülmüştür. Yine yapılan bir araştırmada kaynaştırma eğitiminin başarısı öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterliliklerine ve özel gereksinimli öğrencilerle çalışmasına ilişkin kendilerine olan özgüven duygularına bağlı olduğu ortaya çıkmıştır (Diken, 2006). Sucuoğlu (2004) tarafından yapılan bir araştırmada ise özel gereksinimli öğrencilere yönelik kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda görevli yönetici ve branş öğretmenlerin yeterli mesleki bilgiye sahip olmadıkları özellikle öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik öğretim yöntem ve teknikleriyle ilgili bilgi gereksinimlerinin olduğu ancak bu konuyla ilgili hizmet içi eğitimlerinin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır.

Yine yapılan bir araştırmada kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmen mesleki yeterlikleri hakkında lisans döneminde öğrenimine devam eden öğretmen adaylarına yapılan bir araştırma da öğretmen adaylarının kaynaştırma sınıflarında sınıf yönetimini sağlama ve olumlu sınıf ortamının oluşturmasıyla ilgili, sınıfın fiziki düzeninin hem normal gelişim gösteren öğrencilere hem de kaynaştırma öğrencilerine uygun hazırlığının sağlanmasıyla ilgili ve kaynaştırma öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçları göz önüne alınarak bu öğrencilere uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmayla ilgili öğretmen adaylarının kendilerini yetersiz gördükleri ancak kaynaştırmayla ilgili öğretmen mesleki yeterliklerinin geliştirilmesine yönelik öğretmen eğitimi sonucunda öğretmen adaylarının kaynaştırma hakkında bilgi birikimlerinin arttığı ve kaynaştırma ortamlarında

çalışmalarına yönelik mesleki yeterlik düzeylerinin arttığı görülmüştür (Kahyaoğlu ve Yangın, 2007).

I.14. Araştırmanın Önemi

Özel gereksinimli bireylerin öğretmenleriyle yakın iletişimi öğrencilerin okuldaki problemlerin üstesinden gelmede önemli görülmektedir (Sarı, 2003). Ayrıca eğitimin her kademesinde kaynaştırmanın başarılı bir şekilde yürütülmesinde öğretmenler önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin ve normal gelişim gösteren öğrencilerin bir arada bulunduğu sınıf ortamında öğretmenler önemli bir arabulucu vazifesi üstlenmektedir (Dönmez, Avcı ve Arslan, 1997). Özel gereksinimli öğrenci hakkındaki öğretmen bilgisi öğrenci öğretmen ilişkisini etkileyebilmektedir. Kaynaştırma eğitim uygulamalarının başarıya ulaşmasındaki en önemli unsurlardan biri özel gereksinimli öğrencilerin eğitimiyle ilgilenen sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları ve özel gereksinimli öğrenci hakkındaki bilgi düzeyidir (Aslan, 2008). Bununla birlikte, kaynaştırma uygulamalarının başarıyla sonuçlanmasının temel öncülü öğretmenlerin eğitilerek hazır hale gelmesi olarak düşünülebilir (Meijer ve diğerleri, 2003).

I.15. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; öğretmen için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarındaki mesleki yeterliliklerine etkisini ortaya çıkarmaktır. Dolayısıyla bu çalışmada aşağıdaki alt amaçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

1. Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere uygun materyal ve teknolojiyi kullanmada etkisini ortaya çıkarmak,

2. Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere uygun öğretim yöntem ve teknik kullanımlarına etkisini ortaya çıkarmak,
3. Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili ailelerle iletişim ve meslektaşlarıyla işbirliğine etkisini ortaya çıkarmak
4. Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkında görev ve sorumluluklarla ilgili mesleki bilgisine etkisini ortaya çıkarmak,
5. Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının kaynaştırma öğrencisine uygun bireyselleştirilmiş eğitim programını hazırlamada etkisini ortaya çıkarmak,
6. Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkında yasal düzenlemelerle ilgili mesleki bilgisine etkisini ortaya çıkarmaktır.

BÖLÜM II. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama ve veri analizi ile ilgili bilgiler sunulmuştur.

II.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılarak karma yöntemle desenlenmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde öğrenim gören özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri konusundaki bilgi düzeyini belirleme de Nitel Araştırma Yönteminden Görüşme Yöntemi içerisinde yer alan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılma nedeni ise görüşülenlerden elde edilen verilerin daha zengin ve derinliğine alınabilmesi içindir. 2. Aşamada eğitim programının etkililiğini belirlemek için ise nicel araştırma yönteminden ‘Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Model’ kullanılmıştır. Bu modelin bu çalışmada kullanılmasının nedeni ise deney ve kontrol gruplara ön test ve son test biçiminde uygulanan Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeğinden alınan veriler arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek içindir.

Tablo 1: Araştırma Deseni (Ön test- Son test Kontrol Gruplu Deneysel Desen)

Hazırlanan Gruplar	Ön Test Uygulaması	Eğitimi Süreci	Son Test Uygulaması
Deney Grubu	Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği	Öğretmenler İçin Kaynaştırma Yeterlik Eğitim Programı	Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği
Kontrol Grubu	Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği		Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği

Hem kontrol grubuna hem deney grubuna Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeğiyle (ön test) uygulanmıştır. Deney grubuna yönelik olarak Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programı eğitimi verilmiştir. Deneysel işlemin sonunda ise hem deney grubuna hem de kontrol grubuna yönelik araştırmacı tarafından hazırlanan Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği uygulanmıştır.

II.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Konya ili sınırları içerisinde kaynaştırma yoluyla eğitim veren ilkokulları oluşturmaktadır. Nitel araştırmanın çalışma grubunu kaynaştırma sınıflarında çalışan 35 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yöntemi aracılığıyla en az 5 yıl kaynaştırma sınıfında çalışan ve daha önce kaynaştırmaya yönelik hizmet içi eğitim almamış öğretmenlerden seçilen 35 öğretmenle araştırmanın amacına uygun biçimde ‘Yarı Yapılandırılmış Görüşme’ yapılmıştır. Deneysel yöntemlerden ‘Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Model’ uygulanmıştır. Buna yönelik 63 deney grubu ve 63 kontrol grubu oluşturulmuştur. Deney grubunda yer alan öğretmenler daha önceden herhangi bir görüşme yönteminin uygulanmadığı öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu araştırmanın kontrol grubu ise görüşülen öğretmenlerden oluşacaktır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenler kendilerine yöneltilen soruları açık bir şekilde yanıtlamışlardır

Tablo 2: Eğitim Programına Katılan Öğretmenlerin Cinsiyet Ve Yaşa İlişkin Demografik Bilgileri

		Yaş				
		28 - 32 yaş aralığı	33 - 36 yaş aralığı	37 - 42 yaş aralığı	43 - 48 yaş aralığı	49 yaş veya üzeri yaş
		N	N	N	N	N
Cinsiyet	Erkek	0	10	8	8	4
	Bayan	6	9	10	4	4

Tablo 2 incelendiğinde kaynaştırma/bütünleştirmeye ilgili eğitim programına katılan öğretmenlerin yaş dağılımı görülmektedir. Buna göre 28 ile 32 yaş arasında 6

öğretmen, 33 ile 36 yaş arasında 19 öğretmen, 37 ile 42 yaş arasında 18 öğretmen, 43 ile 48 yaş arasında 12 öğretmen ve 49 yaş ve üzerinde yaşa sahip 8 öğretmen bulunmaktadır. Eğitim programına katılan öğretmenlerin 30'u erkek geriye kalan 33'ü ise bayandır.

Tablo 3: Eğitim Programına Katılan Öğretmenlerin Mezuniyet Durumuna İlişkin Demografik Bilgileri

		Cinsiyet	
		Erkek	Bayan
		N	N
Mezuniyet	Bilgisayar Öğretmenliği	0	1
	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	0	2
	Okul Öncesi Öğretmenliği	0	4
	Türkçe Öğretmenliği	5	2
	Sınıf Öğretmenliği	10	8
	Diğer Alanlar	2	6
	Din Kültürü Öğretmenliği	6	3
	Matematik Öğretmenliği	0	2
	İngilizce Öğretmenliği	1	0
	Tarih Öğretmenliği	1	1
	Coğrafya Öğretmenliği	1	0
	Biyoloji Öğretmenliği	3	0
	Çocuk Gelişimi	0	2
	PDR	1	1
	Resim Öğretmenliği	0	1

Yukarıdaki tabloda öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programına katılan öğretmenlerin mezuniyet durumuna ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Tabloya göre 1 öğretmen bilgisayar öğretmenliği, 2 öğretmen sosyal bilgiler öğretmenliği, 4 öğretmen okul öncesi öğretmenliği 7 öğretmen Türkçe öğretmenliği, 18 öğretmen sınıf öğretmenliği, 9 öğretmen din kültürü öğretmenliği, 2 öğretmen matematik öğretmenliği, 1 öğretmen İngilizce öğretmenliği, 2 öğretmen tarih öğretmenliği, 1

öğretmen coğrafya öğretmenliği, 3 öğretmen biyoloji öğretmenliği, 2 öğretmen çocuk gelişimi öğretmenliği 2 öğretmen rehber öğretmenliği, 1 öğretmen Resim öğretmenliği, geriye kalan 8 öğretmen ise diğer alanlardan mezun öğretmenlerden oluşmaktadır.

II.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veriler iki ana aşamada toplanmıştır. Birinci ana aşamada; nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan ve araştırmacılar tarafından geliştirilen Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu aracılığıyla 35 öğretmenden veriler elde edilmiştir. Öğretmen görüşlerine göre öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının kazanımları belirlenip bu kazanımlara uygun program geliştirilmiştir. Ayrıca bu kazanımların ne kadar gerçekleştiğini yine Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yöntemi ile elde edilen verilerin analizi ile ortaya çıkan mesleki yeterlilikle ilgili durumlar Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir. İkinci ana aşamada ise; nicel araştırma yöntemlerinden daha önceden de belirtildiği gibi Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Model kullanılmıştır. 9 oturum boyunca her oturum 45 dakika olacak şekilde 9 hafta uygulanarak öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programı aracılığıyla verilen eğitim öncesinde ve sonrasında Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği aracılığıyla veriler toplanmıştır. Kaynaştırma uygulamaları olan okullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterliliklerini belirlemede kullanılacak Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği verileri 9 oturumluk bir bilgilendirme programı öncesinde sonrasında uygulanarak veriler toplanmış sonrasında analiz aşamasına geçilmiştir.

II.3.1. Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeğinde Kullanılan Yöntem

Araştırma Konya ilinde kaynaştırma eğitim uygulamalarının olduğu ilkokul ve ortaokullarda yürütülmüştür. Okullarda görevli kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenler arasında basit rastgele yöntemle seçim yapılmıştır. Araştırma hakkında öğretmenlere bilgi verilerek katılmayı kabul eden 360 öğretmenden veri toplanmıştır. Bir ölçme aracı geliştirebilmek için belirli aşamaların yerine getirilmesi gerekmektedir. Ölçeğe ait madde havuzunun oluşturulması, uzman görüşlerinin alınarak kapsam ve görünüş geçerliğine ait çalışmaların yapılması, ön deneme çalışmalarının yapılması, faktör analizi çalışmalarının yapılması ve en sonda güvenilirlik hesaplarının yapılmış olması gerekmektedir (Karasar, 2009). Ölçeğin hazırlanma sürecinde Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen genel öğretmen yeterliklerinden ve uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Ölçekte 38 madde yer almaktadır. Kaynaştırma eğitimi veren okullardaki öğretmenlerin ölçekte yer alan maddelere kendilerini 1 (Kesinlikle Katılıyorum), 2 (Katılıyorum), 3 (Kısmen Katılıyorum), 4 (Katılmıyorum), ve 5 (Kesinlikle Katılmıyorum) arasında değerlendirme yapmaları istenmiştir.

II.3.2. Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği Verilerinin Analizi

Madde havuzunda 70 madde oluşturulmuştur. Geçerlik çalışmaları için kapsam geçerliği, görünüş geçerliği ve yapı geçerliği incelenmiştir. Kapsam geçerliği, bir bütün olarak düşünüldüğünde ölçeğin ve ölçekteki her bir maddenin amaca ne kadar hizmet ettiğiyle ilgilidir. Görünüş geçerliği; ölçme aracının neyi ölçtüğünü değil de neyi ölçer görüldüğüyle ilgilidir. Yapı geçerliği ise birbiriyle ilgili olduğu düşünülen belli maddelerin ya da maddeler arası ilişkilerin oluşturduğu örüntüdür (Tekin, 1977). Uzman görüşü için özel eğitim bölümünde 4 öğretim üyesine, ölçme ve değerlendirme bölümündeki bir öğretim üyesine ve 8 özel eğitim öğretmenine başvurulmuştur. Uzman görüşleriyle görünüş geçerliği ve kapsam geçerliği incelenmiştir. Madde istatistiklerinin hesaplanmasından sonra ölçek için geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Güvenirlik hesaplaması için iç tutarlık katsayısı

Cronbach Alfa değeri alınmıştır. Yapı geçerliği için yapılan faktör analizinde döndürme işlemi yapılmış varimax (dik döndürme) yöntemiyle yapılmıştır. Literatüre dayanarak ‘Öğretmenler için Kaynaştırma Yönelik Mesleki Yeterlik Gelişimi’ ölçeğinin geçerlik analizine yönelik açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizine yönelik çalışmalar SPSS programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı faktör analiziyle maddeler arası ilişkiler incelenmiştir.

II.3.3. Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği Geçerlik Ve Güvenirlilik Analizi

Uzman görüşlerinin incelemesi sonucunda 6 madde ve yapılan faktör analizinde faktör yükü 0,40’ın altında kalan 22 madde ölçekten çıkartılmıştır. Bu analiz sonucunda ölçeğin madde sayısı 38 olmuştur. Ölçekten çıkarılacak madde sayısına karar verilirken 0,25 baz alınabilir. Ancak 0,40 altındaki maddelerin (Kuzgun ve Sevim, 2004) ya da 0,35 korelasyon değerinin altındaki maddeler çıkarılabilmektedir (Özmenteş, 2006). Ölçek; Öğretim Yöntem ve Teknikleri, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Tanılama ve Değerlendirme, Görev ve Sorumluluklar, Materyal Geliştirme, Aile Eğitimi, Yasal Düzenlemelerle birlikte 7 faktörden oluştuğu görülmektedir Verilerin faktör analizi yapmaya uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik Testleri sonuçları görülmektedir.

Tablo 4: Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Ve Bartlett Küresellik Testleri Sonuçları

,949

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliğinin Ölçümü.

Bartlett'in Sphericity Ki Kare Testi	Ki Kare	13299,790
	Sd	703
	P	,000

KMO ölçütü, değişkenlerin toplam korelasyon değerlerinin kareler toplamının, toplam ve parçalı korelasyon değerlerinin kareler toplamına oranıdır. Field (2005)’e göre bu oran 1’e yaklaştıkça Rmatrisinde yer alan korelasyon deseninin sıkı, 0’a yaklaştıkça desende bir yayılma olduğu ifade edilmektedir. Kaiser (1974) 0,5 oranını

hemen hemen kabul edilebilir bir kesim noktası olarak ifade etmiş, KMO değerini 0,5-0,7 arası orta, 0,7-0,8 arası iyi, 0,8-0,9 arası çok iyi ve 0,9 üzerini süper şeklinde sınıflamıştır.

Tablo 5: Açımlayıcı Faktör Analizi Sonucu Açığa Çıkan Bileşenler Tablosu

Bileşen	Toplam Öz Değer	Açıklanan Varyans (%)	Açıklanan Toplam Varyans (%)
1	20,655	54,356	54,356
2	1,813	4,772	59,128
3	1,396	3,675	62,803
4	1,265	3,329	66,131
5	1,138	2,995	69,126
6	1,111	2,924	72,691
7	1,003	2,641	74,691
8	,805	2,118	76,808

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda öz değeri 1 ve daha yukarı olan bileşenlerin seçilerek yapılan analizde faktör oluşmuştur. Açımlayıcı (extraction) yöntem olarak temel bileşenler (principal component) analizi kullanılmıştır. 7 faktör toplam değişkenliğin %74,692'sini açıklamaktadır

Ölçeğin alt faktörlerine ilişkin maddeler incelendiğinde birinci faktör 'Tanılama ve Değerlendirme' ismi altında toplanmakta ve s31, s30, s33, s32, s29, s35, s36 maddelerinden oluşmaktadır. İkinci faktöre bakıldığında Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı ismi altında toplanmakta ve s13, s21, s22, s20, s19 ve s15 maddelerini içermektedir. Üçüncü faktör incelendiğinde 'Aile Eğitimi ve İşbirliği' başlığı altında toplanmakta ve s67, s66, s68, s65, s25, s24 maddelerinden oluşmaktadır. Dördüncü faktör incelendiğinde 'Görev ve Sorumluluklar' başlığı

altında toplanmakta ve s38, s37, s39, s40, s42, s43 maddelerini içermektedir. Beşinci faktör incelendiğinde ‘Yasal Düzenlemeler’ başlığı altında ve s73, s74, s72, s75 maddelerini içerdiği görülmektedir. Altıncı faktör incelendiğinde ‘Materyal Geliştirme’ ismi altında toplanmakta ve s55, s56, s54, s57 maddelerini içermektedir. Yedinci faktör ise ‘Öğretim Yöntem ve Teknikleri’ başlığı altında s6, s4, s7, s9 maddelerinden oluştuğu anlaşılmaktadır. 7 alt faktöre ilişkin Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları hesaplanmış olup aşağıdaki toplada gösterilmiştir.

Tablo 6: Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları

Alt Faktörler Katsayısı	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Güvenirlik
1.Tanımlama ve Değerlendirme	7	,935
2.Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı	7	,915
3.Aile Eğitimi/İşbirliği	6	,927
4.Görev ve Sorumluluklar	6	,929
5.Yasal Düzenlemeler	4	,928
6.Materyal Tasarlama	4	,919
7.Öğretim Yöntem ve Teknikleri	4	,798
Toplam	38	,97.7

Tablo 6 incelendiğinde Öğretmenler için kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterlik ölçeğinin 7 alt faktörüne ait güvenirlik katsayıları verilmiştir. Birinci alt faktöre ait tanımlama ve değerlendirmenin güvenirlik katsayısı ,935, ikinci alt faktör olan bireyselleştirilmiş eğitim programının güvenirlik katsayısı ,915, üçüncü alt faktör olan aile eğitimi/işbirliğinin güvenirlik katsayısı ,927, dördüncü alt faktör olan görev ve sorumlulukların güvenirlik katsayısı ,929, beşinci alt faktör olan yasal düzenlemelerin güvenirlik katsayısı ,928, altıncı alt faktör olan materyal tasarlamanın güvenirlik katsayısı ,919 ve son alt faktör olan öğretim yöntem ve tekniklerinin güvenirlik katsayısı ,798 dir.

Tablo 7: Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği Bağımsız t Testi Sonuçları

	N	Ortalama	Standart Sapma	Std Error Mean	T	P
Alt 1,00	97	69,1546	13,80847	1,40204		
Üst 2,00	97	136,7216	16,45305	1,67055	-30,981	0,000

Tablo 7 incelendiğinde alt gruba üst grubun puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir ($p < 0,001$) elde edilen bu bulguya göre Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği mesleki yeterliğe sahip olanlarla olmayanları birbirinden ayırdığı dolayısıyla iç geçerliğe sahip olduğu söylenebilir

II.4. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda nitel araştırma yöntemi Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu ile elde edilen verilerin analizinde ‘Betimsel Analiz Yöntemi’ kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Deneysel Desen ile elde edilen verilerin analizinde ise SPSS istatistik programı yardımıyla gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi (paired samples t-Test) uygulanmıştır.

II.5. Öğretmenler İçin Kaynaştırma Yeterlik Eğitim Programının Hazırlama Süreci

Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programını hazırlamadan önce kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda çalışan 35 öğretmenle görüşmeler yapılmış ve gerçekleştirilen bu görüşmeler neticesinde kaynaştırma eğitimiyle ilgili ihtiyaçlar analiz edilmiştir. Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının ihtiyaç analizinden elde edilen sonuçlar dikkate alınarak hazırlanmaya başlanmıştır. İhtiyaç analizi neticesinde eğitim programı için amaçlar belirlenerek içerik düzenlenmiştir. Son olarak öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının hazırlama sürecinde alanında uzman 5 öğretim elemanının görüşlerine

başvurularak ilgili konu başlıkları seçilmiştir. Öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda değerlendirmeler yapılarak öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programı için uygulama aşamasına geçilmiştir.

II.5.1. Öğretmenler İçin Kaynaştırma Yeterlik Eğitim Programının İçeriği

Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programı Taba Modeli benimsenerek hazırlanmıştır. Taba Modeli Tümevarım Yaklaşımıyla geliştirilen bir modeldir. Taba Modelinde Hida Taba programla ilgili olan her kesimin program geliştirme uygulamalarına katılması gerektiğini savunur ayrıca programın onun uygulayıcıları tarafından geliştirilmesi gerektiği görüşündedir. Taba modeli 7 aşamada gerçekleşmektedir.

1. Aşama araştırmacılar tarafından ihtiyaçların belirlendiği aşamadır.
2. Aşamada araştırmacı ihtiyaçları tespit ettikten sonra amaçları belirler. Amaçlar genel amaçların belirlenmesinden öğrencilere kazandırılması gereken davranışların belirlenmesine kadar sistematik biçimde ilerler.
3. Aşamada belirlenen amaçlar içeriğin oluşturulmasında rehberlik yapar. Ayrıca seçilen içeriğin anlamlı oluşu da dikkate alınmalıdır.
4. Aşamada araştırmacı tarafından belirlenen içerik öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçları, akademik başarıları ve ilgilerine göre düzenlenir.
5. Aşamada içerik öğrencilere yönelik hazırlanmalıdır. Bu safhada öğretim metotları üzerine durulur.
6. Aşamada içeriğe uygun öğrenme etkinlikleri hazırlanır.
7. Aşamada değerlendirmeler yapılır. Yapılan değerlendirmeler hem öğrenciler hem de öğretmenler tarafından dikkate alınmalıdır. Belirlenen amaçların ne ölçüde gerçekleştiğini bulmak için değerlendirmeler yapılır (Tyler, 1993; Posner, 1995; Erişen, 1998).

7 aşamada gerçekleştirilen öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının Taba Modeli geliştirme programı ile hazırlanmıştır. İhtiyacın belirlenmesi kısmında 35 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Amaçların belirlenmesi, içeriğin oluşturulması, içeriğin düzenlenmesi, öğrenme yaşantılarının seçimi, öğrenme etkinliklerinin düzenlenmesi ve değerlendirme kısmı

uzman görüşleri alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programı 9 oturum şeklinde ayarlanmış ve oturum zamanının ayarlanmasında katılımcıların görüşleri dikkate alınmıştır. Eğitim programı öncesi deney grubundaki ve kontrol grubundaki öğretmenlere öntest uygulanmıştır. Öntest uygulaması gerçekleştikten sonra deney grubundaki öğretmen topluluğuna ‘Öğretmenler İçin Kaynaştırma/Bütünleştirme Eğitim Programı’ uygulanmıştır. Öğretim Programı Nisan, Mayıs 2018 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.

II.5.2.İhtiyaçların Belirlenmesi

‘Öğretmenler için Kaynaştırma/Bütünleştirme Programı’ oluşturulmadan önce ihtiyaçların belirlenmesi sağlanmıştır. Kaynaştırma eğitimi veren okullarda çalışan 35 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve bu görüşmelerin sonucunda aşağıdaki ihtiyaç alanlarına ulaşılmıştır;

Tablo 8: Kaynaştırma Eğitimi Veren Okullarda Çalışan Öğretmenlerin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Gereksinim Alanları

Gereksinim Alanları	Eğitime İhtiyacı Olduğunu İfade Edenler	Eğitime İhtiyacı Olmadığını İfade Edenler
BEP Geliştirme, Uygulama, Değerlendirmeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı	%82.8	%17.2
Kaynaştırma Eğitiminde Görev Ve Sorumluluklarla İlgili Eğitim Alma İhtiyacı	%91.4	%8.6
Materyal Tasarlama Ve Geliştirmeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı	%91.4	%8.6
Uygun Öğretim Yöntem Ve Teknikleri Belirlemeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı	%100	
Kaynaştırma Eğitimiyle İlgili Yasal Düzenlemeler Hakkında Eğitim Alma İhtiyacı	%85.7	%14.3
Aile Eğitimi Verebilmeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı	%71.4	%28.6
Kaynaştırma Eğitiminde Meslektaşlarla İşbirliğine Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı	%85.7	%14.3

Tablo 8 incelendiğinde kaynaştırma eğitimiyle ilgi mesleki yeterlik alanlarından kaynaştırma öğrencisine uygun BEP geliştirme, uygulama ve değerlendirmeye yönelik, öğrencinin gelişim özelliklerine uygun gelişim ve ihtiyacının belirlenmesine yönelik, uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirlemeye yönelik, materyal tasarlamaya ve geliştirmeye yönelik, etkili sınıf yönetimini sağlamaya yönelik, ailelerle etkileşim kurabilmeye yönelik ve aile eğitimi verebilmeye yönelik öğretmenlerin çoğunluğunun eğitime ihtiyacı olduğu görülmektedir.

II.5.3. Amaçların ve İçeriğin Belirlenmesi

Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının amaç ve içerikleri belirlenirken 3 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Hazırlanan amaç ve içerikler uzman görüşlerine başvurulmuş ve programın öğretmenler için uygunluğu uzmanlar tarafından Uygun/Hafifçe Gözden Geçirilmeli/Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli şeklinde değerlendirilmiştir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen genel öğretmen yeterlilikleri dikkate alınmıştır. Bu şekilde öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının amaç ve içerikleri hazır hale getirilmiştir.

II.5.4. Öğrenme ve Öğretme Etkinliklerinin Hazırlanması

Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğrenme ve öğretme etkinliklerinde araştırmacı tarafından sunulması için kitapçık haline getirilmiştir. Araştırmacı tarafından ders içerikleri sunulurken tam öğrenme modeline uygun olarak hazırlanan materyaller ve öğretim yöntemleriyle 9 oturum öğretmenlere program içeriğiyle ilgili sunular düzenlenmiştir. Her bir oturum için program içeriğinden derlenen 9 sunum hazırlanmış ve öğretmenlere eğitim sürecinde bu sunumlar yapılmıştır. Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programına ait her bir bölümün hedef ve kazanımları yer almaktadır (bkz: ek 8).

BÖLÜM III. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programına ilişkin bilgi gereksinimlerini belirlemek amacıyla öğretmen görüşlerine dair bulgulara, öğretmenler için kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterlik gelişimi ölçeğine ilişkin bulgulara ve eğitim programına katılan ve katılmayan öğretmen gruplarının ön test ve son test arasındaki anlamlılığa ilişkin t testi sonuçlarına yer verilmiştir.

III.1. Kaynaştırma Eğitim Uygulamalarındaki Bilgi Gereksinimlerini Belirlemek Amacıyla Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programını hazırlamadan önce öğretmenlerin bilgi gereksinimleriyle ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Öğretmen görüşlerinin belirlenmesinde Nitel Araştırma Yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma bireyin kendisinde var olan sırları çözmek ve kendi çabasıyla şekillendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir (Özdemir, 2010). Yarı yapılandırılmış görüşme formu alanda yapılan çalışmalarla desteklenerek taslak olarak hazırlanmıştır. Her sorunun içeriğini yansıtan hatırlatıcılar alan yazınındaki bilgiler ışığında geliştirilmiştir. Görüşme formu alanında uzman deneyim sahibi 4 öğretmen elemanına gösterilerek görüşleri doğrultusunda şekillenmiştir. Plot çalışma için 2 öğretmene yarı yapılandırılmış görüşme formu sorulmuş ve anlaşılması güç ifadelerde düzeltmeler yapılmıştır. Son haline getirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmada kullanılacak duruma getirilmiştir. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun son şekli hazırlanarak öğretmenlere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

1. Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrenciniz için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı(BEP) geliştirme, uygulama ve değerlendirilmesi hakkında eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?
2. Kaynaştırma eğitiminde yer alan personelin görev ve sorumlulukları hakkında eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?

3. Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrenciler için uygun materyal tasarlamaya ve geliştirmeye yönelik eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?
4. Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrencilere uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirlemeye yönelik eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?
5. Kaynaştırma eğitimi hakkında yasal düzenlemelere yönelik eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?
6. Kaynaştırma eğitiminde aile eğitimi verebilmeye yönelik eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?
7. Kaynaştırma eğitiminde meslektaşlarla işbirliğine yönelik eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?

Görüşmeye Konya İl merkezinde kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda öğretmen olarak çalışan 35 öğretmen katılmıştır. Görüşme öncesinde her öğretmenimize görüşmelerin gönüllülük esasına göre olduğu ve istedikleri zaman görüşmeyi terk edebileceklerini ve görüşme kayıtlarının bilimsel bir çalışmada kullanılacağı belirtilmiştir. Öğretmenlerin hiçbir baskı altında kalmadan gerçek görüşlerine ulaşabilmek için katılımcıların rahatlığı açısından boş sınıflar seçilip birebir görüşme sağlanmıştır. Amacımız samimi bir ortam oluşturarak öğretmenlerin kendi görüşlerini olduğu gibi alabilmektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgileri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 9: Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Cinsiyet		Mezuniyet				Yaş			
Erkek	Bayan	Sınıf Öğretmenliği	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Fen Bilgii Öğretmenliği	PDR Mezun u	25-35	35-45	45-55	55 ve Üstü
14	21	17	11	4	3	22	8	4	1
%40	%60	%48.5	%31.5	%11,4	%8,6	%62.9	%22.9	%11.4	%2.8

III.1.1 Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı(BEP) Geliştirme, Uygulama ve Değerlendirilmesi Hakkında Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular

Tablo 10: BEP Geliştirme, Uygulama ve Değerlendirilmesiyle İlgili Eğitim Alma İhtiyacı

	N	f
BEP geliştirme, uygulama ve değerlendirilmesiyle ilgili eğitim almaya ihtiyacım var	29	%82.8
BEP geliştirme uygulama ve değerlendirilmesiyle ilgili eğitim almaya ihtiyacım yok.	6	%17.2

Tablo 10 incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı (29:%82.8) Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) geliştirme, uygulama ve değerlendirilmesiyle ilgili eğitim almaya ihtiyaç duymaktadır. Kaynaştırma öğrencilerinin gereksinim ve ihtiyaçlarının anlaşamadığı için BEP programlarını hazırlamada öğretmenlerin güçlükler yaşadığı belirtilmiştir. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını geliştirme, uygulama ve değerlendirmeye ilgili eğitim almak isteyen öğretmenler, bu konuda yeterli bilgiye ve deneyime sahip olmadıklarını belirtmiştir. Öğretmenler öğrencilerle ilgili daha sağlıklı bilgilendirmelere ulaşabilmek için BEP’le ilgili eğitim almak istemektedir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin küçük bir kısmı ise (6:%17.2) bununla ilgili herhangi bir eğitime ihtiyaç duymadığını ifade etmiştir. Aşağıda bu durumu gösteren öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

“Kaynaştırma öğrencilerimizi daha iyi tanımamız gerekiyor. Bununla ilgili uygun programlar hazırlamakta güçlük çekiyoruz. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programıyla ilgili bir eğitim alabilirsek yeterli bilgiye ve donanıma sahip olabilme fırsatı bulmuş oluruz (öğretmen 7).”

“Eğitim alma ihtiyacımız var çünkü bu konuda yeterli bilgi ve deneyime sahip değilim. Öğretmenliğimizin her anında bu özel çocuklarla karşılaşabiliyoruz. Bu

çocukları topluma en iyi şekilde hazırlamak için bununla ilgili bir eğitim almalıyız (öğretmen 8).’’

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını geliştirme, uygulama ve değerlendirmeye ilgili eğitime ihtiyaç duymayan öğretmenler bulunmaktadır. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümünden mezun olunması sebebiyle BEP programıyla ilgili eğitime ihtiyaç duyulmamaktadır. Ayrıca uzun yıllar özel gereksinimli öğrencilerle birlikte çalışılması ve özel eğitim alanında yüksek lisans yapılmış olması sebebiyle BEP programıyla ilgili bir eğitime ihtiyaç duyulmadığı belirtilmiştir.

“Uzun yıllar özel gereksinimli öğrencilerle çalışmam ve bu alanda yüksek lisans mezunu olmam sebebiyle Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını geliştirme, uygulama ve değerlendirmeye ilgili tüm bilgilere sahibim. Ayrıca bu alanda tez hazırladığımdan dolayı özel eğitim ile ilgili konulara yabancı değilim (öğretmen 10).’’

“Lisansımı Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik öğretmenliği bölümünde tamamladım. Okulda okuyorken BEP planıyla ilgili bilgileri öğrendim. Bu sebeple bununla ilgili herhangi bir eğitim alma ihtiyacı hissetmiyorum (öğretmen 13).’’

III.1.2. Kaynaştırma eğitiminde yer alan personelin görev ve sorumluluklarına yönelik eğitim alma ihtiyacıyla ilgili Elde Edilen Bulgular

Tablo 11: Kaynaştırma Eğitiminde Yer Alan Personelin Görev Ve Sorumluluklarına Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı

	N	f
Kaynaştırma eğitiminde yer alan personelin görev ve sorumluluklarına yönelik eğitim almaya ihtiyacım var.	32	%91.4
Kaynaştırma eğitiminde yer alan personelin görev ve sorumluluklarına yönelik eğitim almaya ihtiyacım yok.	3	%8.6

Tablo 11 incelendiğinde öğretmenlerin büyük bir kısmı (32:%91.4) kaynaştırma eğitiminde yer alan personelin görev ve sorumluluklarına yönelik eğitim almaya ihtiyacı olduklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin küçük bir kısmı ise (3:%8.6) bununla ilgili herhangi bir eğitime ihtiyaç duymadıklarını ifade etmiştir. Öğretmen görüşleri dikkate alındığında kaynaştırma eğitiminde yer alan personelin görev ve sorumluluklarının ne olduğuyla ilgili bilgi gereksinimine ihtiyaç duyulmaktadır. Kaynaştırma eğitiminde görev ve sorumlulukların yapılmasıyla ilgili problemler yaşandığı belirtilmiştir. Öğretmenler özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçlarının karşılanmasında, sosyal, psikolojik ve eğitsel desteğin sağlanmasında yer alan personelin kimler olduğuyla ilgili bilgi gereksinimlerinin olduğu ifade etmiştir. Aşağıda bu durumu gösteren öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

“Kaynaştırma eğitiminde öğretmenlerin ve diğer görevli personellerin görev ve sorumluluklarını yeterince yerine getirdiklerine inanmıyorum. Bunun en önemli sebeplerinden biri görev ve sorumlulukların bizler tarafından net olarak bilinmemesi olabilir (öğretmen 1).”

“Her öğrencinin gelişim özellikleri farklılık gösterebiliyor. Özellikle özel gereksinimli öğrencilerin gelişim özellikleri çok çeşitlilik göstermektedir. Bu zor görevde görev ve sorumlulukların en iyi şekilde yerine getirilmesi gerekirken okul müdürü, müdür yardımcısı ve rehber öğretmenden yeterince destek alamıyorum. Görev ve sorumlulukları net olarak bilemediğimizden dolayı ihtiyaç halinde ne tür destek alabileceğimizi bilmiyoruz (öğretmen 17).”

Kaynaştırma eğitiminde yer alan öğretmenin ve diğer personellerin görev ve sorumluluklarıyla ilgili bilgiye ihtiyacı duymayan öğretmenler bulunmaktadır. Bunun sebebi bu konuyla ilgili kaynak kitaplarının olması ve güçlük çekildiği durumlarda destek alabileceği meslektaşlarının olmasıdır.

“Özel gereksinimli öğrencilere yönelik kaynaştırma eğitimi ve kaynaştırma eğitiminde yer alan ekibin görev ve sorumluluklarıyla ilgili kaynak kitaplarım var

oralardan yararlanıyorum. Bu sebeple eğitim alma ihtiyacı hissetmiyorum (öğretmen 32).’

“Bu konuları bilen okulda arkadaşlarım var zorlandığım yerlerde onlardan destek alabiliyorum. Bu nedenle görev ve sorumluluklarımı rahatlıkla yerine getirebiliyorum (öğretmen 28).’

III.1.3. Kaynaştırma Eğitiminde Özel Gereksinimli Öğrenciler için Materyal Tasarlamaya ve Geliştirmeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular

Tablo 12: Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Materyal Tasarlama Ve Geliştirmeye Yönelik Eğitim İhtiyacı

	N	f
Kaynaştırma Eğitiminde özel gereksinimli öğrenciler için materyal tasarlamaya ve geliştirmeye yönelik eğitim almaya ihtiyacım var.	32	%91.4
Kaynaştırma Eğitiminde özel gereksinimli öğrenciler için materyal tasarlamaya ve geliştirmeye yönelik eğitim almaya ihtiyacım yok.	3	%8.6

Tablo 12’de görüldüğü gibi görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (32:%91.4) kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrenciler için materyal tasarlamaya yönelik bir eğitime ihtiyaç duymaktadır. Bu öğretmenler eğitim sürecinde materyal hazırlamanın öğrencinin konuyu anlamasını kolaylaştırdığını belirtmiştir. Normal gelişim gösteren öğrenciler için materyal hazırlayabildiklerini ancak kaynaştırma öğrencilerine yönelik materyal hazırlamakta güçlük çektiklerini ifade etmiştir. materyal nasıl tasarlanır, materyal tasarlarken nelere dikkat edilmelidir ve uygun materyal nasıl geliştirilir gibi sorulara yanıt bulabilmek için bununla ilgili eğitime ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. öğretmenlerin küçük bir kısmı (3:%8.6) böyle bir eğitime ihtiyaç duymadıklarını belirtmiştir. Aşağıda bu durumu gösteren öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Kazanımların kalıcı olarak öğretilmesi için öğretime uygun materyalleri hazırlamamız gerekiyor. Materyal hazırlarken normal öğrencileri için zorlanmazken kaynaştırma öğrencilerin bilişsel seviyesine göre materyal tasarlayamıyorum. Bu eksiğimin gidermeye yönelik eğitim almak isterim (öğretmen 26).”

“Materyaller öğretimi kolaylaştırmada bizlere çok yardımcı oluyor. Materyal nasıl tasarlanır, materyal tasarlarken nelere dikkat edilmelidir, uygun materyal nasıl geliştirilir bunlarla ilgili çok eksiğim var . Bu konuların işlendiği eğitim programına katılmam gerekiyor (öğretmen 4).”

Kaynaştırma öğrencileri için materyal tasarlamaya ve geliştirmeye yönelik eğitim ihtiyacı hissetmeyen öğretmenler hem kaynaştırma öğrencisi hem de normal gelişim gösteren öğrencilere yönelik aynı materyalleri kullandıklarını, benzer materyallerin kullanılmasında kaynaştırma öğrencilerinin güçlük çekmediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca materyal tasarlamaya ve geliştirmeye yönelik eğitim aldıkları belirtilmiştir.

“Ben zaten normal gelişim gösteren öğrencilerime yönelik materyal hazırlıyorum. Kaynaştırma öğrencilerime de aynı materyalleri uyguluyorum. Aynı materyalleri kullanırken özel gereksinimli öğrenciler zorlanmıyor bu sebeple eğitime ihtiyaç duymuyorum (öğretmen 35).”

“Öğretmenlik mesleği gereği bizler materyal tasarlamaya ve geliştirmeye yönelik eğitim aldık. Almış olduğum eğitimden dolayı her öğrenci için uygun materyal tasarlayabiliyor ve geliştirebiliyorum. Bununla ilgili bir eğitim desteğine ihtiyacım yok (öğretmen 11).”

III.1.4. Kaynaştırma Eğitiminde Özel Gereksinimli Öğrencilere Uygun Öğretim Yöntem ve Teknikleri Belirlemeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular

Tablo 13: Özel Gereksinimli Öğrencilere Uygun Öğretim Yöntem Ve Teknikleri Belirlemeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı

	N	f
Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrencilere uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirlemeye yönelik eğitim almaya ihtiyacım var.	35	%100

Tablo 13 incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmenlerin tamamı (35:%100) kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrencilere uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirlemeye yönelik eğitim almaya ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenler kaynaştırma uygulamalarında etkili öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğine inanmaktadır. Ancak özel gereksinimli öğrencilere yönelik yeterli düzeyde etkili öğretimi sağlayamadıklarından bu öğrencilerin öğretiminde kullanılabilecekleri yöntem ve tekniklerle ilgili eğitime ihtiyaç duymaktadır. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

“Her öğrencinin özelliklerine uygun yöntem ve tekniklerin belirlenerek eğitim ve öğretim yapmanın faydalı olacağını düşünüyorum. Ancak bildiğim yöntem ve tekniklerle özel gereksinimli öğrencilere yönelik yeterli öğretimi sağlayamıyorum. Eğitim almaya ihtiyacım var (öğretmen 22).”

“Yöntem ve tekniklerle ilgili ayrıntılı bilgilere sahip değilim. Bununla ilgili uzmanlar tarafından halihazırda kullanabileceğim pratik yöntem ve teknikleri öğrenmek isterim (öğretmen 10).”

III.1.5. Kaynaştırma eğitimi hakkında yasal düzenlemelere yönelik eğitim alma ihtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular

Tablo 14: Yasal Düzenlemelere Yönelik Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular

	N	f
Kaynaştırma eğitimi hakkında yasal düzenlemelere yönelik eğitim almaya ihtiyacım var.	30	%85.7
Kaynaştırma eğitimi hakkında yasal düzenlemelere yönelik eğitim almaya ihtiyacım yok.	5	%14.3

Tablo 14’de görüldüğü üzere görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunluğu (30:%85.7) kaynaştırma eğitimi hakkında yasal düzenlemelere yönelik eğitim almaya ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğretmenler kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrencilerin ve ailelerin yasal haklarını bilmediğini ve öğretmen bilgi yetersizliği nedeniyle yasal haklar hakkında ailelere bilgilendirmelerin sağlanamaması şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte sınıfta normal gelişim gösteren öğrencilere ve bu öğrencilerin ailelerine yönelik kaynaştırma öğrencilerinin yasal haklarıyla ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılmak istenmektedir. Ancak konuyla ilgili öğretmenlerin bilgi gereksinimi olduğundan bu gerçekleştirilememektedir. Aşağıda bu durumu gösteren öğretmen görüşlerine yer verilmiştir:

“Kaynaştırma öğrencime ve normal gelişim öğrencilerime kaynaştırma eğitimi içerisinde fayda sağlayabilmem öncelikle devletimizin bu öğrencilere sağladığı imkanları ve yasal hakları bilmem gerekiyor. Bu konuyla ilgili öğrencilerimi ve tüm velileri bilgilendirmem gerekiyor. Bu konuda yapılacak bir eğitime katılmak isterim” (öğretmen 1).

“Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrencilerin kontrolü normal gelişim gösteren öğrencilerden çok daha zor olabiliyor. Aynı zorluğu kaynaştırma öğrencisinin ailesi de yaşayabiliyor. Bu zorlukları kolaylaştıracak imkanlar var ancak bizler bu imkanları ve yasal düzenlemeleri bilmediğimizden dolayı faydalanamıyoruz ve yasal hakları ailelere açıklayamıyoruz.” (öğretmen 35).

Öğretmenlerin küçük bir kısmı (5:%14.3) kaynaştırma eğitimiyle ilgili yasal düzenlemeler hakkında bilgiye ihtiyaç duymadıklarını ifade etmiştir. Bunun sebepleri arasında öğretmenlerin lisans döneminde konuyla ilgili eğitim almış olmaları ve daha sonraları mevcut kitaplardan ve kaynaklardan gerekli bilgileri edindikleri şeklinde ifade edilmiştir.

“Kaynaştırma eğitiminde yasal düzenlemelerle ilgili lisans dönemimde eğitim aldım. Bu konuda yeterli olduğumu düşünüyorum” (öğretmen 18).

“Normal gelişim gösteren öğrencilerle kaynaştırma öğrencilerinin yasal haklarıyla ilgili mevcut kitaplardan yararlanarak bilgi sahibi olduğum için böyle bir eğitim alma gereksinimi duymuyorum” (öğretmen 28).

III.1.6. Kaynaştırma Eğitiminde Aile Eğitimi Verebilmeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular

Tablo 15: Aile Eğitimi Verebilmeye Yönelik Eğitim Alma İhtiyacı

	N	f
Kaynaştırma eğitiminde aile eğitimi verebilmeye yönelik eğitim alma ihtiyacım var.	25	%71.4
Kaynaştırma eğitiminde aile eğitimi verebilmeye yönelik eğitim alma ihtiyacım yok.	10	%28.6

Tablo 15 incelendiğinde öğretmenlerin yarısından fazlası (25:%71.4) kaynaştırma eğitiminde aile eğitimi verebilmeye yönelik eğitim almaya ihtiyacı vardır. Öğretmenler aile eğitimi verebilmeye yönelik yeni bakış açıları ve

yaklaşımları öğrenebilmek için böyle bir eğitime ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca kaynaştırma eğitimi gören çocukların velilerinin çeşitli psikolojik ve duygusal problemler yaşayabildiği bu yüzden öğretmenler ve veliler arasında etkileşimle ilgili güçlüklerin yaşandığı görülmektedir. Öğretmenler özel gereksinimli çocukların ailelerinin problemlerini ve aile öğretmen etkileşimini sağlamaya yönelik çözüm önerilerinin de içerdiği bir eğitim programına ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Aile eğitimi verebilmeye yönelik yeni bakış açıları ve yaklaşımlar öğrenmek isterim. Bu konuyla ilgili eğitim almanın gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü ailelerle uygun etkileşim sağlanamadığı zaman çocukların öğretimden faydalanma düzeyi azalıyor ” (öğretmen 1).

“Kaynaştırma öğrencisinin ailesinin çeşitli psikolojik ve duygusal problemleri olabiliyor. Bu nedenle normal gelişim gösteren öğrenci velisine nazaran kaynaştırma öğrencisinin velisiyle etkileşim kurmakta güçlükler yaşayabiliyoruz. Kaynaştırma öğrencisinin ailesinin sorunlarını ve özelliklerini yansıtan eğitimlere katılıp bu ailelerle nasıl etkileşim kurulabileceği hakkında çözümler bulmak için böyle bir eğitime ihtiyacım var” (öğretmen 4).

Görüşmeye katılan öğretmenlerin kalan kısmı (10: %28.6) aile eğitimi verebilmeye yönelik bir eğitime ihtiyaç duymamaktadır. Sınıf öğretmenliği mezunu öğretmenler ailelerle etkileşim kurabilmekle ilgili güçlük yaşamamaktadır. Ailelerle iletişim kurularak aile eğitiminin verilmesi bir öğretmende olması gereken en önemli beceri olduğunu ifade eden öğretmenler bu konuyla ilgili güçlük yaşamadıklarını belirtmiştir.

“Sınıf öğretmenliğinden mezun olduğumdan dolayı ailelerle en güzel şekilde iletişim kurarak aileye eğitim verebilirim. Bu durum hem normal gelişim gösteren öğrencilerin velilerinde hem de kaynaştırma öğrencilerimin velilerinde geçerlidir” (öğretmen 19).

“Aileye eğitim verebilmeye ilgili bir eğitime ihtiyaç duymuyorum. Bir öğretmenin yapması gereken en büyük sorumluluklarından biri bu zaten” (öğretmen 23).

III.1.7. Kaynaştırma Eğitiminde Meslektaşlarla İşbirliğine Yönelik Eğitim Alma İhtiyacıyla İlgili Elde Edilen Bulgular

Tablo 16: Meslektaşlarla İşbirliğine Yönelik Eğitim İhtiyacı

	N	f
Kaynaştırma eğitiminde meslektaşlarla işbirliğine yönelik eğitim almaya ihtiyacım var.	30	%85.7
Kaynaştırma eğitiminde meslektaşlarla işbirliğine yönelik eğitim almaya ihtiyacım yok.	5	%14.3

Tablo 16 incelendiğinde görüşmeye katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu (30:%85.7) kaynaştırma eğitiminde meslektaşlarla işbirliği kurabilmeye yönelik eğitim almaya ihtiyaç duymaktadır. Böyle bir eğitimin hem kaynaştırma öğrencileri hem kaynaştırma öğretmeni hem de kaynaştırma öğrencisinin velisi için faydalı olunacağı düşünülmektedir. Kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okullarda eğitim ve öğretimin her ortamda genellenebilir olması için meslektaşlarla işbirliğine yer verilmesi gerektiği ayrıca belirtilmiştir. Aşağıda bu durumu yansıtan öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Kaynaştırma eğitiminde meslektaşlarla işbirliğinin sağlanması çok önemli bununla alakalı eğitim faaliyetlerine katılmak isterim. Kendimi bu konu da yeterli görmüyorum. Hem şahsım adına hem de öğretmen arkadaşlarım adına meslektaşlarla işbirliğiyle ilgili bilgilendirilmelerin yapılması gerekiyor” (öğretmen 1).

“Kaynaştırma eğitiminde öğrencilere faydalı olabilmek ve eğitimi her ortamda genellenebilir kılmak için öğretmen arkadaşlarımızla gereken işbirliğini sağlamamız

gerekiyor. Ancak bu konuyla ilgili daha önce hiçbir eğitim almadığım için kendimi yeterli görmüyorum'' (öğretmen 3).

Görüşmeye katılan öğretmenlerden küçük bir kısmı (5:%14.3) ise kaynaştırma eğitiminde meslektaşlarla işbirliği kurabilmeye yönelik eğitim almaya ihtiyaç duymadıklarını belirtmiştir. Meslektaşlarla işbirliği kurabilmeye yönelik lisans döneminde yeterli bilgi birikimine sahip olduklarını ifade eden öğretmenler öğrenci eğitimini sağlamanın şartlarından birisinin de bu işbirliğinin sağlanması olduğunu düşünmektedir.

“Öğretmenlik mesleği gereği bizlerin bu konuda yeterli olmamız gerekiyor. Öğrenci eğitimini sağlamanın bir şartı da meslektaşlarla işbirliğidir. Lisans döneminde bununla ilgili yeterli bilgiyi edindiğimi düşünüyorum’’ (öğretmen 9).

III.2. Öğretmenler İçin Kaynaştırma Yeterlik Eğitim Programının Katılan ve Katılmayan Öğretmen Gruplarının Ön Test ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin T testi Sonuçları

Öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programına katılan ve katılmayan öğretmenlere program öncesinde ve sonrasında Kaynaştırma Yönelik Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Bu şekilde ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Deney ve kontrol grubundaki öğretmenlere eğitim öncesi ve sonrasında uygulana ön test ve son test puanları Özleştirilmiş Örneklem T Testi (Paired Samples T Test) aracılığıyla karşılaştırılarak aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 17: Kaynaştırma Öğrencisine Yönelik Yöntem Ve Tekniklerinin Kullanılabilirliğiyle İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları

	X	N	SS	Sd	t	P
Deney Ön Test	12,1587	63	3,57954	62	8,12	.000
Grubu Son Test	8,0635	63	3,09981			
Kontrol Ön Test	8,0159	63	2,84260	62	-,087	,931
Grubu Son Test	8,0476	63	2,63003			

*p<0,01

Tablo 17 incelendiğinde kontrol grubuna katılan 63 öğretmenin ön test aritmetik ortalaması 8,0159 son test aritmetik ortalama 8,0476 olduğu görülmektedir. Kontrol grubuna ait ön test standart sapma 2,84260, son test standart sapma ise 2,63003 dür. Tablo incelendiğinde kontrol grubuna ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$t(62) = -0,87$ $p > 0.5$]. Deney grubuna ait ön test puanlarının aritmetik ortalaması incelendiğinde 12,1587 son test puanları ise 8,0635 olarak bulunmuştur. Deney grubuna ait ön test standart sapması 3,57954 iken son test standart sapması 3,09981 şeklindedir. Deney grubundaki öğretmenlerin bağımsız t testi ile yapılan ön test ve son test başarı puanları incelendiğinde anlamlı bir fark görülmektedir [$t(62) = 8,12$ $p < 0.01$]. Dolayısıyla öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisine yönelik yöntem ve tekniklerinin kullanılabilmesiyle ilgili mesleki yeterliği artırdığı SPSS istatistik sonuçlarından ortaya çıkmaktadır.

Tablo 18: Kaynaştırma Öğrencisine Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Hazırlanmasıyla İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları

	X	N	SS	Sd	t	P
Deney Ön Test	20,6984	63	5,90963	62	6,93	.000
Grubu Son Test	14,3968	63	5,81028			
Kontrol Ön Test	18,6190	63	2,84260	62	-,019	,985
Grubu Son Test	18,6349	63	2,63003			

* $p < 0,01$

Tablo 18 incelendiğinde kontrol grubuna katılan 63 öğretmenin ön test aritmetik ortalaması 18,6190 son test aritmetik ortalama 18,6349 olduğu görülmektedir. Kontrol grubuna ait ön test standart sapma 2,84260, son test standart sapma ise 2,63003 dür. Tablo incelendiğinde kontrol grubuna ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$t(62) = -,019$ $p > 0.5$]. Deney grubuna ait ön test puanlarının aritmetik ortalaması incelendiğinde 20,6984 son test puanları ise 14,3968 olarak bulunmuştur. Deney grubuna ait ön test standart sapması 5,90963 iken son test standart sapması 5,81028 şeklindedir. Deney grubundaki öğretmenlerin bağımsız t testi ile yapılan ön test ve son test başarı puanları incelendiğinde anlamlı bir fark görülmektedir [$t(62) = 6,93$ $p < 0.01$]. Dolayısıyla öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisine yönelik

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının hazırlanmasıyla ilgili mesleki yeterliği artırdığı SPSS istatistik sonuçlarından ortaya çıkmaktadır.

Tablo 19: Kaynaştırma Öğrencisine Yönelik Materyal Ve Teknolojinin Kullanımıyla İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları

		X	N	SS	Sd	t	P
Deney Grubu	Ön Test	12,5238	63	3,79668	62	6,96	.000
	Son Test	8,7302	63	3,10674			
Kontrol Grubu	Ön Test	12,1905	63	3,71942	62	,361	,719
	Son Test	11,9206	63	4,40052			

*p<0,01

Tablo 19 incelendiğinde kontrol grubuna katılan 63 öğretmenin ön test aritmetik ortalaması 12,1905 son test aritmetik ortalama 11,9206 olduğu görülmektedir. Kontrol grubuna ait ön test standart sapma 3,71942, son test standart sapma ise 4,40052 dir. Tablo incelendiğinde kontrol grubuna ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$t(62) = ,361$ $p > 0.5$]. Deney grubuna ait ön test puanlarının aritmetik ortalaması incelendiğinde 12,5238 son test puanları ise 8,7302 olarak bulunmuştur. Deney grubuna ait ön test standart sapması 3,79668 iken son test standart sapması 3,10674şeklindedir. Deney grubundaki öğretmenlerin bağımsız t testi ile yapılan ön test ve son test başarı puanları incelendiğinde anlamlı bir fark görülmektedir [$t(62) = 6,96$ $p < 0.01$]. Dolayısıyla öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisine yönelik materyal ve teknolojinin kullanılabilmesiyle ilgili mesleki yeterliği artırdığı SPSS istatistik sonuçlarından ortaya çıkmaktadır.

Tablo 20: Kaynaştırma Öğretmeninin Aile İle Etkileşim Ve Meslektaşlarıyla İşbirliğine Yönelik Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları

		X	N	SS	Sd	t	P
Deney Grubu	Ön Test	19,1270	63	5,49924	62	7,71	.000
	Son Test	12,8571	63	5,12696			
Kontrol Grubu	Ön Test	16,8571	63	5,31540	62	-,493	,624
	Son Test	17,2698	63	4,99744			

*p<0,01

Tablo 20 incelendiğinde kontrol grubuna katılan 63 öğretmenin ön test aritmetik ortalaması 16,8571 son test aritmetik ortalama 17,2698 olduğu görülmektedir. Kontrol grubuna ait ön test standart sapma 5,31540, son test standart sapma ise 4,99744 dür. Tablo incelendiğinde kontrol grubuna ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$t(62) = -,493$ $p > 0.5$]. Deney grubuna ait ön test puanlarının aritmetik ortalaması incelendiğinde 19,1270 son test puanları ise 12,8571 olarak bulunmuştur. Deney grubuna ait ön test standart sapması 5,49924 iken son test standart sapması 5,12696 şeklindedir. Deney grubundaki öğretmenlerin bağımsız t testi ile yapılan ön test ve son test başarı puanları incelendiğinde anlamlı bir fark görülmektedir [$t(62) = 7,72$ $p < 0.01$]. Dolayısıyla öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkında aile ile etkileşim ve meslektaşlarıyla işbirliğiyle ilgili mesleki yeterliği artırdığı SPSS istatistik sonuçlarından ortaya çıkmaktadır.

Tablo 21: Kaynaştırmaya Yönelik Yasaların Bilinmesiyle İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları

	X	N	SS	Sd	t	P
Deney Ön Test	14,3968	63	4,21035	62	7,14	.000
Deney Son Test	9,6349	63	4,02533			
Kontrol Ön Test	13,1429	63	4,18853	62	-,155	,878
Kontrol Son Test	13,2381	63	4,42396			

* $p < 0,01$

Tablo 21 incelendiğinde kontrol grubuna katılan 63 öğretmenin ön test aritmetik ortalaması 13,1429 son test aritmetik ortalama 13,2381 olduğu görülmektedir. Kontrol grubuna ait ön test standart sapma 4,18853, son test standart sapma ise 4,42396 dür. Tablo incelendiğinde kontrol grubuna ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$t(62) = -,155$ $p > 0.5$]. Deney grubuna ait ön test puanlarının aritmetik ortalaması incelendiğinde 14,3968 son test puanları ise 9,6349 olarak bulunmuştur. Deney grubuna ait ön test standart sapması 4,21035 iken son test standart sapması 4,02533 şeklindedir. Deney grubundaki öğretmenlerin bağımsız t testi ile yapılan ön test ve son test başarı puanları incelendiğinde anlamlı bir fark görülmektedir [$t(62) = 7,14$ $p < 0.01$]. Dolayısıyla öğretmenler için

kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırmaya yönelik yasaların bilinmesiyle ilgili mesleki yeterliği artırdığı SPSS istatistik sonuçlarından ortaya çıkmaktadır.

Tablo 22: Kaynaştırma Öğrencisinin Tanılaması Ve Değerlendirilme Sürecinin Bilinmesiyle İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları

	X	N	SS	Sd	t	P
Deney Ön Test	19,6032	63	5,07537	62	4,90	.000
Grubu Son Test	15,4603	63	5,89375			
Kontrol Ön Test	17,6032	63	4,58447	62	-,224	,823
Grubu Son Test	17,7619	63	5,33919			

*p<0,01

Tablo 22 incelendiğinde kontrol grubuna katılan 63 öğretmenin ön test aritmetik ortalaması 17,6032 son test aritmetik ortalama 17,7619 olduğu görülmektedir. Kontrol grubuna ait ön test standart sapma 4,58447, son test standart sapma ise 5,33919 dur. Tablo incelendiğinde kontrol grubuna ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [t(62)= -,224 p >0.5]. Deney grubuna ait ön test puanlarının aritmetik ortalaması incelendiğinde 19,6032 son test puanları ise 15,4603 olarak bulunmuştur. Deney grubuna ait ön test standart sapması 5,07537 iken son test standart sapması 5,89375 şeklindedir. Deney grubundaki öğretmenlerin bağımsız t testi ile yapılan ön test ve son test başarı puanları incelendiğinde anlamlı bir fark görülmektedir [t(62)=4,90 p<0.01]. Dolayısıyla öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisinin tanılanması ve değerlendirmesi sürecine yönelik bilgi birikimiyle ilgili mesleki yeterliğini artırdığı SPSS istatistik sonuçlarından ortaya çıkmaktadır

Tablo 23: Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Görev Ve Sorumlulukların Bilinmesiyle İlgili Ön Test Ve Son Test Arasındaki Anlamlılığa İlişkin t Testi Sonuçları

	X	N	SS	Sd	t	P
Deney Ön Test	18,6825	63	4,97356	62	7,61	.000
Grubu Son Test	12,8889	63	4,97773			
Kontrol Ön Test	17,0317	63	4,36618	62	,462	,646
Grubu Son Test	16,6984	63	4,85810			

*p<0,01

Tablo incelendiğinde kontrol grubuna katılan 63 öğretmenin ön test aritmetik ortalaması 17,0317 son test aritmetik ortalama 16,6984 olduğu görülmektedir. Kontrol grubuna ait ön test standart sapma 4,36618, son test standart sapma ise 4,85810 dur. Tablo incelendiğinde kontrol grubuna ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$t(62) = ,462$ $p > 0.5$]. Deney grubuna ait ön test puanlarının aritmetik ortalaması incelendiğinde 18,6825 son test puanları ise 12,8889 olarak bulunmuştur. Deney grubuna ait ön test standart sapması 4,97356 iken son test standart sapması 4,97773 şeklindedir. Deney grubundaki öğretmenlerin bağımsız t testi ile yapılan ön test ve son test başarı puanları incelendiğinde anlamlı bir fark görülmektedir [$t(62) = 7,61$ $p < 0.01$]. Dolayısıyla öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programı öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili görev ve sorumlulukların bilinmesine yönelik mesleki yeterliğini artırdığı SPSS istatistik sonuçlarından ortaya çıkmaktadır.

IV. TARTIŞMA

Bu bölümde kaynaştırma eğitim uygulamalarındaki bilgi gereksinimlerini belirlemek amacıyla öğretmen görüşlerine ilişkin tartışmaya, öğretmenler için kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterlik gelişimi ölçeğine ilişkin tartışmaya, öğretmenler için kaynaştırma yeterlik eğitim programının öğretmenlerin mesleki yeterliğine etkisine ilişkin tartışmaya yer verilmiştir.

IV.1. Kaynaştırma Eğitim Uygulamalarındaki Bilgi Gereksinimlerini Belirlemek Amacıyla Öğretmen Görüşlerine İlişkin Tartışma

İlköğretim okullarında uygulanan kaynaştırma eğitimiyle ilgili yapılan sosyolojik bir araştırmada görüşmeye katılan öğretmenlerin yarısından fazlasının öğrenci velilerine kaynaştırmayla ilgili herhangi bir bilgilendirmeyi yapmadığı görülmüştür. Bilgilendirme yapmayışının nedeni öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili bilgi gereksinimlerinin olduğu şeklinde ifade edilmiştir. Kaynaştırmayla ilgili bilgi gereksinimi duyan öğretmenler kaynaştırma öğrencilerinin farklı okullarda eğitim görmesini istemektedir (Türk, 2011). Yine ilköğretim 1. kademedeki kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen ve ebeveyn tutumlarının öğrencilerin akademik becerileri üzerine etkisiyle ilgili yapılan bir araştırmada sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin engel çeşidi, gereksinim ve ihtiyaçları konusunda bilgi gereksinimi olduğu ve bu yüzden bilgilendirmeler yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu şekilde özel gereksinimli öğrencilere yönelik öğretmenlerin olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabileceği ifade edilmiştir. Yapılan bu araştırmalarda öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili bilgi gereksinimlerinin olduğu açıkça ifade edilerek bu araştırmayla benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili işbirliğine ihtiyaç duyduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan bir araştırmaya bakıldığında öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin destek eğitimine ilişkin yeterli işbirliği sağlamadığı ifade edilmiştir. Aynı araştırmada destek eğitimine katılan öğretmenlerle diğer sınıf

öğretmenlerinin kaynaştırma eğitim uygulamalarına katılan öğrencilerin performanslarını değerlendiren ölçme araçlarını ve materyallerini hazırlaması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca okul idarecilerini ve öğretmenlerinin destek eğitim odası uygulamaları hakkında bilgilendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Kış, 2013). Sarı ve Bozgeyikli (2013) tarafından yapılan bir araştırmada kaynaştırma uygulamaları ve özel eğitimle ilgili bilgi gereksinimi olan öğretmenlerin sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olmasından dolayı memnun olmadıkları görülmüştür. Ancak eğitim fakültelerinden gerekli yeterliklere sahip olarak mezun olan ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik uygun yöntem ve tekniklerini, materyal kullanımını ve sınıf yönetimi ile ilgili yeterliklere sahip olduğunu düşünen öğretmenlerin sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmasından dolayı memnuniyet duyduğu ifade edilmiştir. Yine sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı sınıf içerisinde problem davranış gösteren öğrencilere yönelik müdahale stratejilerinde yetersiz kaldıkları bu yüzden problem davranışlara tepkisiz kalındığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca kaynaştırma öğrencilerinin problem davranışlarının ortadan kaldırılması için öğretmenlerin olumlu davranış değiştirme stratejileriyle ilgili yeterli olmadığı ifade edilmiştir (Sazak-Pınar ve Güner-Yıldız, 2013). Yaman (2017) tarafından bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirilmesi ve uygulanmasıyla ilgili öğretmen görüşlerinin alındığı bir araştırmada öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programıyla ilgili kendilerini yeterli görmediği bu yüzden hizmet içi eğitim kurslarıyla bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bununla ilgili olarak uzmanlar tarafından eğitim programlarının verilmesinin önemi ifade edilmektedir. Aynı araştırma da sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu kendi hazırladıkları bireyselleştirilmiş eğitim programını yetersiz gördüğü ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu araştırma sonucunun geçmiş araştırma sonuçlarıyla benzerlik taşıdığı görülmektedir.

IV.2. Öğretmenler İçin Kaynaştırma Yönelik Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeğiyle İlgili Tartışma

Geçmiş araştırmalar incelendiğinde öğretmen yeterlik ölçeği ile ilgili çalışmalara rastlanmaktadır. Davran (2006) tarafından hazırlanan 55 maddeden oluşan öğretmen yeterlik ölçeği alan bilgisi, öğrenme süreci, rehberlik ve mesleki özellik boyutlarından oluşmaktadır. Öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilik düzeylerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Yeterlilik alanları oluşturulurken Milli Eğitim Bakanlığının Milli Eğitim Gelişim Projesi programında yer alan yeterlik alanları esas alınmıştır. Ölçeğin geçerlik derecesi Alpha ,9661 olarak ortaya çıkmıştır. Yine geçmiş araştırmalara bakıldığında öğretmen yeterlik ölçeklerinden ‘Öğretmenler İçin Kaynaştırma İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeğine’ benzer ölçeklerin var olduğu görülmektedir. Bayar (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Kaynaştırma Uygulamalarında Öğretmen Yeterlik Ölçeği’nin Türkçeye uyarlanması yapılarak geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır.

Ölçeğin orijinali Umesh Sharma, Tim Loreman ve Chris Forlin (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması için 414 öğretmene ulaşılmıştır ölçeğin iç tutarlık katsayısı .89 olarak bulunmuştur. Açıklayıcı faktör analizleri sonucunda kaynaştırma uygulamalarında öğretmen yeterlik ölçeği 3 boyutlu olduğu tespit edilmiştir. Bu boyutlar kaynaştırma eğitiminde öğretim yeterliği, kaynaştırma eğitiminde işbirliği yeterliği, ve kaynaştırma eğitiminde sınıf yönetimi yeterliği şeklindedir. Ancak ‘Öğretmenler için Kaynaştırma Yönelik Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeğine’ bakıldığında öğretim yöntem ve teknikleri, bireyselleştirilmiş eğitim programı, tanılama ve değerlendirme, görev ve sorumluluklar, materyal geliştirme, aile eğitimi ve işbirliği ve yasal düzenlemelerden oluşmak üzere toplam 7 farklı boyuttan oluştuğu görülmektedir. Bir başka öğretmen yeterlik ölçeği İlik ve Sarı (2017) tarafından geliştirilen öğretmenler için BEP yeterlik ölçeğidir. Ölçek incelendiğinde 5’li likert tipinden oluşmakla birlikte en düşük puan 38 iken en yüksek puan 190 dır. Öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programıyla ilgili yeterliklerini ölçmek üzere hazırlanmıştır.

IV.3. Kaynaştırma Eğitim Programının Öğretmenlerin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki yeterliğine Etkisiyle İlgili Tartışma

Öğretmen yeterliği öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini en etkili şekilde yerine getirebilmesi için gereken bilgi ve beceriler ve tutumlara sahip olması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla eğitim ortamındaki öğretmenlerin gereken yeterliklere doğrudan sahip olabilmesi için öğretmenlik için gereken nitelikleri taşıması gerekmektedir (Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2017). Bu nedenle öğretmen mesleki yeterliğinin gelişimine yönelik olanakların artması gerektiğini vurgulayan bir çok araştırma bulunmaktadır (İlik ve Sarı 2017; Seferoğlu, 2004; Rosenholtz, 1985; The Holmes Group, 1986; Karadağ, 2007; Kahyaoğlu ve Yangın, 2007). Seferoğlu (2004) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin mesleki yeterliğe sahip olabilmesi için bilgilerinin güncellenmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenler için mesleki başarının özel gereksinimli öğrencilere yönelik verilen eğitimlerde daha fazla başarıyı getirdiği yapılan bir araştırmada ayrıca ifade edilmektedir (Rosenholtz, 1985). Öğretmen eğitimleriyle öğretmenlerin kişisel ve mesleki yönlerinin geliştiği görülmektedir (Seferoğlu, 2001).

Türk Eğitim Derneğinin (TED) öğretmen yeterlikleriyle ilgili yapmış olduğu bir araştırmada Türkiye’de 12 ilde 2007 öğretmene ulaşılmıştır. Yapılan araştırma sonucu öğretmenlerin kaynaştırma sınıflarında ve normal gelişim gösteren öğrencilerin bir arada olduğu sınıflarda mesleki gelişimlerine yönelik yeterli düzeyde etkinlikler gerçekleştirmedikleri, eğitim ve öğretim sürecinde özel gereksinimli öğrencilere uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin yeterli düzeyde kullanılmadığına, her bir öğrencilerin kendi bireysel farklılıkları ve başarı seviyelerine uygun sınıf içi ve sınıf dışı uyarlamaların yapılmadığı, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere uygun değerlendirmeleri yapmakta yetersiz kaldığı ve bu öğrencilere uygun materyal ve teknoloji kullanımıyla ilgili problemler yaşadığı ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin mesleki bilgileri yeterince bilmesi ve mesleki alanlarında yeterli olması ve özel gereksinimli öğrencilerin değerlendirilmesine yönelik bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir (Çaycı, 2011). Bu açıdan öğretmen mesleki yeterlikle ilgili kendilerini

yeterli gören öğretmenlerin sınıf içerisinde daha etkili organize olabildikleri görülmüştür (Alinder, 1994). Kahyaoğlu ve Yangın (2007) tarafından öğretmen mesleki yeterlikle ilgili öğretmen adaylarına yapılan bir araştırma da öğretmenlerin sınıf yönetimi ve olumlu sınıf atmosferi oluşturmayla ilgili, sınıfın fiziki düzeninin sağlanmasıyla ilgili ve özel gereksinimli öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçları doğrultusunda uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmayla ilgili kendilerini yetersiz gördükleri ancak öğretmenlik mesleki yeterlikle ilgili öğretmen eğitimi sonucunda öğretmen mesleki yeterliklerin geliştiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla geçmiş araştırma sonuçları incelendiğinde bu araştırmayla ilgili benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde kaynaştırma eğitim programının öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterliklerine etkisine yönelik olan araştırmanın sonuçlarına ve önerilerine yer verilmiştir.

V.1. SONUÇLAR

1. Araştırma sonucunda kaynaştırma sınıfında çalışan öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığı ve bu nedenle bireyselleştirilmiş eğitim programını hazırlama, uygulama ve değerlendirilmesiyle ilgili eğitim almalarına ihtiyaçları olduğu ortaya çıkmıştır.
2. Öğretmenler kaynaştırma eğitiminde yer alan personelin görev ve sorumluluklarına yönelik bilgi birikimlerinin yeterli düzeyde olmadığı gözlemlenmiştir. Bu sebeple kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmenler, kaynaştırma eğitiminde yer alan personelin görev ve sorumluluklarına yönelik destekleyici eğitim almaya ihtiyaç duymaktadır.
3. Kaynaştırma sınıfında çalışan öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin özelliklerini dikkate alan uygun materyallerin hazırlanmasında güçlük yaşadıkları görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenler özel gereksinimli öğrenciler için materyal tasarlamaya ve geliştirmeye yönelik eğitim almaya ihtiyaç duymaktadır.
4. Araştırmada öğretmenlerin normal gelişim gösteren öğrencilerle birlikte okuyan kaynaştırma öğrencilerinin gereksinim ve ihtiyaçları dikkate alınarak uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmada yetersiz oldukları anlaşılmaktadır. Bu nedenle öğretmenler özel gereksinimli öğrencilere uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirlemeye yönelik eğitim almak istemektedir.
5. Kaynaştırma sınıfında çalışan öğretmenlerin yasal düzenlemeler konusunda eğitime ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Bu nedenle öğretmenler kaynaştırma eğitimiyle ilgili yasal düzenlemeler hakkında tamamlayıcı eğitim almaya ihtiyaç duymaktadır.

6. Kaynaştırma sınıfında çalışan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimiyle ilgili ailelere eğitim verebilme ve meslektaşlarla işbirliğine yönelik eğitime ihtiyaç duyduğu ortaya çıkmıştır.
7. Öğretmenler için kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterlik ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik bulguları incelendiğinde ölçeğin kaynaştırma sınıfında çalışan öğretmenlerin yeterliklerinin anlaşılmasında kullanılabilir olduğu görülmektedir.
8. Öğretmenler için kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterlik ölçeğinin ön test ve son test sonuçları incelendiğinde kontrol grubundaki öğretmenlerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık yokken, deney grubundaki öğretmenlerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla ‘ Öğretmenler İçin Kaynaştırma Eğitim Programının’ öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterliklerini artırmada etkili olduğu anlaşılmaktadır.

V.2. ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları göz önüne alınarak uygulamalarla ilgili önerilere ve ileriki araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

VI.2.1. Uygulamalara İlgili Öneriler

1. Kaynaştırma sınıfında çalışan öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili mesleki bilgiler edinebilmesi için kaynaştırma uygulamaları ve içeriğine yönelik lisans derslerine daha fazla yer verilmelidir.
2. Kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmenlere özel gereksinimli öğrenciler ve bu öğrencilerin gereksinim ve ihtiyaçlarıyla ilgili hizmet içi seminer programları düzenlenmelidir.
3. Lisans döneminde kaynaştırma sınıflarına öğretmen adaylarının gözlem yapabilmesi sağlanarak kaynaştırma eğitimiyle ilgili farkındalık oluşturulmalıdır.

4. Kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterliklerinin artırılması için ‘ğretmenler İçin Kaynaştırma Eğitim Programından’ faydalanılabilir.
5. Türkiye’de kaynaştırma sınıflarında çalışan öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin anlaşılması için ‘ğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik leği’ kullanılarak yeterli ve yetersiz görülen alanlar tespit edilerek eğitim programları hazırlanabilir.

VI.2.2.İleriki Araştırmalara Yönelik neriler

Kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterlik leği Türkiye’de farklı şehirlerde öğretmenlere uygulanarak öğretmenlerin kaynaştırma ile ilgili mesleki yeterlik düzeyleri incelenebilir. Ayrıca kaynaştırma eğitim programıyla ilgili okul idarecilerine yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılarak deneysel bir çalışma yoluyla mesleki yeterliklerine etkisi araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Acedo, C., Amadio, M., ve Operti, R. (2008). Defining an inclusive education agenda: Reflections around the 48th session of the International Conference on Education, November 2008. Geneva: UNESCO IBE.
- Allinder, R. M. (1994). The relationship between efficacy and the instructional practices of special education teachers and consultants. *Teacher Education and Special Education: The Journal of the Teacher Education Division of the Council for Exceptional Children*, 17 (2), 86-95.
- Afat, N. (2013). Üstün Zekalı Çocukların Ebeveynlerine Yönelik Geliştirilen Aile Eğitimi Programının Etkililiğinin Sınanması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi
- Ağdemir, S. (1991). Aile ve eğitim, aile ve toplum, *Sosyal politika çalışmaları dergisi* 1(1).
- Akay, E. (2011). Kaynaştırma ortamındaki işitme engelli ilköğretim öğrencilerine sunulan destek eğitim odası sürecinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Aktaş, B. (2015). Aile Eğitiminin Otizmli Çocuğa Sahip Ailelerin Milieu Öğretim Tekniklerinden Tepki İsteme–Model Olmayı Kullanmalarındaki Etkililiği, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Aktaş C. ve Küçüker S. (2002). Bilişsel – Duyuşsal Odaklı bir Programın İlköğretim Öğrencilerinin Fiziksel Engelli Yaştlarına Yönelik Sosyal Kabul Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. *Ankara üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 3, 15-25
- Aslan, D. (2008). Ankara Kız Meslek Liseleri Nakış Bölümüne Devam Eden Eğitilebilir Özel Eğitim Gerektiren Öğrenciler İçin Uygulanan Kaynaştırma Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

- Ataman, A. (2002). Kaynaştırmada Sınıf Öğretmenlerinin Roller ve Yetistirme Sorunları. XI. Özel Eğitim Kongresi Bildirileri. Konya. Eğitim Kitabevi, 2002.
- Ataman, A. (2003). “Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş” Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ataman, A. (2012). Temel eğitim öğretmenleri için kaynaştırma uygulamaları ve özel eğitim. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Aydın, M.Ş. (1998) ,“Din Eğitim-Öğretiminin Kilit Sorunu: Branşının Uzmanı Öğretmen Eksikliği”: Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretmenin Problemleri Semineri, Kayseri s.271-284
- Bağcı, N., Şimşek, S. (2000). Milli Eğitim Personeline Yönelik Hizmet İçi Eğitim Faaliyetlerine *Genel Bir Bakış*, *Milli Eğitim Dergisi*, 146, 9-12.
- Balta, M. (2010). Almanya'daki Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Türk Ailelerin Gereksinimleri Doğrultusunda Hazırlanan Aile Eğitimi Uygulamasının Etkililiği, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Başaran, E. (1994). Eğitime Giriş, Kadioğlu Matbaası, Ankara
- Battal, İ. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin ve Branş Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Batu, S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(4), 35-45.
- Batu, S. & Kırcaali-İftar, G. (2005). Kaynaştırma. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Başaran,İ.E. (2004). Eğitim Psikolojisi Gelişim, Öğrenme ve Ortam, Nobel Yayıncılık ,
- Batu, S. (2014). Özel Eğitim Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim, (Ed. İbrahim Halil Diken) Pegem Akademi
- Bilen E. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Görüşleri ve Çözüm Önerileri, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

- Bisschoff, T. ve Grobler, B. (1998). The management of teacher competence. *Journal of Inservice Education*, 24(2):191-210
- Bradshaw, L., & Mundia, L. (2006). Attitudes and concerns about inclusive education: Bruneian inservice and preservice teachers. *International Journal of Special Education*, 21(1), 35–41.
- Booth, T. and Ainscow, M. (2002) *Index of Inclusion: developing learning and participation in schools*, Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE)
- Bürli, A. (2002). Die zukunft der Schweizer heilpeadagogik hat schon begonnen! *Schweizerische Zeitschrift für Heilpeadagogik*, 2(2), 5 – 15.
- Can, N. (2004), Öğretmenlerin geliştirilmesi ve etkili öğretmen davranışları, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Cheney, D. Ve Barringer, C. (1995). Teacher Competence, Student Diversity, and Staff Training for the Inclusion of Middle School Students with Emotional and Behavioral Disorders, *Journal of emotional and behavioral disorders*
- Cavkaytar, A. (1998). Zihin Engellilere Özbakım ve Ev İçi Becerilerinin Öğretiminde Bir Aile Eğitim Programının Etkililiği, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Crick, N. R., & Dodge, K. A. (1994). A review and reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115(1), 74-101
- Çağlar, D. (1979). Geri Zekâlı Çocuklar ve Eğitimi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları: No: 82,
- Çakmak, S. (2011). Görme Engeli Olan Çocuklara Özbakım Becerilerini Kazandırmada Video İle Model Olunarak Sunulan Aile Eğitim Programının Etkililiği, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi
- Çaycı, B. (2011). Sınıf öğretmenliği lisans programındaki alan eğitimi derslerinin öğretmen yeterliği üzerindeki etkisinin incelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*
- Çuhadar, Y. (2006). İlköğretim 1-5 Sınıflarda Kaynaştırma Eğitimine Tabi Olan Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Hazırlanması,

- Uygulanması, İzlenmesi Ve Değerlendirilmesi İle İlgili Olarak Sınıf Öğretmenleri Ve Yöneticilerin Görüşlerinin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak
- Diamond, K.E., Hestenes, L.L.,&O’Conor, C.E. (1994). Integrating young children with disabilities in preschool: problems and promise .*Young Children*,
- Diken,İ.H(1998). “Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan Ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynastırılmasına Yönelik Tutumlarının Karsılaştırılması”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant izzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Diken, İ.H. (2005), Öğretmen Yeterlik Ölçeği: Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 102-112
- Diler Sönmez N. (2008). Eve Dayalı Gündüz Tuvalet Kontrolü Aile Eğitimi Programı’nın Annelerin Kuruluk Kaydı Tutma İle Gündüz Tuvalet Kontrolü Kazandırma Becerisini Ve Çocukların Gündüz Tuvalet Kontrolünü Kazanmasındaki Etkisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi
- DiPerna, J. C., ve Elliott, S. N. (1999). Development and validation of the Academic Competence Evaluation Scales. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 17, 207–225.
- Doğan, H. (1997), Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı. Ankara: PEGEM yayınları
- Doll, B. & Bolger, M. (2000). The family with a young child with disabilities. In M.J. Fine & R.L. Simpson (Eds). *Collaboration With Parents and Families of Children and Youth With Exceptionalities (Second Edition)* (p.237-256). Austin: PRO-ED.
- Donnelly, (2010). *Teacher Education for Inclusion*, European Agency for Development in Special Needs Education
- Donnelly, V. Ve Watkins, A. (2011). *Teacher education for inclusion in Europe*, Unesco IBE.

- Dönmez, B., N., Avcı, N. (1997). Entegrasyona Katılan ve Katılmayan Bireylerin Entegrasyona İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, 7. Özel Eğitim Günleri. Eskişehir
- Erbaş,D. (2002). Problem Davranışların azaltılmasında olumlu davranışsal destek planı hazırlama”, *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 3(2), 41-50.
- Ergin, İ., Akseki, B. ve Deniz, E. (2012). İlköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçları, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 55-66.
- Eripek, S. (2007). *Özel eğitim*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Erişen, Y. (1998). Program geliştirme modelleri üzerine bir inceleme. *Eğitim Yönetimi*, 3, 163-180.
- Erden, M. (2005). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Esteve, J. M. (2009). La formacion de profesores: Bases teoricas para el desarrollo de programas de formacio'n inicial [Teacher training: Theoretical basis for the development of pre-service training programmes]. *Revista de Educacion*, 350, 15–29.
- Ertürk Mustul, E. (2015). Çok İleri Dereceli İşitme Kayıplı Çocuğu Olan İşiten Bir Annenin Etkileşim Davranışlarının Aile Eğitimi Bağlamında İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Feyerer, E., Niedermair, C. ve Tuschel, S. (2006) *Berufsfeld Sonder- und Integrationspädagogik*. Positionspapier zur Aus- und Weiterbildung an den Pädagogischen Hochschulen. [Special Needs Education and Inclusive Education – Training and Professional Qualifications. Position paper on initial and further and in-service training at the University of Education]
- Field, A. (2005). *Discovering statistics using SPSS*. London: SAGE Yayınları
- Friend, M. (2011). *Special Education*. 3rd Editon, New Jersey: Pearson Education Inc.
- Goe, L. ve Stickler L.M. (2008). *Teacher quality and student achivement: making the most of recent research*. Washington, D.C.: National Comprehensive Center for Teacher Quality.

- Gözün, Ö. ve Yıkılmış, N. (2004); “İlköğretim Müfettişlerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüş Ve Önerileri”, *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 79-88.
- Guralnick, J. M., (1980). Social interactions among preschool children. *Exceptional Children*, 46,248 - 252.
- Guojonsdottir, H., Cacciattolo, M., Dakich, E., Davies, A., Kelly, C., ve Dalmau, M. C. (2008). Transformative pathways: Inclusive pedagogies in teacher education. *Journal of Research on Technology in Education*, 40(2), 165–182.
- Gültekin Seylan, E. (2010). Öğretmen Performansına Dayalı Doğrudan Öğretim Yaklaşımıyla Sunulan Aile Eğitimi Hizmet İçi Eğitim Programının Etkililiği, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi
- Günel, Ö. (2014). İngilizce öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri: Bir ölçek geliştirme çalışması (Yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat)
- Gürgür, H. 2005, Kaynaştırma Uygulamasının Yapıldığı ilköğretim Sınıfında işbirliği ile Öğretim Yaklaşımının incelenmesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, 288.
- Gürsel, O. Ve Vuran, S. (2010). Değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirme Diken, İ.H. (Ed.). İlköğretimde kaynaştırma. Ankara:Pegem Akademi
- Gürşimşek, İ. (2002). Etkin Öğrenme ve Aile Katılımı. I. Gürşimşek (Ed.) DEÜ Okulöncesi Eğitim El Kitabı, İstanbul :Ya-pa Yayınları
- Hallahan, D.P. ve Kauffman, J.M. (2003) *Exceptional Learners Introduction to Special Education*. Ninth Edition. Allyn and Bacon
- Halvorsen, A.T. ve Neary, T. (2001). *Building inclusive schools: Tools and strategies for success*. Needham Hieghts: Allyn and Bacon.
- Harvey, M.W., Yssel, N., Bauserman, A.D. ve Merbler J.B (2010), *Preservice Teacher Preparation for Inclusion An Exploration of Higher Education Teacher-Training Institutions*, *Remedial and Special Education Journal*
- Hill, J. (1992). *Touching the Rock: An Experience of Blidness*. London
- İlik, Ş. ve Sarı, H. (2017). The Training Program for Individualized Education Programs (IEPs): Its Effect on How Inclusive Education Teachers Perceive their Competencies in Devising IEPs, *Educatioan Science Theory Praticce*.

- Kahyaoğlu, M. ve Yangın, S. (2007). İlköğretim öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerine ilişkin görüşleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*
- Kamen Akkoyun, A. (2007). Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Personelinin Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Görüşleri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Karaca, MA. Ve Sarı, H. (2017). Kaynaştırma sınıflarında görev alan öğretmenlerin destek eğitim hizmetleriyle ilgili görüş ve önerileri, Ordu Eğitim Bilimleri Kongresi, Özet Bildiri
- Karacaoğlu, İ. (2008). İlköğretim Okullarında Görev Yapmakta Olan Öğretmenlerin Okul İklimi Algıları İle Kaynaştırmaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Karadağ, E. (2007). Yapılandırmacı öğrenmeyle ilgili öğretmen yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 5 (2) 1-13*
- Kaya, İ. (2015). Anasınıfı öğretmenlerinin kaynaştırma (entegrasyon) eğitimi uygulamalarında yeterlilik düzeylerinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kayaoğlu, H. (1999). Bilgilendirme programının normal sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma ortamındaki işitme özel gereksinimli çocuklara yönelik tutumlarına etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kayıhan, H. (1992). ‘‘Özel Eğitimde Ekip Çalışmasının Önemi ve Öneriler’’, 1. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri: Ankara,
- Kemp, C. ve Carter, M. (2000). Demonstration of classroom survival skills in kindergarten: a five year transition study of children with intellectual disabilities. *Educational Psychology*, 20, 394-411.
- Kırcaalı İftar, G (1998) Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim ilköğretim öğretmenliği lisans tamamlama programı, *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, Eskişehir

- Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel Eğitim Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi ilkökul Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı, Ünite: 1-2-3, Anadolu Üniversitesi. Yayınları No: 1018, Eskişehir
- Kış, H., (2013). Destek eğitim odalarındaki uygulamalara ilişkin rehber öğretmen ve özel eğitim sınıf öğretmenlerinin görüşleri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Koca, A. (2016). İşitme Kayıplı Çocuğu Olan Bir Ailenin Aile Eğitimi Sürecinin İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Kocatürk, F. (2018), Kaynaştırma eğitimi programının öğretmen yeterlikleri, zihinsel engelli öğrencilerin erişileri ve sosyal uyumlarına etkisi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi
- Köse Biber, S. (2009). Web Destekli Fen Bilgisi Öğretiminin Kaynaştırma Eğitimindeki İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Performans Düzeyi Ve Akademik Başarılarına Etkisi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Kulaksızoğlu, A. (2011). Engelli Çocuk ve Ergenlerin Hakları El Kitabı: Anne-Baba Ve Öğretmenler İçin. Birinci Baskı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Kuzgun Y, Sevim SA (2004). Kadınların çalışmasına karşı tutum ve dini yönelim arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 37 (1): 14-27.
- Kuzu, T. (2001). “Kaynaştırma Eğitime Yönelik Tutumların İncelenmesi”. Öz Veri, Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- Kuzu, S. (2011), Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Eğitime Yönelik Tutumları ve Öz Duyarlılık Düzeylerinin Karşılaştırılması Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lamorey, S., ve Bricker, D. D. (1993), Integrated programs: Effects on young children and their parents. In C. Peck, S. Odom, & D. Bricker (Eds.), Integrating young children with disabilities into community-based programs: From research to implementation (pp. 249-269). Baltimore: Brookes.

- Larrivee, B. (1981), Effect of Inservice Training Intensity on Teachers' Attitudes toward Mainstreaming, Council for exceptional children
- Lewis, R. B. ve Doorlag, D. H., (2003), Teaching Special Students in General Education Classrooms, Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey, 496
- Lewis RB ve Doorlag DH (1987). Teaching; special students in the mainstream Columbus, Ohio Merrill Publishing Company
- Little, M. E., & Robinson, S. M. (1997). Renovating and refurbishing the field experience structures for novice teachers. *Journal of Learning Disabilities*, 30, 433–441.
- Lindsay, G. (2007). Educational Psychology and the Effectiveness of inclusive Education/Mainstreaming, *British Journal of Educational Psychology*, 77, 1-24.
- Mağden, D., Avcı, N.(1999). “Öğretmen Adaylarının Özürlü Öğrencilerin Kaynaştırılmasına ilişkin Görüşleri” IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri.Anadolu Üniversitesi, Eskisehir.
- Martinez, D. C., Conroy, J. W., & Cerreto, M.C. (2012). Parent involment in the transition process of children with intellectual disabilities: the influence od inclusion on parent desires and expectation dor postsecondary education. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 9, 279-288.
- McLoughlin, A.S. ve Lewis, B.R. (1994). Assessing special students. (Ed.A. Ataman) Çev: Filiz Gencer. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Meijer,J.W., Soriano,V. ve Watkins,A. (2003). Special Needs Education in Europe. Brussels: European Agency,
- Metin, N., (1992), Okul öncesi dönemde özürlü çocuklar için kaynaştırma programları, *Özel Eğitim Dergisi* 1(2)
- Meyen E L , Vergason GA & VVhelan RJ (1996) States>ies for teathing, erceptional children m inclusne setlinçs Denver Love Publishing Company
- Milli Eğitim Bakanlığı, 2006, Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı, Özel Eğitim Rehberlik Ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 186
- Odluyurt, S. (2007). Okulöncesi Dönemde Gelişimsel Yetersizlik Gösteren Çocuklar İçin Gerekli Kaynaştırmaya Hazırlık Becerilerinin Ve Bu Becerilerden

- Bazılarının Etkinlikler İçine Gömülen Eşzamanlı İpucuyla Öğretiminin Etkilerinin Belirlenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi
- Orel, Aysel ve Zerey, Zahide ve Töret, Gökhan. “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının incelenmesi”. Özel Eğitim Dergisi. Cilt:5.Sayı:1. Ankara, 2004, ss.23-33.
- Öncül, N. (2003). Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin Bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Önder M. (2007). Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Kaynaştırma Öğrencileri İçin Sınıf İçinde Yaptıkları Öğretimsel Uyarlamaların Belirlenmesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Özcan, N. (2004). Zihin Özürlü Çocuklara Tuvalet Becerisi Öğretimine Yönelik Aile Eğitim Programının Etkililiği, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Özel, A., Bayındır, N. (2008). Yapılandırmacı Anlayışa Göre Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özmenteş G (2006). Development of the attitude scale towards music class. Elementary education Online 5(1): 23-29
- Özgür, İ. (2011). İlköğretimde Kaynaştırma. Adana: Karahan Kitabevi
- Özsoy, Y. Özyürek, M. Eripek S.(1998).Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar.Özel Eğitime Giriş.Ankara:Karatepe Yayınları.
- Özyürek, M., (2007), Bütünleştirme:Tüm öğrenciler için etkili öğrenme fırsatları yaratma, *İlk öğretmen Eğitimci Dergisi*, 10(64):33-37.
- Özyürek, M., (2007). Olumlu sınıf yönetimi. Ankara: Kök Yayıncılık
- Papatheodorou, T. (2005). Behaviour problems in the early years. London and Newyork: Routledge Falmer.
- Posner, J.George. Analyzing The Curriculum. Second Edition. McGraw-Hill, Inc., 1995.
- Pretti_Frontczak, K & Bricker, D(2004).). An activity based approach to early intervention (3. baskı). Baltimore: Brookes.

- Reed, F., ve Monda-Amaya, L. E. (1995). Preparing pre-service general educators for inclusion: A survey of teacher preparation programs in Illinois. *Teacher Education and Special Education*, 18, 262–274.
- Rief, S F ve Heimburge, J A (1996) How to teach and teach ali students m the inclusive classroom New York The Center for Applied Research in Education
- Rosenholtz, S. J. (1985). Political myth about education reform: Lessons from research on teaching. *Phi Delta Kappan*, 66(5), s. 349-355
- Rule, S., Fiethcl, B., Innocenti, M. (1990). Preparation for transition to mainstreamed post-preschool environments : Development of a survival skills curriculum. *Topics in Early Childhood Special Education*, 9, 79-90.
- Sadioglu, Ö., Bilgin, A., Batu, S. ve Oksal, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin sorunları, beklentileri, önerileri, EDAM ,1743-1776.
- Saloviita, T. (2005). Erityisopetus opettajankoulutuksen sisällönlähtöinen, Special education as a content area of teacher education, In R. Jakku-Sihvonen (Ed.), *Uudenlaisia maistereita Keuruu: Otava*.
- Salend, S. J. ve Duhaney, L. M. G. (1999). The impact of inclusion on students with and without disabilities and their educators. *Remedial and Special Education*, 20(2), 114 – 126.
- Salend, S. J. (1998). *Effective Mainstreaming – Creating Inclusive Classrooms* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Salend, S. J. (2001). *Creating inclusive classrooms. Effective and reflective practices* (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill.
- Sarı, H. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Eğitimleriyle İlgili Öneriler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Sarı, H. (2003). *Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler*. 2. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Sarı, H. (2008). “Çoklu Yetersizliği Olan Öğrenciler”, *Özel Eğitime Gereklinimi Olan Öğrenciler Ve Özel Eğitim*. (Ed: İbrahim H. Diken). Ankara: Pegem Akademi.
- Sarı, H. ve Bozgeyikli H. (2003), Öğretmen adaylarının özel eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi: karşılaştırmalı bir araştırma, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9,183-203
- Sazak-Pınar, E. ve Güner-Yıldız, N. (2013). Genel Eğitim Sınıflarındaki Özel Gereklinimli Öğrencilerin Sergilediği Problem Davranışların ve Bu Davranışlara

- Yönelik Gösterilen Öğretmen Tepkilerinin incelenmesi. 23. *Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sunulan bildiri* (30 Ekim-1Kasım, Bolu, ss. 63-64), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Seferoğlu, S.S. (2006). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı, Pegem Yayıncılık
- Sert, H., Ala, H., Yazlık, Ö. Ve Yılmaz, F.K. (2004). Türkiye kaynaştırma eğitiminde nerede eğitimciye öneriler, Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi
- Smith, T. E. C., Polloway, E. A., Patton, J. R. ve Dowdy, C. A. (1995). *Teaching Students with Special Needs in Inclusive Settings*. Boston: Allyn and Bacon
- Smith, T. E. C., Polloway, E. A., Patton, J. R. ve Dowdy, C. A. (2008). *Teaching students with special needs in inclusive settings* (5th ed.) Boston: Pearson.
- Smith, S.W., ve Polloway, T.R. (2006). Emotional/behaviour disorders (Ed: Meyen E.L. ve Bui, Y.N.) *Exceptional children*. In today's school. What Teachers Need to Know. (Beşinci Baskı). Love Publishing Company.
- Sucuka, N.;Kimmet, E. (2003). Aile Destek Programlarının Okul-Aile İşbirliğindeki Önemi. Edt. Sevinç, M. *Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye'de Kaynaştırma Uygulamaları: Yayınlar/Araştırmalar (1980-2005), *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi* 5 (2) 15-23
- Sucuoğlu, B. (2006). Etkili kaynaştırma uygulamaları. Ankara: Ekinoks
- Sucuoğlu, B. & Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları yaklaşımlar yöntemler teknikler*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Sucuoğlu, B., Ünsal, P. Ve Özokçu, O., (2004). Kaynaştırma Sınıfı Öğretmenlerinin Önleyici Sınıf Yönetimi Becerilerinin İncelenmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*
- Sünbül A.M. ve Arslan C. (2006). Öğretmen Yeterlik Ölçeğinin Geliştirilmesi Üzerine Bir araştırma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*
- Şahbaz, Ü. (2007). Normal Öğrencilerin Kaynaştırma Sınıflarına Devam Eden Engelli Öğrenciler Hakkında Bilgilendirilmelerinin Engellilerin Sosyal Kabul Düzeylerine Etkisi. *Eurasian Journal of Educational Research*. 26, 199-208.

- Şahin, H. (2008). Kişisel rehberlik ve Psikolojik Danışma. Alim Kaya (Editör) Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik. Üçüncü Baskı. Ankara. Anı yayıncılık. s. 171-201
- Şeker, E. (2013). Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ebeveynlere Yönelik Olarak Düzenlenen Aile Eğitimi Etkinliklerinin Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Şekercioğlu, B. (2010). “İlköğretim II. Kademe Branş Öğretmenlerinin, Kaynaştırma Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar ile ilgili Görüşleri”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Taymaz, A., H., Sunay, Y., Aytaç, T. (1997). Hizmet İçi Eğitimde Koordinasyon Sağlanması Toplantısı, *Milli Eğitim Dergisi*, 133, 13-17.
- TED (2009). Öğretmen Yeterlilikleri, Türk Eğitim Derneği
- Tekin H. (1977).. Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. Ankara: Mars Matbası
- The Holmes Group (1996). Tomorrow’s teachers: A report of the Holmes Group. East Lansing, MI: The Holmes Group.
- Timuçin, E. U. (2008). Doğrudan davranışsal danışmanlığın birlikte eğitim ortamına yerleştirilmiş yetersizliği olan öğrencilerin problem davranışlarını azaltmadaki etkililiği (Doctoral dissertation, Gazi University, Ankara, Turkey). Retrieved from <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Turhan, C. (2007). Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Türk, N. (2011). İlköğretim okullarında uygulanan kaynaştırma eğitimiyle ilgili sosyolojik bir araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Türkoğlu, Y.K. (2007). İlköğretim Okulu Öğretmenleriyle Gerçekleştirilen Bilgilendirme Çalışmalarının Öncesi ve Sonrasında Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Tyler, W. R. (1993). Basic Principles of Curriculum and Instruction. The University of Chicago Press,

- Uslu, Ö., Doğan, Ş., Kozlan L., ve Pesen, T. (2009).Engelli Kişilere Yönelik Ön Yargı ve Ayrımcılık, *Çağdaş Eğitim Dergisi*. 34, 369, 35-40
- Uysal ,A. (1995) “Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşler” 5. Özel Eğitim Günleri.Ankara Üniversitesi: *Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Yayınları*: 5.Ankara.
- Ünlü, E. (2012). Anne-Babalara Sunulan Otizm Spektrum Bozukluğu Gösteren Çocuklara Yönelik Ayrık Denemelerle Öğretim Programının (Adösep) Etkililiği, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi
- Ünlü, H.,Sünbül, M.,& Aydos, L. (2008). Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 23-33.
- Rheams, T. A. ve Bain, S. K. (2005). Social interaction interventions in an inclusive era: Attitudes of teachers in early childhood self-contained and inclusive settings. *Psychology in the Schools*, 42, 53–63.
- Salend, S J (1998) Efecttve mainstreaming. Columbus, Ohio Merrill Publishing Co
- Seferoğlu, S. (2007) Öğretmen yeterlikleri ve mesleki gelişim, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*
- Türk, N. (2011), İlköğretim okullarında uygulanan kaynaştırma eğitimi ile ilgili sosyolojik bir araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Vural, M. ve Yıkmış, A. (2008). Kaynaştırma sınıf öğretmenlerinin öğretimin uyarlanmasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2).
- Vural, S. ve Yücesoy, Ş. (2003). Türkiye’de özel gereksinimli bireylere yönelik hizmetlerin yasal yapılanmasında Avrupa Birliğine uyum çabalarının Yansımaları, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 3(1).
- Walther-Thomas, C., Korinek, L., McLaughlin, V.L., & Williams, B.T. (1999). *Collaboration for inclusive education*. Boston: Allyn and Bacon.
- World Bank, (2005). Learning to teach in the knowledge society. Final Report. by Task Manager Juan Manuel World Bank.

- Yaşaran, Ö. Ö. (2009). Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Özel Gereksinimli Bireylerin Sosyal Kabullerini Sağlamada Kaynaştırmaya Hazırlık Etkinliklerinin Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Yıkılmış, A. ve Gözün, Ö. (2004) “Öğretmen Adaylarının Kaynaştırma Konusunda Bilgilendirilmelerinin Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının Değişimindeki Etkililiği”. *Özel Eğitimden Yansımalar. 13. Ulusal Özel Eğitim Bildirileri. Ankara: Kök Yayıncılık.*
- Yılmaz, A. (2013). İlköğretim Okullarında Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi. Afyon.*
- Zigmond, N. (2006). Where should students with disabilities receive special education? Is one place better than another? in, What is special about special education? pp 127-136, Austin, TX: Pro-Ed

İnternette Yararlanılan Kaynaklar

- Devlet Planlama Teşkilatı Raporu (1992). www3.kalkinma.gov.tr (Erişim Tarihi 15.06.2017).
- Göksu, İ. Çevik, T.(2004). Özel Eğitime Giriş <http://www.zicev.org.tr/bilgiler:kaynastirma:engellilerinkaynastirma> (Erişim tarihi: 19.06.2017)
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2012). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/63/11/970866/dosyalar/2012_12/271_25737_zeletmgereksnmolanocuklar.doc (Erişim tarihi: 20.06.2017)
- Milli Eğitim Bakanlığı, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi58/sahin.htm> (Erişim tarihi 20.16.2017)
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2006). <http://otgm.meb.gov.tr>. (Erişim Tarihi: 17.09.2017)
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2015) Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Kılavuz Kitapçığı,

<http://orgm.meb.gov.tr/www/kaynastirma-yoluyla-egitim-uygulamaları-kilavuz-kitapçığı-yayımlandı/icerik/561> (Erişim Tarihi: 20.06.2017)

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetler Genel Müdürlüğü, (2013). Bütünleştirme Kapsamında Eğitim Uygulamaları Öğretmen Kılavuz Kitabı, <https://orgm.meb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 19.06.2017)

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2008). Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları, Sayı : B.08.0.ÖRG.0.20.03.01 / 3601 https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_10/08101631_kaynatrmayoluylaetimuygulamasgenelgesi.pdf (Erişim Tarihi : 20.06.2017)

Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (2017). Öğretmenlik Mesleki Genel Yeterlikleri

EKLER

EK 1: Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği İzin Dilekçesi

EK 2: Kaynaştırma Eğitim Programı İhtiyaç Analizi Görüşme Formu İzin Dilekçesi

EK 3: Kaynaştırma Eğitim Programı İhtiyaç Analizi Görüşme Formu Soruları 1

EK 4: Kaynaştırma Eğitim Programı İhtiyaç Analizi Görüşme Formu Soruları 2

EK 5: Kaynaştırma Eğitim Programı Uygulama İzni

EK 6: Öğretmenler için Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Ölçeği

EK 7: Kaynaştırma Eğitim Programı Uzman Görüş Formu

EK 8: Öğretmenler İçin Kaynaştırma Eğitim Programı Hedef ve Kazanımlar

EK 9: Açımlayıcı Faktör Analizinden Elde Edilen Bulgular

EK 1: Öğretmenler İçin Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği İzin Dilekçesi

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.20906636

06.12.2017

Konu: Araştırma İzni
(Muhammed Abdulkali KARACA)

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 17/11/2017 tarihli ve 48178250-300-E.16293 sayılı yazımız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Muhammed Abdulkali KARACA'nın "Kaynaştırma Eğitimi Programının Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Mesleki Yeterliliklerine Etkisi Açısından İncelenmesi " konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Meram ilçesinde bulunan Atatürk İlkokulu, Ali İhsan Dayıoğlu İlkokulu, Mehmet Kadir Özgüzar Ortaokulu, İbrahim Hakkı Konyalı İlkokulu ve Yunus Emre İlkokulu; Selçuklu ilçesinde bulunan Cemile Erkunt İlkokulu, Eşrefoğlu İlkokulu, Mimar Sinan İlkokulu, Hocacihan Ortaokulu, Kazım Özenç Seçen Ortaokulu ve Zeliha Lütfi Kulluk İlkokulu; Karatay ilçesinde bulunan Akçeşme İlkokulu ve Cengiz Topel İlkokulunda görev yapan öğretmenlere eğitim öğretimi aksatmamak kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir.

Araştırmacı, Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmalarını 2017-2018 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlamak zorundadır. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmalar 2017-2018 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir. Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçları kullanılacak olup, araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Mukadder GÜRİSOY
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek: Kaynaştırma Bütünleştirme Mesleki Yeterlik Ölçeği (4 sayfa)

Akçeşme Mah.Garaj Cad. No: 4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: <http://konya.meb.gov.tr>
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci İŞİK VHKİ
Tel: (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b348-cce-3403-aa01-560c kodu ile teyit edilebilir.

EK 2: Kaynaştırma Eğitim Programı İhtiyaç Analizi Görüşme Formu İzin Dilekçesi

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.16103665

06.10.2017

Konu: Araştırma İzni
(Muhammed Abdülbaki KARACA)

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 02/10/2017 tarihli ve 48178250-300-E.13391 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Muhammed Abdülbaki KARACA'nın "Kaynaştırma Eğitimi Programının Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Mesleki Yeterliliklerine Etkisi Açısından İncelenmesi " konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Meram ilçesinde bulunan Atatürk İlkokulu, Ali İhsan Dayıoğlu İlkokulu, Mehmet Kadir Özgüzar Ortaokulu ve Yunus Emre İlkokulu ile Selçuklu ilçesinde bulunan Cemile Erkunt İlkokulu ve Eşerefoğlu İlkokulunda bulunan öğretmenlere eğitim öğretimi aksatmamak kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Araştırmacı, Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmalarını 2017-2018 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlamak zorundadır. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmalar 2017-2018 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçları kullanılacak olup, araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Mukadder GÜRSOY
İl Millî Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynadır.
20
08 Ekim 2017

Ek: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (2 sayfa)

Akçeşme Mah.Garaj Cad. No:4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: <http://konya.meb.gov.tr>
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci IŞIK VHKİ
Tel: (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden bf85-6f1a-3281-92d5-ae9 kodu ile teyit edilebilir.

EK 3:Kaynaştırma Eğitim Programı İhtiyaç Analizi Görüşme Formu Soruları 1

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Çok değerli katılımcı,

Aşağıda yarı yapılandırılmış görüşme soruları kaynaştırma uygulamalarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitim uygulamalarındaki bilgi gereksinimlerinin değerlendirilmesine yönelik öğretmen görüşlerini almak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşmeden ortaya çıkan sonuçlar hiçbir şekilde paylaşılmayacak ve isminiz hiçbir yerde yazılmayacaktır. Görüşme süresi yaklaşık 30 dakika ile 45 dakika arası sürmektedir. Vereceğiniz samimi cevaplardan dolayı şimdiden çok teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Hakan SARI

Araş. Gör. Abdulkaki KARACA

Mezun Olduğunuz Bölüm:

Öğretmenlik Mesleğinde Çalışma Süreniz:

1. Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrenciniz için bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) geliştirme, uygulama ve değerlendirmesi hakkında eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?
Neden? Neden değil?
2. Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrencinizin gelişim özelliklerine uygun gereksinim ve ihtiyaçlarını belirlemeyle yönelik eğitim alma ihtiyacınıza ilgili görüşleriniz nelerdir?
Neden Neden değil?
3. Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrenciler için uygun materyal tasarlamaya ve geliştirmeye yönelik eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?
Neden? Neden değil?
4. Kaynaştırma eğitiminde özel gereksinimli öğrencilere uygun öğretim yöntem ve teknikleri belirlemeye yönelik eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?
Neden? Neden değil?
5. Kaynaştırma eğitiminde etkili sınıf yönetimini sağlamaya yönelik eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?
Neden? Neden değil?
6. Kaynaştırma eğitiminde ailelerle etkileşim kurabilmeye yönelik eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?
Neden? Neden değil?

EK 4:Kaynaştırma Eğitim Programı İhtiyaç Analizi Görüşme Formu Soruları 2

7. Kaynaştırma eğitiminde aile eğitimi verebilmeye yönelik eğitim alma ihtiyacınızla ilgili görüşleriniz nelerdir?

Neden?

Neden değil?

EK 5: Kaynaştırma Eğitim Programı Uygulama İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.8075338 20.04.2018

Konu: Araştırma İzni
(Muhammed Abdulbaki KARACA)

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 10/04/2018 tarihli ve 48178250-300-E.5285 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Muhammed Abdulbaki KARACA'nın "Kaynaştırma Eğitimi Programının Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Mesleki Yeterliliklerine Etkisi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Karatay, Meram ve Selçuklu ilçelerinde bulunan eğitim kurumlarında görevli öğretmenlere eğitim öğretimi aksatmamak kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Araştırmacı, Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmalarını 2017-2018 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlamak zorundadır. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2017-2018 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçları kullanılacak olup, araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Mukadder GÜRSOY
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Mesleki Yeterlik Ölçeği (3 sayfa)

Akçeşme Mah.Garaj Cad. No:4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: <http://konya.meb.gov.tr>
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci İŞİK VHKİ
Tel: (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 56b2-783a-34aa-9ab7-abaf kodu ile teyit edilebilir.

EK 6: Öğretmenler İçin Kaynaştırmaya Yönelik Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeği

ÖĞRETMENLER İÇİN KAYNAŞTIRMAYA YÖNELİK MESLEKİ YETERLİK GELİŞİMİ ÖLÇEĞİ

Sayın Katılımcı;

Bu ölçek, kaynaştırma eğitim hizmeti veren öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterliklerini belirlemek için geliştirilmiştir. Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere yönelik sorular, ikinci bölümde ise öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili mesleki yeterliklerini belirlemek amacıyla hazırlanmış “**Öğretmenler için Kaynaştırmayla İlgili Mesleki Yeterlik Gelişimi Ölçeğine**” yer verilmiştir. Bu bölüm yedi alt boyutu içerecek şekilde 38 sorudan oluşmaktadır. Ölçek süresi yaklaşık 7-12 dakika arasındadır.

Ölçeği doldururken adınız, soyadınız hiçbir şekilde **istenmemektedir**. Cevaplarınız araştırmacılar dışında hiç kimse ile paylaşılmayacaktır. Ölçeği içtenlikle ve eksiksiz olarak doldurmanız, araştırmaya büyük katkı sunacaktır. Ayırdığınız zaman ve gösterdiğiniz ilgi ve samimiyetiniz için çok teşekkür ederiz.

Arş. Gör. M.Abdulbaki KARACA

I. KİŞİSEL BİLGİLER

AÇIKLAMA: Bu bölümde sizlere kişisel bilgilerle ilgili sorular yöneltilmiştir. Soruları, size uygun cevabın önündeki ayraç ( ) içine “**X**” şeklinde işaretleyiniz **Lütfen her soruyu yanıtlayınız.**

1. Cinsiyetiniz :	( ) Kadın	( ) Erkek
2. Yaşınız :		
3. Mezun olduğunuz fakülte/bölüm:		
4. Daha önce kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili bir eğitim aldınız mı?	( ) Evet	( ) Hayır

Ölçek Maddeleri	Kesinlikle	Katlıyorum	Kısmen Katlıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
II.1. Öğretim Yöntem ve Teknikleri					
1. Kaynaştırma öğrencisine kavramların öğretiminde uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmada yeterliyimdir.					
2. Kaynaştırma öğrencisine akademik becerilerin öğretiminde uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmada yeterliyimdir.					
3. Kaynaştırma öğrencisine iletişim becerilerinin öğretiminde uygun öğretim yöntem ve tekniklerin kullanmada yeterliyimdir.					
4. Kaynaştırma eğitiminde sınıfta istenmeyen davranışların ortadan kaldırılmasıyla ilgili uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanabilmede yeterliyimdir.					
II.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı					
5. BEP geliştirme ekibi içerisinde kimlerin yer alacağı hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibiyim.					
6. Kaynaştırma öğrencim için BEP'e uygun öğrenci performansını değerlendirmede yeterliyimdir.					
7. BEP için uzun dönemli ve kısa dönemli amaçları belirleyebilecek yeterliğe sahibim.					
8. BEP'e göre Bireyselleştirilmiş Öğretim Programları (BÖP) hazırlayabilecek yeterliğe sahibim					
9. Kaynaştırma öğrencim için geliştirilen Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını (BEP) uygulayabilmede yeterliğe sahibim.					
10. BEP'e uygun değerlendirmelerin nerede ve nasıl yapılacağı hakkında yeterliyimdir.					
11. Kaynaştırma öğrencisinin kazanımlarını doğru bir şekilde ölçme ve değerlendirmeye ilgili yeterliğe sahibim.					
II.3. Tanılama ve Değerlendirme					
12. Özel gereksinimli öğrencilerin belirlenmesine yönelik tarama çalışmalarıyla ilgili yeterli bilgiye sahibim.					
13. Kaynaştırma öğrencisine yönelik psikolojik tanılama aşamalarıyla ilgili yeterli bilgiye sahibim.					
14. Kaynaştırma öğrencisine yönelik tıbbi tanılama aşamalarıyla ilgili yeterli bilgiye sahibim.					
15. Kaynaştırma öğrencisine yönelik eğitsel tanılama ve değerlendirme aşamalarıyla ilgili yeterli bilgiye sahibiyim.					
16. Kaynaştırma öğrencilerinin en uygun biçimde yönlendirilmesiyle ilgili yeterli bilgiye sahibim.					
17. Kaynaştırma öğrencilerin gelişiminin izlenmesiyle ilgili yeterli bilgiye sahibim.					

18. Kaynaştırma öğrencilerinin sınıflandırılmasıyla ilgili yeterli bilgi sahibiyim.					
II.4. Görev ve Sorumluluklar					
19. Kaynaştırma uygulamalarında okul yönetiminin görev ve sorumluluklarını yeterli düzeyde biliyorum					
20. Kaynaştırma uygulamalarında rehber öğretmenlere düşen görev ve sorumlulukları yeterli düzeyde biliyorum.					
21. Kaynaştırma uygulamalarında ailelere düşen görev ve sorumlulukları yeterli düzeyde biliyorum.					
22. Kaynaştırma uygulamalarında Milli Eğitim Müdürlüğü yetkililerinin görev ve sorumluluklarını yeterli düzeyde biliyorum.					
23. Kaynaştırma eğitimi veren okullarda sınıf öğretmenlerin görev ve sorumluluklarını yeterli düzeyde biliyorum.					
24. Kaynaştırma eğitimi veren okullarda branş öğretmenlerinin görev ve sorumluluklarını biliyorum.					
II.5. Materyal Geliştirme					
25. Kaynaştırma öğrencisi için eğitsel materyallerin amacına uygun tasarlanmasında yeterliyim.					
26. Kaynaştırma öğrencisi için tasarlanan materyalleri kullanıma uygun hale getirmede yeterliyim.					
27. Kaynaştırma öğrencisi için tasarlanan materyaller için uygun araç gereç kullanılmasında yeterliyim.					
28. Kaynaştırma öğrencisi için materyalleri ekonomik olarak hazırlamada yeterliyim.					
II.6. Aile Eğitimi/İşbirliği					
29. Kaynaştırma öğrencilerine yönelik sosyal ilişkilerin olumlu yönde geliştirilmesiyle ilgili aile eğitimi verebilmede yeterliyimdir.					
30. Kaynaştırma öğrencisine özbakım becerilerinin kazandırılmasıyla ilgili aile eğitimi verebilmede yeterliyimdir.					
31. Kaynaştırma öğrencisine toplumsal yaşam becerilerinin kazandırılmasıyla ilgili aile eğitimi verebilmede yeterliyimdir.					
32. Kaynaştırma öğrencisine akademik becerilerinin kazandırılmasıyla ilgili aile eğitimi verebilmede yeterliyimdir.					
33. Kaynaştırma eğitimiyle ilgili ailelerle işbirliği kurabilmede yeterliyim.					
34. Kaynaştırma eğitimi sürecinde meslektaşarımla işbirliği kurabilmede yeterliyim.					
II.7. Yasal Düzenlemeler					
35. Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarına dahil edilmesiyle ilgili yasal düzenlemeler hakkında yeterli bilgiye sahibim.					
36. Kaynaştırma öğrencilerin destek özel eğitim hizmetlerden yararlanmasıyla ilgili yasal düzenlemeler hakkında yeterli bilgiye sahibim.					
37. Kaynaştırma öğrencisinin ailesinin sorumluluklarına yönelik yasal düzenlemeler hakkında yeterli bilgiye sahibim.					
38. Kaynaştırma okullarındaki yöneticilerin sorumluluklarına yönelik yasal düzenlemeler hakkında yeterli bilgiye sahibim.					

EK 7: Eğitim Programı Uzman Görüşü

ÖĞRETMENLER İÇİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİM PROGRAMI UZMAN GÖRÜŞÜ

Sayın:

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalında yürütülmekte olan “kaynaştırma eğitimi programının öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarındaki mesleki yeterliliklerine etkisi ” başlıklı yüksek lisans tezinde uygulanacak olan öğretmenler için kaynaştırma eğitim programı konusunda sizin uzman görüşünüze gereksinim duymaktayız. Sizden öğretmenler için kaynaştırma eğitim programının her bir oturumuna ilişkin değerlendirmenizi **4** (Uygun), **3** (Hafifçe Gözden Geçirilmeli), **2** (Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli) ve **1** (Uygun Değil) şeklinde derecelendirmenizi ve “uygun değil” şeklindeki değerlendirmenize ilişkin önerileriniz “öneri” bölümüne yazmanızı rica ediyoruz. Programa ilişkin değerlendirmenizin araştırmamıza önemli bir katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Desteğiniz ve katkınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Prof.Dr. Hakan SARI (Tez Danışmanı)
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölüm Başkanı

Arş. Gör. M. Abdülbaki KARACA(Tez Öğrencisi)
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü
E-mail: akaracaegitim@gmail.com

ÖĞRETMENLER İÇİN KAYNAŞTIRMA EĞİTİM PROGRAMI

Oturum Süresi ve Konusu

Oturum No	Ortalama Süre	Oturum Konusu
1	45 dk.	Türkiye’de Kaynaştırma Eğitimi
2	45 dk.	Türkiye’de ve Yurt Dışında Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Çıkarılan Yasalar
3	45 dk.	Kaynaştırma Uygulamalarındaki Görev ve
4	45 dk.	Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Olumlu Tutum ve beklenti geliştirebilme.
5	45 dk.	Kaynaştırma Sınıflarında Etkili Eğitim
6	45 dk.	Kaynaştırma Sınıflarında Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitiminde Kullanılan Öğretim
7	45 dk.	Özel Gereksinimli Bireyler İçin Teknoloji ve Materyallerin Kullanımı
8	45 dk.	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını Hazırlama, Uygulama, Değerlendirme
9	45 dk.	Kaynaştırma Uygulamalarında Aile ve Toplumla İşbirliği

Genel Hedefler

1. Türkiye’de kaynaştırma eğitim uygulamalarıyla ilgili bilgiler edinebilme,
2. Türkiye’de ve yurt dışında özel gereksinimli bireyler için çıkarılan kanunları ve kanun hükmündeki kararnameleri bilme,
3. Kaynaştırma uygulamalarındaki görev ve sorumlulukları bilme,
4. Kaynaştırma öğrencilerine yönelik olumlu tutum ve beklenti geliştirebilme,
5. Kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıfta etkili eğitimin sağlanabilmesi için gerekenleri bilme,
6. Kaynaştırma uygulamalarında özel gereksinimli öğrenciler için uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerini bilme,
7. Özel gereksinimli öğrenciler için materyal ve teknolojinin kullanımıyla ilgili bilgiler edinme,
8. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını hazırlama, uygulama, değerlendirmeyle ilgili bilgiler edinme,
9. Kaynaştırma uygulamalarında aile ve toplumla işbirliği sağlamanın önemini bilmektir.

Oturumlar	Uzman Görüşüne ait Değerlendirme			
<p>I.Oturum :</p> <p>Oturum Hedefi Türkiye’de kaynaştırma eğitim uygulamalarıyla ilgili bilgiler edinme</p> <p>Kazanımlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kaynaştırmanın tanımını bilir. 2. Kaynaştırma eğitimi sürecinde birçok insanla birlikte çalışması gerektiğini bilir. 3. Eğitsel tanılama ve değerlendirme aşamalarını bilir. 4.Özel gereksinimli öğrencilerin sınıflandırılmasını yapar. 5.Kaynaştırmanın önemini kavrar. 6.Kaynaştırmanın faydalarını bilir. <p>Oturum Süreci</p> <p>Üyeler yerlerine oturtulur, aynı oturma düzeni diğer oturumlarda da devam ettirilir. Grup lideri kendini tanıtır, sürece ilişkin genel bilgiler verir, programın genel amaçlarını söyler ve üyelerden gelen soruları yanıtlar.</p> <p>Grup üyelerinin birbirlerini daha iyi</p>	1	2	3	4
	Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun
	Öneri			

tanımları amacıyla bir ısınma etkinliği düzenlenir. Grup üyeleri 2'şerli gruplara ayrılır. Gruplara 5 dakika süre verilir. Gruplar kendi aralarında birbirlerini tanımak amacıyla grupça belirlenmiş soruları (Adı soyadı, nereli olduğu, işi, en son gittiği tatil yeri, izlediği film vb.) karşılıklı sorular sorarlar. Süre bitiminde her grup üyesi sırayla aldığı cevaplar doğrultusunda grup arkadaşını diğer üyelere tanıtır.

Öğretmenlerin böyle bir programa katılmada beklentilerinin neler olduğu sıra ile her öğretmene sorularak düşünceleri alınır ve kısa notlar halinde kağıda yazılır. Programın genel amaçlarına uygun olmayan beklentiler varsa onlar üzerine konuşulur. Kaynaştırmayla ilgili tanımlar yapılır. Türkiye'de kaynaştırma eğitim uygulamaları hakkında bilgilendirmeler yapılır. Kaynaştırmanın hem özel gereksinimli öğrenci hem de normal gelişim gösteren öğrenci için öneminden bahsedilir. Kaynaştırmanın faydaları anlatılarak oturum sonlandırılır.

Değerlendirme: Oturum özetlenir. Gelecek oturumlarda işlenecek konuların içeriği başlıklar halinde sunulur. Öğretmenlerden oturumla ilgili görüş ve düşünceleri alınır

II. Oturum

Oturum Hedefi

Türkiye'de ve yurt dışında özel gereksinimli bireyler için çıkarılan kanunları ve kanun hükmündeki kararnameleri bilme.

Kazanımlar

1. Türkiye'de özel gereksinimli bireyler için çıkarılmış yasaları bilir.

2. Özel gereksinimli bireyler için çıkarılmış uluslararası yasaları bilir.

3. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda özel gereksinimli bireylerle ilgili içeriği bilir.

4. 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununu bilir.

5. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmündeki Kararnameyi Bilir.

6. 2012 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğini bilir.

7. 5378 sayılı Engelliler Hakkındaki Kanunu bilir.

1	2	3	4
Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun

Öneri .....

<p>Oturum Süreci Oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Türkiye’de özel gereksinimli bireylere yönelik çıkarılan yasalar hakkında bilgilendirmeler yapılır. 1950 yılından itibaren günümüze kadar Türkiye’de özel eğitimle ilgili yasal düzenlemeler hakkında açıklamalara yer verilir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin içeriğinden bahsedilerek kaynaştırma öğrencileriyle ilgili yasal sorumluluklar hakkında bilgiler verilir. Özel gereksinimli bireylerle ilgili uluslararası yasalardan bahsedilir. Ailelerin ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylerin yasal haklarını korumasının önemiyle ilgili açıklamalara yer verilir.</p> <p>Değerlendirme Oturumun değerlendirilmesi yapılır. Oturum özetlenir. öğretmenlerin oturumla ilgili görüş ve düşünceleri alınır.</p>									
<p>III. Oturum Oturum Hedefi Kaynaştırma uygulamalarındaki görev ve sorumlulukları bilme.</p> <p>Kazanımlar 1. Okul yönetiminin kaynaştırmayla ilgili görev ve sorumluluklarını bilir. 2. Öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili görev ve sorumluluklarını bilir. 3. Ailelerin kaynaştırmayla ilgili görev ve sorumluluklarını bilir. 4. Rehberlik servisinin kaynaştırmayla ilgili görev ve sorumluluklarını bilir.</p> <p>Oturum Süreci Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Kaynaştırma öğrencilerine en uygun eğitim ortamlarının sağlanabilmesi için görev ve sorumluluklar hakkında açıklamalar yapılır. Öğrenim ve öğretim sürecini izlemeyle ilgili sorumluluklardan bahsedilir. Okul yönetiminin, öğretmenlerin, ailelerin ve rehberlik servisinin kaynaştırmayla ilgili görev ve sorumluluklarından bahsedilir. Sınıf yönetimi ve düzenli değerlendirmelerin +9kimler tarafından yapılacağıyla ilgili bilgilendirmeler yapılır.</p> <p>Değerlendirme</p>	<table border="1" data-bbox="997 1041 1540 1243"> <thead> <tr> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Uygun Değil</td> <td>Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli</td> <td>Hafifçe Gözden Geçirilmeli</td> <td>Uygun</td> </tr> </tbody> </table> <p>Öneri .....</p>	1	2	3	4	Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun
1	2	3	4						
Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun						

<p>Oturum özetlenir. Gelecek oturumlarda işlenecek konuların içeriği başlıklar halinde sunulur.</p>												
<p>IV. Oturum: Oturum Hedefi Kaynaştırma öğrencilerine yönelik olumlu tutum ve beklenti geliştirebilme. Kazanımlar 1.Kaynaştırma öğrencisine yönelik olması gereken beklenti düzeyini kavrar. 2.Kaynaştırma öğrencisine yönelik sınıf öğretmeninin sahip olması gereken tutumu bilir. 3.Sınıftaki akranların kaynaştırma öğrencisine yönelik sahip olması gereken tutumu bilir. 4.Okul yönetiminin kaynaştırma öğrencisine yönelik sahip olması gereken tutumu bilir. 5.Özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitime nereden başlanması gerektiğini bilir.</p> <p>Oturum Süreci</p> <p>Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Kaynaştırmaya yönelik olması gereken beklentiler hakkında bilgiler verilir. Kaynaştırmaya yönelik toplumun tutumuyla ilgili sınıf içi tartışmalar yapılır. Kaynaştırmaya yönelik sınıf öğretmenlerinin tutumu hakkında bilgiler verilir. Öğretmenlerin olumlu tutum geliştirmelerine kolaylık sağlayacak çalışmalar anlatılır. Normal gelişim gösteren öğrencilerin sahip olması gereken tutumlardan bahsedilir. Bununla ilgili örnek olaylar anlatılır. Özel gereksinimli bir çocuk için eğitime nasıl başlanacağıyla ilgili açıklamalar yapılır.</p> <p>Değerlendirme Oturumun değerlendirilmesi yapılır. Oturum özetlenir. öğretmenlerin oturumla ilgili görüş ve</p>	<table border="1" data-bbox="997 488 1540 694"> <thead> <tr> <th data-bbox="997 488 1109 555">1</th> <th data-bbox="1109 488 1268 555">2</th> <th data-bbox="1268 488 1428 555">3</th> <th data-bbox="1428 488 1540 555">4</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="997 555 1109 694">Uygun Değil</td> <td data-bbox="1109 555 1268 694">Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli</td> <td data-bbox="1268 555 1428 694">Hafifçe Gözden Geçirilmeli</td> <td data-bbox="1428 555 1540 694">Uygun</td> </tr> </tbody> </table> <p>Öneri .....</p>				1	2	3	4	Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun
1	2	3	4									
Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun									

düşünceleri alınır.									
<p>V. Oturum: Oturum Hedefi Kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıfta etkili eğitimin sağlanabilmesi için gerekenleri bilme. Kazanımlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Müfredatın kaynaştırma öğrencisine yönelik nasıl uyarlanacağını bilir. 2. Kaynaştırma öğrencisine uygun olarak müfredatın planlamasını yapar. 3. Özel gereksinimli bireylerin nasıl öğrendiğini bilir. 4. Grup çalışmaları ve farklılaştırılmış öğretim hakkında bilgi sahibi olur. 5. Etkili sınıf yönetimini bilir. 6. Etkili sınıf yönetimiyle ilgili gerekli hazırlıkları ve düzenlemeleri yapar. <p>Oturum Süreci Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Öğretmenlere kaynaştırmayla ilgili müfredatı uygularken dikkat edilmesi gereken unsurlardan bahsedilir. Hedeflerin ve bildirimlerin açıkça tanımlanmasının öneminden bahsedilir. Konular işlenirken özel gereksinimli bireylerin yaşı ve gelişim özelliklerinin dikkate alınmasıyla ilgili açıklamalara yer verilir. Kaynaştırma öğrencilerin nasıl öğrenebildiği anlatılır. Öğretmen merkezli sunumlardan, deneyim yoluyla öğrenmeden, grup çalışmalarından, farklılaştırılmış öğretimden, etkili sınıf yönetiminden bahsedilir. Etkili sınıf yönetimi için gerekli hazırlıklar ve düzenlemeler anlatılır. Sınıfın fiziksel çevresinin nasıl düzenleneceğiyle ilgili açıklamalara yer verilir. İstenmeyen davranışlar için alınacak tedbirler üzerinde durulur.</p> <p>Değerlendirme Oturumun değerlendirilmesi yapılır. Oturum özetlenir. Öğretmenlerin oturumla ilgili görüş ve düşünceleri alınır.</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Uygun Değil</td> <td>Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli</td> <td>Hafifçe Gözden Geçirilmeli</td> <td>Uygun</td> </tr> </tbody> </table> <p>Öneri .....</p>	1	2	3	4	Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun
1	2	3	4						
Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun						
<p>VI. Oturum: Oturum Hedefleri Kaynaştırma uygulamalarında özel gereksinimli</p>									

öğrenciler için uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerini bilme.

Kazanımlar

1. Kaynaştırmaya hazırlık becerilerini bilir.
2. Öğretim stratejilerini bilir.
3. Kaynaştırma öğrencisi için öğretim yöntem ve teknikleri kullanılırken dikkat edilmesi gereken etmenleri bilir.
4. Etkili öğretim yöntem ve tekniklerle kazandırılacak kaynaştırmaya hazırlık becerilerini bilir.

OTURUM SÜRECİ

Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Etkili öğretim yöntem ve tekniklerinin kaynaştırma öğrencilerinin eğitimindeki öneminden bahsedilir. Öğretim stratejilerinden bahsedilir. Uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanılırken dikkat edilmesi gereken unsurlar hakkında açıklamalara yer verilir. Sınıfta uygun ve rahat öğrenme ortamının oluşturulması hakkında bilgiler verilir. Öğrencinin derse katılımının nasıl sağlanacağı, geri bildirimlerin ne şekilde verileceği, bir sonraki faaliyette elde edilen verilerin nasıl kullanılacağıyla ilgili bilgilendirmeler yapılır.

DEĞERLENDİRME

Oturum gönüllü bir öğretmen tarafından özetlendikten sonra ve oturumla ilgili geri bildirimlerin ardından oturum sonlandırılır.

1	2	3	4
Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun

Öneri .....

VII.Oturum:

Oturum Hedefi: Özel gereksinimli öğrenciler için materyal ve teknolojinin kullanımıyla ilgili bilgiler edinme.

Kazanımlar

1. Özel gereksinimli öğrencilerin gelişim ve ihtiyaçlarına uygun materyal kullanımını bilir.
2. Özel gereksinimli öğrencilerin gelişim ve ihtiyaçlarına uygun teknolojiyi kullanmayı bilir.
3. Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılması için uygun araç gereçlerin kullanımını bilir.
4. Görsel materyallerin öğrencilerin derse katılımını artırdığını bilir.

1	2	3	4
Uygun Değil	Ciddi Olarak	Hafifçe Gözden	Uygun

<p>5. Kaynaştırma eğitim uygulamalarında özel gereksinimli öğrenci için materyal uyarlamasını bilir.</p> <p>Oturum Süreci Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. 0, Kaynaştırmaya hazırlık becerilerinden bahsedilir. Özel gereksinimli öğrencilerin gelişim ve ihtiyaçlarına uygun materyallerin nasıl hazırlanacağıyla ilgili bilgiler verilir. Belli başlı materyallerle sınırlandırılmış bir öğretim etkinliğinin öğrencilerin ihtiyacını karşılamayacağıyla ilgili açıklamalar yapılarak sınıf içi tartışmalarla bunun sebeplerinden bahsedilir. Dersin ihtiyacını karşılamak için müfredata ve öğretncilere uygun materyallerin hazırlanmasıyla ilgili öğretmenlerin görüşlerine başvurulur ve konuyla ilgili tartışmalar düzenlenir.</p> <p>Değerlendirme Oturum gönüllü bir öğretmen tarafından özetlendikten sonra ve oturumla ilgili geri bildirimlerin verilerek oturum sonlandırılır.</p>	<table border="1" data-bbox="995 264 1436 336"> <tr> <td></td> <td>Gözden Geçirilmeli</td> <td>Geçirilmeli</td> <td></td> </tr> </table> <p>Öneri .....</p>		Gözden Geçirilmeli	Geçirilmeli					
	Gözden Geçirilmeli	Geçirilmeli							
<p>VIII.Oturum: Oturum Hedefi: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programını hazırlama, uygulama, değerlendirmeye ilgili bilgiler edinme.</p> <p>Kazanımlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kimlerin BEP'e ihtiyacı olduğunu bilir. 2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının içeriğini bilir. 3. Öğrenci performansının nasıl belirleneceğini bilir. Uzun ve kısa dönemli öğretimsel amaçların nasıl oluşturulacağını bilir. 4. Bireyselleştirilmiş Öğretim Programının nasıl hazırlanacağını bilir. 5. Adaptasyon ve uyum sürecinde değerlendirmeleri nasıl yapacağını bilir. 6. Geçiş planlamalarını nasıl hazırlayacağını bilir. 	<table border="1" data-bbox="995 1370 1543 1576"> <thead> <tr> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Uygun Değil</td> <td>Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli</td> <td>Hafifçe Gözden Geçirilmeli</td> <td>Uygun</td> </tr> </tbody> </table> <p>Öneri .....</p>	1	2	3	4	Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun
1	2	3	4						
Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun						

<p>7. BEP biriminin kimler tarafından oluşturulduğunu ve birimin görevlerinin bilir</p> <p>Oturum Süreci Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına(BEP) kimlerin ihtiyacı olduğu hakkında açıklamalar yapılır.Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının içeriğinden bahsedilerek bu programın kimler tarafından hazırlanacağından bahsedilir. BEP geliştirme biriminin içerisinde yer alan ekipden bahsedilir. Kimin için BEP hazırlıyoruz? Sorusu sorularak öğretmenlerden geri bildirimler gelmesi sağlanır. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının aşamalarından bahsedilir. Örnek BEP’ler gösterilir ve oturum sonlandırılır.</p> <p>Değerlendirme Oturum gönüllü bir öğretmen tarafından özetlendikten sonra ve oturumla ilgili geri bildirimlerin ardından oturum sonlandırılır.</p>									
<p>IX.Oturum: Oturum Hedefi Kaynaştırma uygulamalarında aile ve toplumla işbirliği sağlamanın önemini bilme</p> <p>Kazanımlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aile ile iletişimde okul personelinin rolünü bilir. 2. Kaynaştırma eğitimi sürecinde yardım alabileceği insan kaynakları ve organizasyonları bilir. 3. Kaynaştırmayla ilgili okul aile birliğiyle işbirliği kurabilmenin yollarını bilir. 4. Kaynaştırma eğitimiyle ilgili meslektaşlarıyla işbirliğinin önemini bilir. 5. İşbirlikçi karar alma sürecini bilir. 6. Gerekğinde destek alınabilecek sağlık hizmetlerini bilir. <p>Oturum Süreci Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Aile ile iletişimde okul personelinin rolünden bahsedilir. Kaynaştırma eğitimine yardımcı olabilecek insan kaynakları anlatılır. Eğitime yönelik, sağlığa yönelik ve materyallerin teminine</p>	<table border="1" data-bbox="997 1187 1540 1388"> <thead> <tr> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Uygun Değil</td> <td>Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli</td> <td>Hafifçe Gözden Geçirilmeli</td> <td>Uygun</td> </tr> </tbody> </table> <p>Öneri .....</p>	1	2	3	4	Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun
1	2	3	4						
Uygun Değil	Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun						

<p>nelik destek alınabilecek kaynaklar açıklanır. Okul e birliğinden bahsedilerek kaynaştırma eğitimine nelik işbirliği kurulmasının önemi anlatılır. kaynaştırma uygulamalarında meslektaşlarla işbirliğinin nasıl sağlanacağı açıklanır.</p> <p>Değerlendirme Oturum gönüllü bir öğretmen tarafından özetlendikten sonra ve oturumla ilgili geri bildirimlerin ardından oturum sonlandırılır.</p>	
--	--

Programla ilgili varsa diğer öneri ve görüşler:.....

PROGRAMIN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

4 (Uygun), 3 (Hafifçe Gözden Geçirilmeli), 2 (Ciddi Olarak Gözden Geçirilmeli)” ve 1 (Uygun Değil)

	1	2	3	4
	Uygun Değil	Ciddi olarak Geçirilmeli	Hafifçe Gözden Geçirilmeli	Uygun
Programın anlaşılabilirliği				
Programın amacına uygunluğu				
Programın içeriği				
Programın işlevselliği				

DEĞERLENDİRİCİNİN ADI SOYADI:

EK 8: Öğretmenler İçin Kaynaştırma Eğitim Programı Hedef ve Kazanımlar

Hedefler Ve Oturum Süreci	Eğitim Süresi	Kazanımlar
<p>1. Hedef: Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitim modelinde yer almasıyla ilgili genel bilgiler edinme</p> <p>Oturum Süreci</p> <p>Üyeler yerlerine oturtulur, aynı oturma düzeni diğer oturumlarda da devam ettirilir. Grup lideri kendini tanıtır, sürece ilişkin genel bilgiler verir, programın genel amaçlarını söyler ve üyelerden gelen soruları yanıtlar.</p> <p>Grup üyelerinin birbirlerini daha iyi tanımaları amacıyla bir ısınma etkinliği düzenlenir. Grup üyeleri 2’şerli gruplara ayrılır. Gruplara 5 dakika süre verilir. Gruplar kendi aralarında birbirlerini tanımak amacıyla grupça belirlenmiş soruları (Adı soyadı, nereli olduğu, işi, en son gittiği tatil yeri, izlediği film vb.) karşılıklı sorular sorarlar. Süre bitiminde her grup üyesi sırayla aldığı cevaplar doğrultusunda grup arkadaşını diğer üyelere tanıtır.</p> <p>Öğretmenlerin böyle bir programa katılmada beklentilerinin neler olduğu sıra ile her öğretmene sorularak düşünceleri alınır ve kısa notlar halinde kağıda yazılır. Programın genel amaçlarına uygun olmayan beklentiler varsa onlar üzerine konuşulur. Kaynaştırmayla ilgili tanımlar yapılır. Türkiye’de kaynaştırma eğitim uygulamaları hakkında bilgilendirmeler yapılır. Kaynaştırmanın hem özel gereksinimli öğrenci hem de normal</p>	1 Oturum	<p>1. Kaynaştırmanın tanımını bilir.</p> <p>2. Kaynaştırma eğitimi sürecinde birçok insanla birlikte çalışması gerektiğini bilir.</p> <p>3. Eğitsel tanılama ve değerlendirme aşamalarını bilir.</p> <p>4.Özel gereksinimli öğrencilerin sınıflandırılmasını yapar.</p> <p>5.Kaynaştırmanın önemini kavrar.</p> <p>6.Kaynaştırmanın faydalarını bilir.</p>

<p>gelişim gösteren öğrenci için öneminden bahsedilir. Kaynaştırmanın faydaları anlatılarak oturum sonlandırılır.</p> <p>Değerlendirme: Oturum özetlenir. Gelecek oturumlarda işlenecek konuların içeriği başlıklar halinde sunulur. Öğretmenlerden oturumla ilgili görüş ve düşünceleri alınır</p>		
<p>2. Hedef: Türkiye’de ve yurt dışında özel gereksinimli bireyler için çıkarılan kanunları ve kanun hükmündeki kararnameleleri bilme.</p> <p>Oturum Süreci</p> <p>Üyeler yerlerine oturtulur, aynı oturma düzeni diğer oturumlarda da devam ettirilir. Grup lideri kendini tanıtır, sürece ilişkin genel bilgiler verir, programın genel amaçlarını söyler ve üyelere gelen soruları yanıtlar.</p> <p>Grup üyelerinin birbirlerini daha iyi tanımaları amacıyla bir ısınma etkinliği düzenlenir. Grup üyeleri 2’şerli gruplara ayrılır. Gruplara 5 dakika süre verilir. Gruplar kendi aralarında birbirlerini tanımak amacıyla grupça belirlenmiş soruları (Adı soyadı, nereli olduğu, işi, en son gittiği tatil yeri, izlediği film vb.) karşılıklı sorular sorarlar. Süre bitiminde her grup üyesi sırayla aldığı cevaplar doğrultusunda grup arkadaşını diğer üyelere tanıtır.</p> <p>Öğretmenlerin böyle bir programa katılmada beklentilerinin neler olduğu sıra ile her öğretmene sorularak düşünceleri alınır ve kısa notlar halinde kağıda yazılır. Programın genel amaçlarına uygun</p>	1 Oturum	<ol style="list-style-type: none"> 1. Türkiye’de özel gereksinimli bireyler için çıkarılmış yasaları bilir. 2. Özel gereksinimli bireyler için çıkarılmış uluslararası yasaları bilir. 3. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda özel gereksinimli bireylerle ilgili içeriği bilir. 4. 2916 sayılı Özel Eğitim Muhtaç Çocuklar kanununu bilir. 5. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmündeki Kararnameyi Bilir. 6. 2012 Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğini bilir. 7. 5378 sayılı Engelliler Hakkındaki Kanunu bilir.

<p>olmayan beklentiler varsa onlar üzerine konuşulur. Kaynaştırmayla ilgili tanımlar yapılır. Türkiye’de kaynaştırma eğitim uygulamaları hakkında bilgilendirmeler yapılır. Kaynaştırmanın hem özel gereksinimli öğrenci hem de normal gelişim gösteren öğrenci için öneminden bahsedilir. Kaynaştırmanın faydaları anlatılarak oturum sonlandırılır.</p> <p>Değerlendirme: Oturum özetlenir. Gelecek oturumlarda işlenecek konuların içeriği başlıklar halinde sunulur. Öğretmenlerden oturumla ilgili görüş ve düşünceleri alınır</p>		
<p>3. Hedef: Kaynaştırma uygulamalarındaki görev ve sorumlulukları bilme.</p> <p>Oturum Süreci</p> <p>Oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Türkiye’de özel gereksinimli bireylere yönelik çıkarılan yasalar hakkında bilgilendirmeler yapılır. 1950 yılından itibaren günümüze kadar Türkiye’de özel eğitimle ilgili yasal düzenlemeler hakkında açıklamalara yer verilir. Özel Eğitim Hizmetler Yönetmeliğinin içeriğinden bahsedilerek kaynaştırma öğrencileriyle ilgili yasal sorumluluklar hakkında bilgiler verilir. Özel gereksinimli bireylerle ilgili uluslararası yasalardan bahsedilir. Ailelerin ve öğretmenlerin özel gereksinimli bireylerin yasal haklarını korumasının önemiyle ilgili açıklamalara yer verilir.</p>	1 Oturum	<p>5. Okul yönetiminin kaynaştırmayla ilgili görev ve sorumluluklarını bilir.</p> <p>6. Öğretmenlerin kaynaştırmayla ilgili görev ve sorumluluklarını bilir.</p> <p>7. Ailelerin kaynaştırmayla ilgili görev ve sorumluluklarını bilir.</p> <p>8. Rehberlik servisinin kaynaştırmayla ilgili görev ve sorumluluklarını bilir.</p>

<p>Değerlendirme</p> <p>Oturumun değerlendirilmesi yapılır. Oturum özetlenir. öğretmenlerin oturumla ilgili görüş ve düşünceleri alınır.</p>		
<p>4. Hedef: Kaynaştırma öğrencilerine yönelik olumlu tutum ve beklenti geliştirebilme.</p> <p>Oturum Süreci</p> <p>Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Kaynaştırmaya yönelik olması gereken beklentiler hakkında bilgiler verilir. Kaynaştırmaya yönelik toplumun tutumuyla ilgili sınıf içi tartışmalar yapılır. Kaynaştırmaya yönelik sınıf öğretmenlerinin tutumu hakkında bilgiler verilir. Öğretmenlerin olumlu tutum geliştirmelerine kolaylık sağlayacak çalışmalar anlatılır. Normal gelişim gösteren öğrencilerin sahip olması gereken tutumlardan bahsedilir. Bununla ilgili örnek olaylar anlatılır. Özel gereksinimli bir çocuk için eğitime nasıl başlanacağıyla ilgili açıklamalar yapılır.</p> <p>Değerlendirme</p> <p>Oturumun değerlendirilmesi yapılır. Oturum özetlenir. öğretmenlerin oturumla ilgili görüş ve düşünceleri alınır.</p>	<p>1 Oturum</p>	<p>1.Kaynaştırma öğrencisine yönelik olması gereken beklenti düzeyini kavrar.</p> <p>2. Kaynaştırma öğrencisine yönelik sınıf öğretmenin sahip olması gereken tutumu bilir.</p> <p>3.Sınıftaki akranların kaynaştırma öğrencisine yönelik sahip olması gereken tutumu bilir.</p> <p>4.Okul yönetiminin kaynaştırma öğrencisine yönelik sahip olması gereken tutumu bilir.</p> <p>5.Özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitime nereden başlanması gerektiğini bilir.</p>

<p>5. Hedef: Kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıfta etkili eğitimin sağlanabilmesi için gerekenleri bilme.</p> <p>Oturum Süreci</p> <p>Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Öğretmenlere kaynaştırmayla ilgili müfredatı uygularken dikkat edilmesi gereken unsurlardan bahsedilir. Hedeflerin ve bildirimlerin açıkça tanımlanmasının öneminden bahsedilir. Konular işlenirken özel gereksinimli bireylerin yaşı ve gelişim özelliklerinin dikkate alınmasıyla ilgili açıklamalara yer verilir. Kaynaştırma öğrencilerin nasıl öğrenebildiği anlatılır. Öğretmen merkezli sunumlardan, deneyim yoluyla öğrenmeden, grup çalışmalarından, farklılaştırılmış öğretimden, etkili sınıf yönetiminden bahsedilir. Etkili sınıf yönetimi için gerekli hazırlıklar ve düzenlemeler anlatılır. Sınıfın fiziksel çevresinin nasıl düzenleneceğiyle ilgili açıklamalara yer verilir. İstenmeyen davranışlar için alınacak tedbirler üzerinde durulur.</p> <p>Değerlendirme</p> <p>Oturumun değerlendirilmesi yapılır. Oturum özetlenir. Öğretmenlerin oturumla ilgili görüş ve düşünceleri alınır.</p>	1 Oturum	<p>7. Müfredatın kaynaştırma öğrencisine yönelik nasıl uyarlanacağını bilir.</p> <p>8. Kaynaştırma öğrencisine uygun olarak müfredatın planlamasını yapar.</p> <p>9. Özel gereksinimli bireylerin nasıl öğrendiğini bilir.</p> <p>10. Grup çalışmaları ve farklılaştırılmış öğretim hakkında bilgi sahibi olur.</p> <p>11. Etkili sınıf yönetimini bilir.</p> <p>12. Etkili sınıf yönetimiyle ilgili gerekli hazırlıkları ve düzenlemeleri yapar.</p>
---	----------	---

<p>6. Hedef:Kaynaştırma uygulamalarında özel gereksinimli öğrenciler için uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerini bilme.</p> <p>Oturum süreci</p> <p>Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Etkili öğretim yöntem ve tekniklerinin kaynaştırma öğrencilerinin eğitimindeki öneminden bahsedilir. Öğretim stratejilerinden bahsedilir. Uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanılırken dikkat edilmesi gereken unsurlar hakkında açıklamalara yer verilir. Sınıfta uygun ve rahat öğrenme ortamının oluşturulması hakkında bilgiler verilir. Öğrencinin derse katılımının nasıl sağlanacağı, geri bildirimlerin ne şekilde verileceği, bir sonraki faaliyette elde edilen verilerin nasıl kullanılacağıyla ilgili bilgilendirmeler yapılır.</p> <p>Değerlendirme</p> <p>Oturum gönüllü bir öğretmen tarafından özetlendikten sonra ve oturumla ilgili geri bildirimlerin ardından oturum sonlandırılır.</p>	1 Oturum	<p>5. Kaynaştırmaya hazırlık becerilerini bilir.</p> <p>6. Öğretim stratejilerini bilir.</p> <p>7. Kaynaştırma öğrencisi için öğretim yöntem ve teknikleri kullanılırken dikkat edilmesi gereken etmenleri bilir.</p> <p>8. Etkili öğretim yöntem ve tekniklerle kazandırılabilen kaynaştırmaya hazırlık becerilerini bilir.</p>
<p>7. Hedef: Özel gereksinimli öğrenciler için materyal ve teknolojinin kullanımıyla ilgili bilgiler edinme.</p> <p>Oturum Süreci</p> <p>Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar</p>	1 Oturum	<p>6. Özel gereksinimli öğrencilerin gelişim ve ihtiyaçlarına uygun materyal kullanımını bilir.</p> <p>7. Özel gereksinimli öğrencilerin gelişim ve ihtiyaçlarına uygun teknolojiyi kullanmayı bilir.</p> <p>8. Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılması için uygun araç</p>

<p>hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Kaynaştırmaya hazırlık becerilerinden bahsedilir. Özel gereksinimli öğrencilerin gelişim ve ihtiyaçlarına uygun materyallerin nasıl hazırlanacağıyla ilgili bilgiler verilir. Belli başlı materyallerle sınırlandırılmış bir öğretim etkinliğinin öğrencilerin ihtiyacını karşılamayacağıyla ilgili açıklamalar yapılarak sınıf içi tartışmalarla bunun sebeplerinden bahsedilir. Dersin ihtiyacını karşılamak için müfredata ve öğretncilere uygun materyallerin hazırlanmasıyla ilgili öğretmenlerin görüşlerine başvurulur ve konuyla ilgili tartışmalar düzenlenir.</p> <p>Değerlendirme</p> <p>Oturum gönüllü bir öğretmen tarafından özetlendikten sonra ve oturumla ilgili geri bildirimlerin verilerek oturum sonlandırılır.</p>		<p>gereçlerin kullanımını bilir.</p> <p>9. Görsel materyallerin öğrencilerin derse katılımını artırdığını bilir.</p> <p>10. Kaynaştırma eğitim uygulamalarında özel gereksinimli öğrenci için materyal uyarlamasını bilir.</p>
<p>8. Hedef: BEP hazırlama, uygulama, değerlendirmeye ilgili bilgiler edinme.</p> <p>Oturum Süreci</p> <p>Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına(BEP) kimlerin ihtiyacı olduğu hakkında açıklamalar yapılır.Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının içeriğinden bahsedilerek bu programın kimler tarafından hazırlanacağından bahsedilir. BEP geliştirme biriminin içerisinde yer alan ekipden</p>	1 Oturum	<p>8. Kimlerin BEP'e ihtiyacı olduğunu bilir.</p> <p>9. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının içeriğini bilir.</p> <p>10. Öğrenci performansının nasıl belirleneceğini bilir. Uzun ve kısa dönemli öğretimsel amaçların nasıl oluşturulacağını bilir.</p> <p>11. Bireyselleştirilmiş Öğretim Programının nasıl hazırlanacağını bilir.</p> <p>12. Adaptasyon ve uyum sürecinde değerlendirmeleri nasıl yapacağını bilir.</p> <p>13. Geçiş planlamalarını nasıl hazırlayacağını bilir.</p> <p>14. BEP biriminin kimler tarafından oluşturulduğunu ve</p>

<p>bahsedilir. Kimin için BEP hazırlıyoruz? Sorusu sorularak öğretmenlerden geri bildirimler gelmesi sağlanır. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının aşamalarından bahsedilir. Örnek BEP'ler gösterilir ve oturum sonlandırılır.</p> <p>Değerlendirme</p> <p>Oturum gönüllü bir öğretmen tarafından özetlendikten sonra ve oturumla ilgili geri bildirimlerin ardından oturum sonlandırılır.</p>		<p>birimin görevlerinin bilir.</p>
<p>9. Hedef: Kaynaştırma uygulamalarında aile ve toplumla işbirliği sağlamanın önemini bilme</p> <p>Oturum Süreci</p> <p>Oturumun başında üyelere, bir önceki oturumda yapılanlar hatırlatılarak, kısa bir süre bunlar üzerinde konuşulur. Bunun ardından üyelere o oturumda neler yapılacağı kısaca açıklanır. Aile ile iletişimde okul personelinin rolünden bahsedilir. Kaynaştırma eğitimine yardımcı olabilecek insan kaynakları anlatılır. Eğitime yönelik, sağlığa yönelik ve materyallerin teminine yönelik destek alınabilecek kaynaklar açıklanır. Okul aile birliğinden bahsedilerek kaynaştırma eğitimine yönelik işbirliği kurulmasının önemi anlatılır. Kaynaştırma uygulamalarında meslektaşlarla işbirliğinin nasıl sağlanacağı açıklanır.</p> <p>Değerlendirme:</p> <p>Oturum gönüllü bir öğretmen tarafından özetlendikten sonra ve oturumla ilgili geri bildirimlerin ardından oturum sonlandırılır.</p>	<p>1 Oturum</p>	<p>7. Aile ile iletişimde okul personelinin rolünü bilir.</p> <p>8. Kaynaştırma eğitimi sürecinde yardım alabileceği insan kaynakları ve organizasyonları bilir.</p> <p>9. Kaynaştırmayla ilgili okul aile birliğiyle işbirliği kurabilmenin yollarını bilir.</p> <p>10. Kaynaştırma eğitimiyle ilgili meslektaşlarıyla işbirliğinin önemini bilir.</p> <p>11. İşbirlikçi karar alma sürecini bilir.</p> <p>12. Gerektiğinde destek alınabilecek sağlık hizmetlerini bilir.</p>

EK 9: Açıklayıcı Faktör Analizinden Elde Edilen Bulgular

S 31	,782	
S 30	,736	
S 33	,628	
S 32	,618	
S 29	,608	
S 35	,538	
S 36	,519	
S 13	,685	
S 21	,672	
S 22	,645	
S 20	,631	
S 19	,616	
S 18	,536	
S 15	,519	
S 67	,736	
S 66	,720	
S 68	,647	
S 65	,645	
S 25	,630	
S 24	,570	
S 38		,768
S 37		,694
S 39	,423	,626
S 40		,615
S 42		,584
S 43		,483

S 73	,794	
S 74	,750	
S 72	,734	
S 75	,705	
S 55		,792
S 56		,760
S 54		,726
S 57		,661
S 6		,765
S 4		,662
S 7		,628
S 9		,572